

JAARVERSLAG 2011

VLAAMSE ERFGOEDBIBLIOTHEEK VZW

VLAAMSE
ERFGOED
BIBLIOTHEEK

2012-06-22 - v1.0

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	5
1 Inhoudelijk verslag	5
2 Financieel verslag	5
3 Afkortingen	6
A INKOMSTEN	6
1 Vlaamse Gemeenschap	6
2 Overgedragen resultaat	7
3 Eigen inkomsten	7
4 Financiële opbrengsten	7
5 Andere inkomsten	7
B UITGAVEN	8
1 Personeel	8
1.1 Opzet	8
1.2 Initiatieven	8
1.3 Middelen	10
2 Projecten.....	11
2.1 Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken (overzicht van erfgoedcollecties in Vlaamse bibliotheken in een online databank).....	11
2.2 Opmaak beleidsplan 2013-2017	12
2.3 Prisma-werkgroep Collecties / Cometa (afstemming).....	13
2.4 Masterplan Ontsluiting/Digitalisering (plan van aanpak)	16
2.5 Short Title Catalogus Vlaanderen (beschrijving van oude Vlaamse publicaties in een online databank).....	16
2.6 Abraham (registratie van Belgische kranten in een online databank).....	19
2.7 Masterplan Preservering/Conservering (plan van aanpak)	22
2.8 Schaderegistratie (modelprocedure)	25
2.9 Collectiebeleid (stappenplan)	27
2.10 Virtuele Vlaamse Erfgoedbibliotheek / Flandrica.be (ontwikkelingsplan).....	27
2.11 Digitaliseringbeleid (richtlijnen).....	33
2.12 Digitaal depotbeleid (onderzoek)	34
2.13 Overlegplatform (dialogoog met sector)	35
2.14 Overleg en vorming (communities of practice)	36
2.15 Helpdesk/Adviesverlening (ondersteuning)	39
2.16 Expertiseopbouw en -verspreiding (ondersteuning)	40

2.17	Vormingsaanbod sector (ondersteuning).....	42
2.18	Studiereis Barcelona.....	45
3	Communicatie en publiekswerking.....	46
3.1	Website (informatie voor sector en publiek)	46
3.2	Samenwerkingsplatform Atrium (informatie voor leden en partners).....	52
3.3	Nieuwsbrief (informatie voor sector en publiek)	54
3.4	Reizende fototentoonstelling Erfgoedbibliotheken (culturele activiteit).....	56
3.5	Erfgoeddag (culturele activiteit)	57
3.6	Adopt-a-Book (culturele activiteit)	58
3.7	Reizende tentoonstelling over boek- en papierschade (educatief project).....	59
3.8	Artikelen over erfgoedbibliotheken (publicatie).....	59
3.9	Flankerende communicatie (ondersteuning)	60
3.10	Diversiteit (sensibilisering).....	61
4	Algemene werking	62

INLEIDING

1 INHOUDELIJK VERSLAG

Dit document is het inhoudelijk verslag van het derde werkingsjaar van de eerste beleidsperiode 2009-2012 van de vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheek. Deze organisatie werd eind 2008 in het kader van het Cultureel-Erfgoeddecreet opgericht als netwerk van zes representatieve erfgoedbibliotheeken, namelijk:

- Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience te Antwerpen
- Universiteitsbibliotheek Antwerpen
- Openbare Bibliotheek Brugge
- Universiteitsbibliotheek Gent
- Universiteitsbibliotheek Leuven
- Provinciale Bibliotheek Limburg te Hasselt

In dit derde werkingsjaar werd de dynamiek gecontinueerd en de werking verder uitgebouwd met een aantal realisaties, waaronder de uitwerking van het *Cometa*-model, de reizende fototentoonstelling *Erfgoedbibliotheeken* en de (co-)organisatie van vormingsactiviteiten, alsook de opstart van de projecten *Flandrica.be*, *Adopt-a-Book* en *Schaderegistratie*.

Alle gerealiseerde en nog af te werken acties werden in dit verslag gestructureerd volgens hun vermelding in het actieplan 2011, dat op zijn beurt geënt is op de doelstellingen van de beheersovereenkomst die de vzw in april 2009 afsloot met de Vlaamse overheid. Die doelstellingen worden beknopt hernomen in de blauwe kadertjes.

Net als in het actieplan worden de acties geclusterd in vier rubrieken:

- Personeel
- Projecten
- Communicatie en Publiekswerking
- Algemene werking

Sommige acties ondersteunen meerdere doelstellingen. Ze werden geplaatst onder de doelstelling waartoe ze het meeste bijdragen.

Per actie wordt eerst (via Opzet, Timing en desgevallend Voorgeschiedenis) de algemene context geschetst. Daarna volgt een beknopte, evaluerende beschrijving van de initiatieven die de vzw heeft genomen om de doelstellingen uit de beheersovereenkomst te realiseren. Tot slot wordt onder Middelen toegelicht in hoeverre de kosten afwijken van de middelen zoals die voorzien waren in het actieplan.

2 FINANCIËEL VERSLAG

De financiële jaarrekening is opgenomen in een afzonderlijk document.

3 AFKORTINGEN

De afkortingen die in dit document worden gebruikt zijn te interpreteren als volgt:

- AKE = Agentschap Kunsten en Erfgoed
- AMSAB = Instituut voor Sociale Geschiedenis te Gent
- CAG = Centrum Agrarische Geschiedenis te Leuven
- CERL = Consortium of European Research Libraries
- CO7 = Culturele projectvereniging Cultuuroverleg Zeven in de zuidelijke Westhoek
- EHC = Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience te Antwerpen
- IBW = Opleiding Informatie- en Bibliotheekwetenschap van de Universiteit Antwerpen
- KBR = Koninklijke Bibliotheek van België
- KULEUVEN = Universiteitsbibliotheek Leuven
- LIBER = *Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche*
- OB BRUGGE = Openbare Bibliotheek Brugge
- OKBV = de intersectorale commissie Overleg Kunstbibliotheken Vlaanderen van VVBAD
- PBL = Provinciale Bibliotheek Limburg te Hasselt
- SOMA = Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij te Brussel
- STCV = *Short Title Catalogus Vlaanderen*
- UA = Universiteitsbibliotheek Antwerpen
- UGENT = Universiteitsbibliotheek Gent
- VSDC = Vlaamse Studie- en Documentatiecentrum voor vzw's
- VVBAD = Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief- en Documentatie

A INKOMSTEN

1 VLAAMSE GEMEENSCHAP

Volgens het Cultureel-erfgoeddecreet en de beheersovereenkomst zou de Vlaamse Erfgoedbibliotheek (binnen de marge van de Vlaamse begroting) jaarlijks ten minste 300.000 euro **werkingssubsidies** moeten ontvangen. Aanvankelijk kreeg de vzw het bericht dat de toelage voor 2011 omwille van de besparingen bij de Vlaamse overheid slechts 274.000 euro zou bedragen: een verschil van maar liefst 26.000 euro of 8,66% tegenover de subsidie van 2009. Hierdoor leverde de Vlaamse Erfgoedbibliotheek voor het tweede jaar op rij procentueel beduidend meer in dan andere, gelijkaardige organisaties die door het Cultureel-erfgoeddecreet worden betoelaagd. Met de begrotingswijziging van de Vlaamse regering in juni 2011 werd dit gelukkig rechtgezet met een bijkomende toelage voor de Vlaamse Erfgoedbibliotheek van 12.000 euro. Niettemin moest de vereniging rekening houden met beperktere middelen wat zich vertaalde – met goedkeuring van de Raad van Bestuur op 29.09.2010 – in het inkrimpen of (al dan niet voorlopig) stopzetten van enkele acties, namelijk:

- Model voor Calamiteitenplanning
- Onderzoek naar een decretaal depotbeleid
- Onderzoek naar een digitaal depotbeleid
- Onderzoek naar de bibliografische ontsluiting van handschriften
- Water Works

2 OVERGEDRAGEN RESULTAAT

Zoals aangegeven in het beleidsplan en de actieplannen voor 2009, 2010 en 2011 legde de Vlaamse Erfgoedbibliotheek in haar opstartjaar bewust een **reserve** aan om de personeelkosten in 2010 en de eindprojecten in 2011 en 2012 te kunnen financieren. Dat dit noodzakelijk was wordt bevestigd door de jaarrekening waaruit blijkt dat de Vlaamse Erfgoedbibliotheek het boekjaar 2011 afsloot met een verlies van maar liefst 77.092 euro.

3 EIGEN INKOMSTEN

Alle **publicaties** die door de voorloper van de vzw (het platform Erfgoedbibliotheek Vlaanderen) uitgaf en de prentkaartenreeks *Een ABC van erfgoedbibliotheek* worden te koop aangeboden via de organisatiewebsite. Dit leverde een inkomst op van 413,2 euro.

In het actieplan was 2.500 euro voorzien aan inkomsten van de **inschrijvingsgelden**. Die zijn met 1.260 euro voor de workshop STCV lager uitgevallen dan verwacht omdat er geen andere vorming (zoals schaderegistratie) werd aangeboden en de Vlaamse Erfgoedbibliotheek geen ontvangsten genereerde uit andere vormingsactiviteiten die ze (co-)organiseerde.

De vergoeding voor het gebruik van de reizende **fototentoonstelling** leverde 400 euro op.

4 FINANCIËLE OPBRENGSTEN

De **interesten** op de spaar- en zichtrekening van de vzw leverden 2.124,45 euro op.

5 ANDERE INKOMSTEN

De vzw **recupereerde** 763,90 euro aan inkomsten (waaronder 726,50 euro van PACKED voor hun bijdrage aan de *Cometa*-brochure). Van het Vlaams Instituut voor Vorming en Opleiding in de social profit recupereerden we 39,90 euro voor gevolgde **vormingen**. Daarnaast ontvingen we 185,50 euro aan **VIA-middelen** en bedroeg de niet door te storten **bedrijfsvoorheffing** 371,24 euro.

B UITGAVEN

1 PERSONEEL

1.1 OPZET

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek opteert voor een **kleinschalige centrale staf** opdat de structurele werking en de continuïteit gegarandeerd zijn, en de vaste personeelskosten toch onder controle blijven.

1.2 INITIATIEVEN

De voorbije jaren lieten de beperkte middelen niet toe om het personeelskader van de vzw uit te bouwen volgens de noden van de organisatie en de sector. Dankzij de reserve (die de voorbije jaren bewust werd opgebouwd) én de middelen die vrij zijn gekomen omwille van het zwangerschapsverlof van de coördinator kon de Vlaamse Erfgoedbibliotheek in 2011 – naast de vaste ploeg van drie medewerkers (de coördinator, de stafmedewerker en de STCV-projectmedewerker) – tijdelijk beschikken over twee extra krachten. Deze 3,5 VTE presteerden samen 5.844 arbeidsuren. Initiatieven die in 2009 en 2010 werden opgestart konden verder worden uitgebouwd of gerealiseerd. Dit leidde tot concrete resultaten op diverse terreinen.

1.2.1 Coördinator

De coördinator Eva Wuyts nam in 2011 verschillende initiatieven die de vzw als netwerk van en voor erfgoedbibliotheek op de kaart moesten zetten. De belangrijkste waren de organisatie van een tweede Overlegplatform voor de sector van erfgoedbibliotheek, het opzetten van een reizende fototentoonstelling *Erfgoedbibliotheek*, medewerking aan de realisatie van *Flandrica.be* (o.a. participatie in Werkpakket I en de stuurgroep van het project) en de voorbereidingen voor de opstart van een *Adopt-a-Bookcampagne* en *schaderegistratietraject*. Daarnaast was ze belast met de verdere uitbouw van de organisatie. Dit behelsde o.a. het verder opzetten van het financieel en personeelsbeleid en de bijhorende acties, alsook het vormgeven van de netwerkstructuur en het verfijnen – in overleg met het bestuur – van het beleid van de organisatie (o.a. het herwerken van de meerjarenbegroting, het opstellen van actieplannen en sneuvelteksten, het uittekenen en opstarten van het beleidsplanningstraject...). Eva zorgde ook voor de aansturing van het team, de externe communicatie (waaronder overleg met andere actoren in het cultureel-erfgoedveld) en adviesverlening. Omdat de vzw tot mei 2011 niet beschikte over een administratief medewerker verzorgde de coördinator in de eerste jaarthelft ook alle administratie (betalingen, bestellingen, briefwisseling, ... enzovoort). In de maanden oktober, november en december was de coördinator met zwangerschapsverlof. Voorafgaand vond een goede overdracht plaats van haar taken.

1.2.2 Stafmedewerker Ontsluiting en Digitalisering

De stafmedewerker David Coppoolse heeft zich in 2011 vooral toegelegd op het opstarten en het coördineren van het *Flandrica.be*-project, dat als gedistribueerd project met zes partnerorganisaties, vijf projectwerkgroepen én zes lokale digitaliseringsteams zeer complex is. Verder was hij als expert betrokken bij het onderzoek i.f.v. de masterplannen van de UA voor de onderwerpen ontsluiting en

digitalisering. Zo werkte hij onder meer mee aan het opstellen van de vragenlijsten voor dit onderzoek. In samenwerking met collega's van PACKED en FARO finaliseerde hij het *Cometa*-model voor collectiebeschrijving en ontwikkelde hij ondersteunende materialen voor de introductie van dit model in de sector. Hij vertegenwoordigde de vzw op relevante platformen voor digitalisering (zoals Europeana Overlegplatform Vlaanderen en de stuurgroep Archipel) en was betrokken bij de opstart van een Platform Digitale Duurzaamheid voor Vlaanderen en gaf input voor het Vlaams Instituut voor digitale Archivering en ontsluiting van het Audiovisueel erfgoed (VIAA). Daarnaast ondersteunde hij de vzw op het gebied van ICT (o.a. onderhoud websites, integratie databanken) en communicatie (o.a. actualiseren websites, aanmaak nieuwsbrieven, layout communicatiemiddelen). Hij volgde de relevante ontwikkelingen in de sector en deelde expertise via de website en adviesvragen. Omwille van het zwangerschapsverlof van de coördinator nam David in het laatste kwartaal enkele coördinerende taken van haar over (o.a. de aansturing van het team en de voorbereiding van de bestuursvergaderingen). In diezelfde periode droeg hij tenslotte actief bij aan de opmaak van het beleidsplan 2013-2017 van de vzw.

1.2.3 Projectmedewerker STCV

De STCV-projectmedewerker Diederik Lanoye had als prioritaire taak het onderhoud van de *Short Title Catalogus Vlaanderen*. Daarnaast werd hij ingeschakeld voor andere projecten, namelijk voor:

- de opvolging van het *Abraham*-project en begeleiding van de gegevensinvoer in deze databank van de krantencollectie van de KBR
- de organisatie van een STCV-workshop
- medewerking aan het beleidsplan 2013-2017
- de afronding van het tentoonstellingsproject *Gedrukte Stad* (zie jaarverslag 2010)
- deelname aan de begeleidingscommissie van Anet
- medewerking aan het Overlegplatform
- medewerking aan *Flandrica.be* (als lid van Werkpakket I)

Daarnaast stond de projectmedewerker zelf in voor de content op zijn deelwebsite 'Oude drukken' door de redactie van agenda- en nieuwsberichten, het invoeren van bronnen in de documentatiemodule enzovoort.

Diederik gaat vanaf 01.02.12 aan de slag bij de KU Leuven. Zijn werk zal worden verder gezet door Susanna De Schepper die op 01.01.2012 in dienst treedt van de vzw. Deze maand is nodig om de goede overdracht van het project te verzekeren.

Abraham-projectmedewerker Elsje van Bellingen (wiens contract zoals voorzien ten einde liep op 31.12.2010) werd niet vervangen. Met uitzondering van de actieve prospectie werden haar taken grotendeels overgenomen door de STCV-projectmedewerker.

1.2.4 Assistent

Sedert de opstart van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek berustten de administratieve taken grotendeels bij de coördinator. Omdat dit niet langer houdbaar was en de staf versterking nodig had tijdens het zwangerschapsverlof van de coördinator werd een procedure opgestart voor de aanwerving van een deeltijds (3/5) assistent met het volgende takenpakket: administratie (o.a. loonbeheer, facturatie, correspondentie, notulering ...), communicatie (o.a. redactie van nieuws- en agendaberichten voor de website en de nieuwsbrief) en ondersteunende coördinatietaken (nl. praktische organisatie van het Overlegplatform). Nathalie Rega trad op 15.05 in dienst met een contract van bepaalde duur (één jaar) maar werd tijdens haar proefperiode op 26.10 ontslagen na een ongunstige evaluatie. Haar taken werden vanaf 27.10 overgenomen door de projectmedewerker Preservering en Conservering.

1.2.5 Projectmedewerker Preservering en Conservering

Sam Capiou werkte van 01.02.11 tot 30.09.11 (in opdracht van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek) als onderzoeksmedewerker van de Universiteit Antwerpen aan de masterplannen Preservering/Conservering en Ontsluiting en Digitalisering. Aansluitend trad hij met een

vervangingscontract in dienst van de vzw. Zijn takenpakket was tweeledig: in eerste instantie nam hij de administratieve taken over van de assistent en de coördinatie van enkele projecten van de coördinator. Na een gunstige evaluatie is zijn vervangingscontract bij de terugkeer van de coördinator omgezet in een contract van bepaalde duur tot 31.12.12. Op die manier kunnen we de opgebouwde expertise in huis houden en verder valoriseren, alsook het kleine personeelsteam versterken doordat hij zich verder kan toeleggen op het domein preservering/conservering. Daarnaast zorgt hij voor de verdere uitwerking van en communicatie over de masterplannen en blijft hij de administratieve taken op zich nemen, in afwachting van de (mogelijke) aanwerving van een nieuwe deeltijdse assistent.

1.2.6 Externe medewerkers

Voor de opvolging en uitvoering van projecten en andere initiatieven van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek is ook personeel van de partnerbibliotheken ingezet. Hun bijdragen worden vermeld bij de verschillende acties. Daarnaast doet de vzw in bepaalde gevallen een beroep op externe medewerkers om haar doelstellingen te realiseren. In 2011 werden er voor drie acties met externen samengewerkt die hier ook financieel voor werden vergoed:

- Iris Steen en Annemie Rossenbacker (A-jour) voor de opmaak van het beleidsplan 2013-2017.
- Guy De Witte (De Zilveren Passer) en Liv Tubeekx voor het traject *Schaderegistratie*.

1.3 MIDDELEN

In 2011 bedroeg de loonkost (**lonen, RSZ, vakantiegeld**) met 213.002,65 euro 74 % van de werkingssubsidie van 286.000 euro. Zoals aangegeven in het beleidsplan en de actieplannen 2009, 2010 en 2011 kon die uitgave enkel gedragen worden door gebruik te maken van de daartoe voorziene reserve.

Overige personeelgerelateerde kosten zijn:

- **Verzekeringen:** 1.426,05 euro
- **Dienstverplaatsingen** (openbaar vervoer en kilometervergoeding): 2.953,95 euro
- **Woon-werkverkeer** (sociaal abonnement): 2.129,63 euro
- **Maaltijdcheques** (inclusief ereloon en met de bijdrage van de werknemers in mindering gebracht): 4.100,18 euro
- **Ereloon sociaal secretariaat:** 1.796,64 euro
- **Kosten eigen aan werkgever** (gsm, dagvergoeding): 327 euro

Vanaf 01.01.11 doet de vzw een beroep op de **Gemeenschappelijke Preventiedienst** van de stad Antwerpen. De kost hiervoor bedroeg 316,14 euro. Hiervoor werd er o.a. vergaderd op 26.01, 15.02, 20.07 en 01.08.

De **verplaatsings- en verblijfskosten** van de organisatie vielen met 2.920,12 euro door de deelname van de coördinator aan de conferentie van LIBER in Barcelona en het plaatsbezoek van het bestuur van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek aan de CBUC hoger uit dan begroot.

De **erelonen** (in totaal 5.177,81 euro) die werden uitbetaald aan externe medewerkers zijn terug te vinden bij diverse acties en worden niet beschouwd als personeelskost.

2 PROJECTEN

Art 3.1° Vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheek brengt op een uniforme wijze het cultureel erfgoed van erfgoedbibliotheeken in Vlaanderen in kaart, inclusief de noden en behoeften.

2.1 COLLECTIEWIJZER ERFGOEDBIBLIOTHEKEN (OVERZICHT VAN ERFGOEDCOLLECTIES IN VLAAMSE BIBLIOTHEKEN IN EEN ONLINE DATABANK)

2.1.1 Opzet

De *Collectiewijzer Erfgoedbibliotheeken* is een middel om gestandaardiseerde **kwalitatieve en kwantitatieve informatie van alle erfgoedbibliotheeken in Vlaanderen en Brussel** te verzamelen, te beheren en ter beschikking te stellen.

2.1.2 Voorgeschiedenis

Tot juni 2010 werden de gegevens die nu zijn opgenomen in de *Collectiewijzer Erfgoedbibliotheeken* bewaard en ontsloten binnen het *Vlabidoc*-platform van de VVBAD. Dit platform, dat in de eerste plaats een adresgids voor de BAD-sector is, bood onvoldoende faciliteiten voor intern gebruik en externe presentatie. Mede omdat VVBAD *Vlabidoc* wil integreren binnen een nieuw te realiseren CRM-systeem, werd ervoor geopteerd de gegevens over de erfgoedcollecties te migreren naar afzonderlijk systeem.

In 2010 heeft de vzw een **nieuwe databank** ontwikkeld voor de presentatie van de collectiegegevens. Waar nodig werden de gegevens genormaliseerd. De zoekmogelijkheden werden daarbij gevoelig verbeterd. De collectiebeschrijvingen in de *Collectiewijzer Erfgoedbibliotheeken* staan nu los van *Vlabidoc*, met uitzondering van de contactgegevens van de collectiebeherende instellingen, die via links naar *Vlabidoc* worden aangeboden.

2.1.3 Timing

Het onderhoud van de databank en het updaten van de collectiegegevens zijn structureel.

2.1.4 Initiatieven

Het gegevensonderhoud van de databank beperkte zich in 2011 grotendeels tot het uitvoeren van **incidentele updates**. Het ging dan om correcties die werden opgemerkt door eigen medewerkers of wijzigingen die spontaan werden aangemeld door collectiebeherende instellingen. Ook het onderzoek voor de masterplannen leverde hier en daar nieuwe of gecorrigeerde gegevens op. Zo werd het **type bewaarinstelling** (bijv. 'wetenschappelijke bibliotheek' of 'overheidsarchief') toegevoegd aan de collectiebeschrijvingen en werd de databank hierop doorzoekbaar gemaakt.

Verder werden voor de collecties waarvoor dat relevant is **koppelingen** opgenomen naar de **bibliografische databanken** van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek, de *Short Title Catalogus Vlaanderen* en *Abraham – Catalogus van Belgische kranten*. Via een link in de collectiebeschrijving kan nu een lijst worden opgevraagd van exemplaren uit de collectie in de respectievelijke databank. Het is ook mogelijk in de *Collectiewijzer* te zoeken naar collecties waarvan materialen zijn opgenomen in één van beide databanken. Begin 2012 werd het mogelijk gemaakt om niet alleen links naar online catalogi op te nemen maar ook naar systemen voor **digitale raadpleging** van (onderdelen van) de collecties.

De presentatie van de collectiegegevens werd in de mate van het aangepast volgens het **Cometa-model**, het Vlaamse model voor het maken van collectiebeschrijvingen dat mede door de Vlaamse Erfgoedbibliotheek in 2011 werd gerealiseerd (zie verder). Dit moet onder andere hergebruik van de gegevens door derden vergemakkelijken. De databank zal in de Beleidsperiode 2013-2017 volledig **Cometa-compliant** worden gemaakt.

De afspraken tussen de vzw en VVBAD rond het aanbieden en updaten van deze gegevens werden verder geconcretiseerd. Het is de bedoeling dat de *Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken* ook in de toekomst gebruik kan blijven maken van de algemene (contact)gegevens van de instellingen in *Vlavidoc* (of het systeem dat dit vervangt). Omgekeerd kan de VVBAD links leggen naar informatie over de erfgoedcollecties van instellingen.

Ontsluiting	
Registratiegraad	Onvolledig
Beschikbare catalogi	Niet gepubliceerde catalogus Gepubliceerde catalogus Online publiekscatalogus Steekkaartcatalogus
Registratiesoftware	Aleph CatFich
Registratiesysteem	MeerCat
Online raadpleging	Beeldbank met gedigitaliseerde collecties Overzicht van door Google Books gedigitaliseerde werken Antifonarium Tsgrooten Liber Floridus
Exemplaren opgenomen in	Abraham - Catalogus van Belgische kranten Short Title Catalogus Vlaanderen
Opmerkingen	De Short Title Catalogus Vlaanderen bevat voor deze collectie alle Vlaamse drukken uit de periode 1601-1700.

Figuur 1. In de *Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken* kan nu ook worden doorgelinkt naar digitale collectieonderdelen en relevante bibliografische databanken (hier voor de erfgoedcollecties van de UGent)

2.1.5 Middelen

Voor dit onderdeel was in het actieplan 2.500 euro begroot voor mogelijke consultancy en ontwikkeling. Deze werden niet gebruikt.

2.2 OPMAAK BELEIDSPLAN 2013-2017

2.2.1 Opzet

De **ontwikkeling van een visie en een beleid voor erfgoedbibliotheken** in Vlaanderen en Brussel voor de periode 2013-2017.

2.2.2 Timing

Het beleidsplan zal worden ingediend vóór 1 april 2012.

2.2.3 Initiatieven

De eerste voorbereidingen voor de opmaak van een nieuw beleidsplan werden getroffen in het voorjaar van 2011 met het uittekenen van het beleidsplanningstraject. De coördinator vergaderde hiervoor met Jacqueline van Leeuwen van FARO (op 28.03) en Iris Steen (op 20.05). Omwille van het zwangerschapsverlof van de coördinator besloot het bestuur om voor deze opdracht versterking te zoeken in de persoon van **consultant** Iris Steen. Zij kreeg de opdracht om het beleidsplanningproces en het planningsteam te begeleiden. Daartoe vergaderden de coördinator (tot 26.10), de stafmedewerker, de STCV-projectmedewerker en de projectmedewerker Preservering en Conservering (vanaf 01.10) op 13.07, 27.07, 24.8, 5.10, 6.10, 28.10, 4.11, 18.11

Voor een uitvoerige beschrijving van het beleidsplanningstraject en alle vergaderingen van het kernteam, het planningsteam en bestuur verwijzen we naar het Beleidsplan 2013-2017. De belangrijkste **initiatieven** in 2011 waren:

- de organisatie op 16.06 i.s.m. FARO van een **brainstormsessie** voor de leden van de Algemene Vergadering rond de vraag hoe we het maatschappelijk draagvlak voor erfgoedbibliotheken in onze samenleving kunnen versterken. Ter voorbereiding van deze sessie werd er door de voorzitter, de coördinator en de stafmedewerker op 23.05 en 20.04 vergaderd met Bruno

Vermeeren (VVBAD) en Jeroen Walterus (FARO). De resultaten van deze sessie werden ook gepubliceerd in het tijdschrift *faro*.

- de organisatie op 06.09 van een **beleidsdag**, die werd begeleid door de coördinator, Iris Steen en Annemie Rossenbacker, waarop grondig werd nagedacht over de toekomstige structuur en werking van de netwerkorganisatie. Deze dag werd voorbereid tijdens een overleg op 05.08. en 02.09
- de samenstelling van een **kernteam** en een planningsteam dat op regelmatige basis samen kwam
- **terugkoppelmomenten** met de Raad van Bestuur op 06.09, 28.09 en 23.11
- de organisatie door de coördinator van vier **stakeholdersbevragingen** op 20 en 21.09
- een gesprek met **Archiefbank** op 19.09
- de organisatie door de coördinator en de assistent van een **Overlegplatform** op 05.10
- gesprek van het Dagelijks Bestuur en de stafmedewerker met het **Agentschap Kunsten en Erfgoed** op 23.11
- de opmaak van de **masterplannen** Ontsluiting, Digitalisering en Preservering/Conservering
- deelname aan diverse werk- en stuurgroepen van **Prisma**

Figuur 2. Brainstormen op de beleidsdag

2.2.4 Middelen

Voor dit onderdeel was in het actieplan aanvankelijk 3.500 euro begroot. Omwille van de zwangerschap van de coördinator die vanaf oktober met moederschapsrust was, werd geopteerd om extern consultant Iris Steen in te schakelen voor de begeleiding van dit traject. In 2011 bedroeg de kost hiervoor 3.743,44 euro. De beleidsdag op 06.09 kostte 1.134,37 euro.

2.3 PRISMA-WERKGROEP COLLECTIES / COMETA (AFSTEMMING)

2.3.1 Opzet

De Prisma-werkgroep *Collecties* had als opzet om binnen het cultureel-erfgoedveld in Vlaanderen de **afstemming** te verzekeren van **methodieken en standaarden m.b.t. inventarisering van collecties op (deel)collectieniveau**.

2.3.2 Voorgeschiedenis

In 2010 werkte de Vlaamse Erfgoedbibliotheek actief mee aan een **afstemmingstraject** rond de aanpak, methoden en modellen bij het inventariseren van collecties op (deel)collectieniveau. Daarvoor werden door een werkgroep *Collecties* binnen het Prismaproject van FARO de bestaande praktijk in Vlaanderen

en enkele internationale standaarden onderzocht. Een technische subwerkgroep, met vertegenwoordigers van FARO, PACKED en de Vlaamse Erfgoedbibliotheek, werkte op basis van die informatie een voorstel voor een gezamenlijk model voor Vlaanderen uit. Dat model moet dienen als vertrekpunt voor kwaliteitsvolle, uitwisselbare basisbeschrijvingen van collecties op collectieniveau en is een hulpmiddel voor het **beter in kaart brengen** van de erfgoedcollecties van Vlaanderen.

2.3.3 Timing

In 2010 werd een collectieregistratiemodel voor Vlaanderen opgesteld. In 2011 werd dit voorzien van een handleiding en ondersteunende materialen. In 2012 zal het model verder in de sector worden geïntroduceerd. In de beleidsperiode 2013-2017 zal het model worden geoperationaliseerd in de erfgoedbibliotheeksector.

2.3.4 Initiatieven

In december 2010 werd namens de technische subwerkgroep het eerste concept voor het beschrijvingsmodel voorgesteld aan de werkgroep *Collecties* door de stafmedewerker. Behoudens enkele kleine aanpassingen werd het model aanvaard op de werkgroepvergadering van 16.02. Op deze vergadering werd tevens besloten het model verder te operationaliseren door het uitbrengen van een brochure, om zo de nodige aandacht in de erfgoedsector te creëren. Hiervoor werd er vergaderd op 29.06 en 18.07.

De **brochure** werd samengesteld door de leden van de subwerkgroep, onder redactie van de stafmedewerker. In deze brochure wordt niet zozeer op het model zelf gefocust, maar op het nut van het beschrijven van collecties en de aanpak hiervan. Om het model gemakkelijker in gang te doen vinden, werd het 'Cometa' (een samentrekking van 'collecties' en 'metadata') gedoopt. Vlaamse Erfgoedbibliotheek en PACKED maakten middelen vrij om de brochure te laten drukken in een oplage van 1.400 exemplaren; FARO voerde in eigen beheer de opmaak ervan uit, onder andere gebruik makend van fotomateriaal van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek. De stafmedewerker was nauw betrokken bij de vormgeving en deed verschillende malen uitgebreide suggesties voor verbeteringen. De coördinator droeg zorg voor de contacten met de drukkerij. De brochure was begin september gereed.

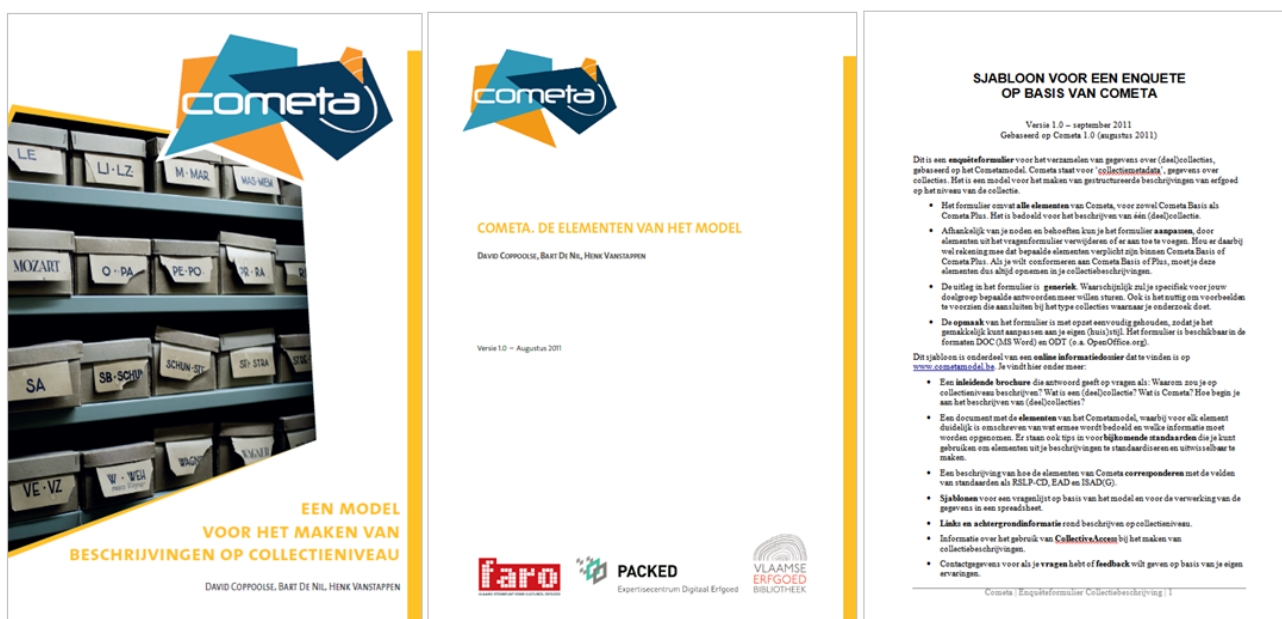
In aanvulling op de brochure werden door de subwerkgroep bijkomende **ondersteunende materialen** ontwikkeld:

- Een document met een gedetailleerde beschrijving van de elementen van het model (door Vlaamse Erfgoedbibliotheek en PACKED);
- Een sjabloon voor een vragenlijst op basis van het model (Vlaamse Erfgoedbibliotheek);
- Een *cross-walk*-tabel waarin is beschreven hoe de *Cometa*-elementen overeenkomen met de bekendste internationale standaarden (PACKED);
- Een online informatiedossier met een rechtstreekse URL: www.cometamodel.be (FARO en Vlaamse Erfgoedbibliotheek). Hier zijn de brochure en alle andere materialen te vinden.

Het *Cometa*-model werd **gelanceerd** op de conferentie *Informatie aan zee* van de VVBAD op 15.09. De stafmedewerker gaf daar een inleidende presentatie¹ en de brochure werd verspreid onder het aanwezige publiek.

Op 15.10 werd de brochure door de vzw verstuurd naar meer dan 150 erfgoedbibliotheeken en instellingen met een bewaarbibliotheek. In samenwerking met FARO en PACKED werd de brochure ook verzonden naar bijna 250 stakeholders, erfgoedorganisaties, erfgoedcellen, musea en archiefinstellingen.

¹ Coppoolse, David. 'Cometa. Collecties consistent in kaart brengen' op *Informatie aan zee 2011*. Kursaal Oostende, 2011. <<http://www.vlaamse-erfgoedbibliotheek.be/node/1866>>

Figuur 3. Voor de introductie van *Cometa* werden diverse materialen ontwikkeld.

In 2012 wordt het model via **workshops en studiemomenten** verder voorgesteld aan de cultureel-erfgoedsector. Daarnaast ontwikkelt FARO een installatieprofiel voor het opensource-collectiebeheersysteem *CollectiveAccess* dat het mogelijk maakt online collectiebeschrijvingen te maken volgens *Cometa*. Ook aan deze beide initiatieven verleent de Vlaamse Erfgoedbibliotheek haar medewerking.

2.3.5 Middelen

Voor dit initiatief waren in het actieplan geen specifieke middelen begroot. De bijdrage van de stafmedewerker aan *Cometa* hield een significante personeelsinzet in. Daarnaast werd voor 1.453,08 euro vrijgemaakt voor het drukken van de brochure. De helft van de drukprijs werd (terug) betaald door PACKED.

N.B: Naast het beheer van de *Collectiewijzer Erfgoedbibliotheek* en de deelname aan de Prisma-werkgroep *Collecties* onderneemt de vzw nog acties om de noden en behoeften in kaart te brengen. We verwijzen hiervoor naar:

- 2.4 Masterplan Ontsluiting
- 2.7 Masterplan Preservering en Conservering
- 2.13 Overlegplatform
- 2.14 Overleg en Vorming
- 2.15 Helpdesk

Art 3.2° Vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheek ondersteunt en verzorgt de bibliografische ontsluiting van cultureel erfgoed in erfgoedbibliotheeken in Vlaanderen.

2.4 MASTERPLAN ONTSLUITING/DIGITALISERING (PLAN VAN AANPAK)

2.4.1 Opzet

Het *Masterplan Ontsluiting/Digitalisering* heeft als opzet om de **noden en behoeften van erfgoedbibliotheeken** in Vlaanderen en Brussel op het vlak van de **bibliografische ontsluiting** van hun erfgoedcollecties in kaart te brengen en een plan van aanpak daaromtrent te formuleren.

2.4.2 Voorgeschiedenis

Aanvankelijk was de stafmedewerker verantwoordelijk voor de opmaak van dit masterplan waarvan de uitvoering voorzien was voor de tweede helft van 2010 en de eerste helft van 2011. Toen het onderzoek i.f.v. een *Masterplan Preservering/Conservering* opnieuw moest worden aanbesteed (zie Jaarverslag 2010) werd beslist om beide samen te voegen én er nog een **luik digitalisering** aan toe te voegen. De opdracht werd door de Raad van Bestuur op 22.11.2010 gegund aan de **Vakgroep Informatie- en Bibliotheekwetenschap** van de UA.

2.4.3 Timing

In de loop van 2012 zal het onderzoeksrapport met bijhorende beleidsaanbevelingen publiek gemaakt worden.

2.4.4 Initiatieven

Zie 2.7.4

2.4.5 Middelen

Voor dit project was in het actieplan € 25.000 . Voor de besteding van de middelen zie 2.7.5.

2.5 SHORT TITLE CATALOGUS VLAANDEREN (BESCHRIJVING VAN OUDE VLAAMSE PUBLICATIES IN EEN ONLINE DATABANK)

2.5.1 Opzet

De *Short Title Catalogus Vlaanderen* (STCV) beoogt de uitbouw van een online databank met gedetailleerde **bibliografische beschrijvingen van edities gedrukt in Vlaanderen in de zeventiende en achttiende eeuw**.

2.5.2 Voorgeschiedenis

Tijdens de eerste fase (2000-2003) werd het project gefinancierd door het Max-Wildiersfonds (FWO-Vlaanderen) en de Nederlandse Taalunie. Van 2004 tot augustus 2009 ontving de STCV projectsubsidies van de Vlaamse Gemeenschap in het kader van het Archiefdecreet. Op 01.09.09 is het project opgenomen in de werking van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek. De projectmedewerker die tot dan was tewerkgesteld door de vzw Musea en Erfgoed van de stad Antwerpen, werd daarbij overgenomen en blijft nog tot het einde van de beleidsperiode in dienst van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek.

2.5.3 Timing

De uitbouw en aanvulling van deze databank door een projectmedewerker is voorzien voor de hele beleidsperiode.

2.5.4 Initiatieven

2.5.4.1 Aanvulling databank

De **STCV-databank** groeide in 2011 verder aan. Op 31 december bevatte de databank 16.153 unieke editiebeschrijvingen, 1.714 meer dan een jaar voordien wat een groei met 11,8% betekent. Het aantal ontsloten exemplaren steeg met 3.677 of 15,7% tot 27.123. Door de combinatie van een continue werking in enkele partnerbibliotheken van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek en de bijdragen vanuit samenwerkingen met andere Vlaamse erfgoedbibliotheken werd het streefcijfer van 2.400 exemplaren dus andermaal ruimschoots overstegen.

De STCV was in 2011 **actief in 4 Vlaamse erfgoedbibliotheken**.

- De projectfase in de **Provinciale Bibliotheek Limburg**, die in september 2010 was gestart, werd afgerond op het einde van april. Deze projectfase toonde ten volle wat een samenwerking voor zowel de STCV, de Vlaamse Erfgoedbibliotheek als de samenwerkende partner kan betekenen. De STCV groeide met 1.879 exemplaren die werden beschreven in 1.538 beschrijvingen waarvan 1.131 nieuw waren voor de STCV. Na afronding van de STCV-projectfase beschikte de Provinciale Bibliotheek Limburg over twee goed getrainde catalografen oude drukken en bovendien werden de STCV-records overgedragen naar de eigen elektronische catalogus van de PBL waar ze een 'vliegende start' betekenen voor de volledige ontsluiting van de collectie oude drukken.
- Op 2 mei startte een nieuwe STCV-projectfase in de **Centrale Bibliotheek van de KU Leuven**. Deze projectfase heeft tot doel om ook in deze bibliotheek de verwerking van de zeventiende-eeuwse drukken af te ronden door na eerdere projectfases die de Nederlandstalige drukken behandelden, nu ook de anderstalige drukken in de STCV-databank te beschrijven. Deze projectfase zal een volledig jaar duren en afgerond worden in april 2012. In 2011 werden al 1.548 exemplaren verwerkt.
- Naast twee projectsamenwerkingen met partnerbibliotheken van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek werden er ook twee projectfases opgezet met externe partners. Tussen april en december werd de historische boekencollectie van de Stad Oudenaarde, die bewaard wordt in het **Stadsarchief Oudenaarde**, verwerkt in de STCV. 825 exemplaren werden aan de databank toegevoegd en 531 nieuwe editiebeschrijvingen werden aangemaakt, ondermeer van een verzameling van ongeveer 340 uiterst zeldzame achttiende-eeuwse toneelprogramma's. De invoer van de gegevens werd uitgevoerd door een medewerkster van het Stadsarchief Oudenaarde die in 2010 de eerste STCV-workshop bijwoonde. De STCV-projectmedewerker stond in voor de controle van de beschrijvingen. Vertrekkend van de opgedane ervaring, maakt het Stadsarchief Oudenaarde nu plannen om de beschrijvingen van de boekencollectie op punt te stellen en in een online catalogus voor het publiek te ontsluiten.
- Op een gelijkaardige manier wordt gewerkt in de langlopende samenwerking die werd opgezet met het **Museum Plantin-Moretus**. Een catalograaf van het museum beschrijft momenteel de nog onverwerkte delen van de collectie en voert de Vlaamse drukken die hij aantreft ook in in STCV. Op deze manier werden in het afgelopen jaar 275 exemplaren en 173 nieuwe beschrijvingen aan de databank toegevoegd.

Naast de projectmatige invoer, werden er ook heel wat exemplaren ingevoerd uit **andere collecties** wanneer de opportuniteit zich voordoet. Verschillende voormalige STCV-medewerkers voegen exemplaren en beschrijvingen toe uit collecties in binnen- en buitenland. Op deze manier werden in het afgelopen jaar 335 exemplaren en 136 nieuwe beschrijvingen toegevoegd uit bibliotheken in Vlaanderen,

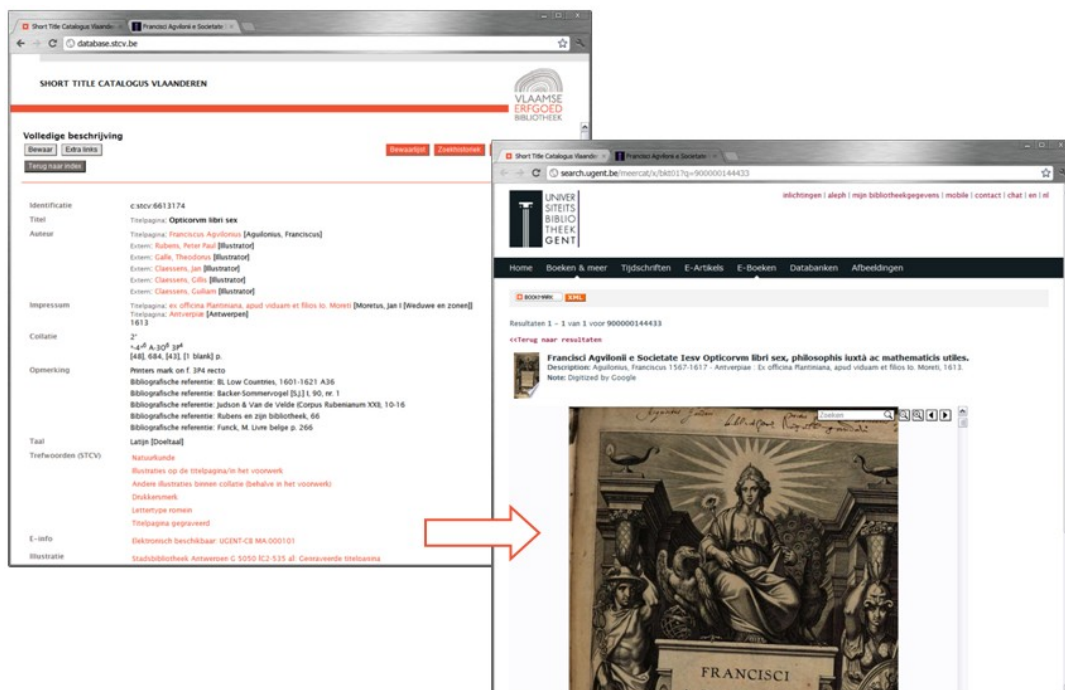
Nederland (KB Den Haag), Frankrijk (Bibliothèque Sainte-Géneviève, Bibliothèque Mazarine) en de Verenigde Staten (Library of Congress, Folger Shakespeare Library).

2.5.4.2 Internationale samenwerking en koppeling aan andere databanken

De databank van de *Short Title Catalogus Vlaanderen* krijgt ook steeds meer internationale erkenning. De goede banden met de **STCN**, het zusterproject in Nederland, worden verder onderhouden. Vanuit de **Universiteit van Münster** kwam de vraag of het mogelijk was om de STCV op te nemen in een metasearch engine die deel uitmaakt van een uit te bouwen portaal voor Benelux-studies (*Virtuelle Fachbibliothek Benelux*). Omdat dit technisch niet mogelijk bleek was deze vraag de aanleiding voor een *change request* aan Anet, provider van de STCV-database, om hiervoor een oplossing te zoeken. Dit leidde tot de implementatie van het Z39.50-zoekprotocol dat toelaat om de STCV-databank vanuit zoekmachines te benaderen. Dit zorgt er ondermeer ook voor dat de STCV vanaf nu beschikbaar is voor *copy cataloguing*. Catalografische systemen kunnen nu op eenvoudige wijze STCV-beschrijvingen opzoeken en overnemen en op deze manier het beschrijvingsproces aanzienlijk versnellen.

Ook het ambitieuze **USTC-project** (*Universal Short Title Catalogue*) bouwt verder op de STCV. In de komende jaren zal de USTC werken aan een overzicht van alle drukken uit de periode 1601-1650. Voor de Nederlanden wordt de STCV als een hoofdbron gebruikt. De STCV zal ook duidelijk zichtbaar zijn in de USTC-databank. Gebruikers die een beschrijving afkomstig uit de STCV willen bekijken zullen worden doorgeloodst naar de STCV-catalogus.

De STCV werd ook gekoppeld aan de *Collectiewijzer Erfgoedbibliotheeken* door aan de beschrijving van elke collectie die (deels) werden verwerkt een link toe te voegen naar een overzicht met exemplaren in STCV van de betrokken instelling. Ook werd het mogelijk gemaakt in de *Collectiewijzer* te zoeken naar collecties die zijn opgenomen in de STCV. De stafmedewerker deed hiervoor technische aanpassingen op de *Collectiewijzer*; de projectmedewerker voerde de nodige gegevens in.

Figuur 4. Vanuit STCV kunnen gedigitaliseerde exemplaren rechtstreeks worden geraadpleegd, hier bij de Universiteitsbibliotheek Gent.

Daarnaast werden voorzieningen getroffen voor het opnemen van **links naar gedigitaliseerde exemplaren** in de STCV. Al van vrij vroeg in het project wordt aan de STCV-databank een digitale opname van de titelpagina van elk onderzocht exemplaar toegevoegd. De afgelopen jaren wordt er door

de bibliotheken werk gemaakt van het volledig digitaliseren van oude drukken. Het koppelen van de STCV-records aan digitale kopieën van de exemplaren lag voor de hand. Hierdoor kan een gebruiker na een opzoeking in de STCV ineens die digitale kopie raadplegen, zonder nog via andere catalogi te moeten passeren. De STCV wordt zo een virtuele bibliotheek van Vlaamse oude drukken.

De voorbereidingen voor deze vernieuwing werden eind 2011 getroffen, waarbij het door Anet (die het technisch onderhoud van STCV verzorgt) onder andere mogelijk werd gemaakt om specifiek te zoeken naar digitale exemplaren. Begin januari 2012 werden de eerste 1042 digitale exemplaren (van de Universiteitsbibliotheek Gent) beschikbaar gemaakt in de STCV; begin maart 2012 werden daar nog eens 152 aan toegevoegd (van de Universiteitsbibliotheek Antwerpen). Bij nieuw verwerkte exemplaren zal vanaf nu een link worden opgenomen in het STCV-record als er een digitale kopie beschikbaar is. Bij het toevoegen van links is het belangrijk om zeker te zijn dat het om een kopie van een specifiek exemplaar gaat. Het retroactief opnemen van links voor al verwerkte collecties zal daarom gradueel en na grondige controles worden uitgevoerd. Aan de deelnemende bibliotheken is gevraagd om links door te geven aan het STCV-project wanneer zij opgenomen exemplaren hebben gedigitaliseerd.

2.5.4.3 Personeelsinzet

De coördinator volgt de projectmedewerker op maar het Dagelijks Bestuur van de vzw – en indien nodig de Raad van Bestuur – fungeert als **stuurgroep** voor dit project. De **STCV-collegagroep** – bestaande uit de projectmedewerker en de oud-projectmedewerkers Goran Proot (UA), Stijn Van Rossem (UA) en Steven Van Impe (EHC) – blijft een belangrijke rol spelen in het project. Ze verleenden hun expertise en ervaring aan de STCV-workshop. Zo namen Goran Proot en Steven Van Impe ook een belangrijk deel van de lessen en oefeningen tijdens de workshop voor hun rekening. De collegagroep is ook het belangrijkste klankbord voor het werk van A-beschrijvers en B-controleurs. Vragen in verband met het regelwerk en interpretaties van de STCV-handleiding worden systematisch voorgelegd aan de groep. Mogelijke aanvullingen en noodzakelijke wijzigingen worden grondig besproken en leiden tot een collectieve beslissing. Dit garandeert de samenhang van de STCV-beschrijvingsregels en dus de kwaliteit van de databank.

Omdat projectmedewerker Diederik Lanoye ontslag nam werd in oktober en november een **aanwervingsprocedure** gevoerd. Die werd voorbereid door de coördinator en de projectmedewerker. De jury bestond uit de voorzitter, secretaris-penningmeester, de stafmedewerker en de projectmedewerker.

2.5.5 Middelen

Voor dit project werden behalve de inzet van 1 VTE projectmedewerker 6.050 euro kosten gemaakt voor hosting. De overige kosten eigen aan dit project (zoals reis- en vergaderkosten, bureaumateriaal en (zoals voorzien in het bestedingsplan) een fotocamera t.w.v. 768,95 euro) vallen onder de algemene werkingskosten.

2.6 ABRAHAM (REGISTRATIE VAN BELGISCHE KRANTEN IN EEN ONLINE DATABANK)

2.6.1 Opzet

Abraham beoogt de realisatie van een online **databank van Belgische kranten bewaard in Vlaamse bibliotheken en andere erfgoedinstellingen**, op papier, als microvorm, in digitale vorm.

2.6.2 Voorgeschiedenis

Tijdens de eerste fase (2007-2009) ontving het project *Een Vlaamse databank voor Belgische kranten en een portaalsite* subsidies van de Vlaamse Gemeenschap in het kader van het Archiefdecreet. Op 01.10.09 is het project opgenomen in de werking van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek. De projectmedewerker die tot dan was tewerkgesteld door de vzw Musea en Erfgoed van de stad Antwerpen, werd daarbij

overgenomen. Zoals voorzien ging zij op 31.12.10 uit dienst. Daarmee stopte ook de actieve prospectie en invoer in de databank.

2.6.3 Timing

De uitbouw en aanvulling van deze databank door een projectmedewerker was voorzien tot eind 2010. Het onderhoud ervan is structureel.

2.6.4 Initiatieven

2.6.4.1 Nieuwe taakverdeling

Met de uitdiensttreding van de projectmedewerker werd het onderhoud en de verdere uitbouw van de databank ingebed in de structurele werking van de vzw. Taken werden op basis van competenties en beschikbaarheid uitgevoerd door de rest van de personeelsploeg. Het invoeren van incidentele updates in de databank was een taak van de **STCV-projectmedewerker** (die tevens het nieuwe aanspreekpunt werd), de stafmedewerker droeg zorg voor het up-to-date houden van het luik 'Kranten' op de organisatiewebsite en de coördinator volgde de beleidsmatige aspecten op. Er werd binnen de stuurgroep van het project ook afgesproken dat de resterende collecties van KULeuven en UGent door de bibliotheken zelf zouden worden ingevoerd. Hiervoor werd door de projectmedewerker en de coördinator overlegd met de partners maar wegens tijdsgebrek en andere prioriteiten binnen deze instellingen is hiervan nog geen werk gemaakt.

2.6.4.2 Krantendigitalisering

Op 28.01 verzonden Pierre Delsaerd (voorzitter van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek en van de Vakgroep Informatie- en Bibliotheekwetenschap van de Universiteit Antwerpen) en An Renard (directeur van de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience en voorzitter van de Stuurgroep 'Abraham Online') een **brief** naar federaal minister van Wetenschapsbeleid Sabine Laruelle m.b.t. krantencollecties. Een afschrift van deze brief werd ondermeer bezorgd aan de Vlaamse ministers Schauvliege en Lieten, en aan KBR-directeur Patrick Lefèvre.

In dit schrijven stellen ze de minister voor om samen te werken aan de ontsluiting van de Belgische krantencollecties van instellingen zoals de Koninklijke Bibliotheek van België via 'Abraham Online'. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek verklaarde bereid te zijn om de databank gratis open te stellen voor invoer van gegevens door de Koninklijke Bibliotheek en andere federale en Waalse instellingen op voorwaarde dat deze instellingen zelf voor de gegevensimport instaan.

In hun brief kaartten ze verder aan dat er vanuit Vlaamse instellingen en gebruikers een grote vraag en bereidheid bestaat om de 41 Belgische dagbladtitels die in het kader van een digitaliseringprogramma bij de Federale Wetenschappelijke Instellingen werden gedigitaliseerd ook in Vlaanderen te kunnen aanbieden. Tegelijkertijd drukten ze ook hun bezorgdheid uit m.b.t. de toegankelijkheid van de erfgoedcollecties die binnenkort via een Europese aanbesteding zullen worden gedigitaliseerd. Ze vernamen immers dat de instellingen, die de oorspronkelijke papieren documenten bezitten en beheren, het gedigitaliseerde materiaal niet volledig in hun bezit krijgen. Om die reden zouden de gedigitaliseerde kranten enkel in de leeszaal van de Koninklijke Bibliotheek aangeboden kunnen worden, dus niet in de leeszalen van andere overheidsinstellingen, en al helemaal niet in openbare en universiteitsbibliotheken. Ze maakten zich hierover grote zorgen: het is immers een fundamenteel democratisch recht dat informatie die in haar oorspronkelijke vorm eigendom is van de overheid, zo breed mogelijk toegankelijk blijft voor iedere inwoner van het land.

Als gevolg van deze brief:

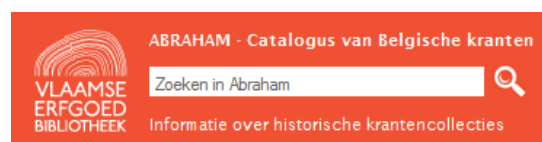
- vond er, o.l.v. Wim Devos van het kabinet van minister Laruelle, op de 18.02 een **overleg** plaats tussen Patrick Lefèvre, Marc D'Hoore en Sara Lammens (KBR), Robert Van de Walle (Federaal Wetenschapsbeleid) en de secretaris-penningmeester en de coördinator. Hieruit volgde dat de

KBR bereid was om haar krantencollectie toe te voegen aan de *Abraham*-databank. Voor de ter beschikking stelling van de gedigitaliseerde collecties kwam er geen oplossing.

- vond er op 28.02 een **gesprek** plaats met Debbie Esmans (kabinet Lieten) en Caroline Coenen (CJRM) over de voorwaarden en mogelijkheden van een krantendigitaliseringsproject. Beide partijen verklaarden om elkaar op de hoogte te houden bij verdere initiatieven.

2.6.4.3 Projectdossier

Het projectdossier op de organisatiewebsite werd begin 2011 door de stafmedewerker herwerkt tot een permanent dossier over de databank. In dit dossier worden vragen beantwoordt als: *Waarom Abraham? Wat zijn kranten? Welke collecties zijn opgenomen? Welke instellingen nemen deel? Welke gegevens zijn opgenomen? Hoe zoeken in Abraham? Wordt Abraham nog aangevuld?* Het geheel werd geïllustreerd met foto's uit de reeks van Stefan Tavernier en voorbeelden uit de collectie van de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience.

Figuur 5. Zoekbox voor integratie van Abraham op andere websites

Voor instellingen die hun deelname aan *Abraham* op hun eigen website in de kijker willen zetten, werd door de stafmedewerker een aantal **faciliteiten** gecreëerd:

- Een zoekbox waarmee bezoekers van de site rechtstreeks een zelfgeformuleerde zoekopdracht in *Abraham* kunnen lanceren.
- Een zoeklink naar de eigen krantencollectie in *Abraham*, waarmee een lijst van de kranten ewaard in de eigen instelling kan worden getoond.
- Zoeklinks op geografisch doelgebied, om een lijst van kranten bestemd voor een bepaalde plaats of regio te tonen.
- Zoeklinks op type krant, om kranten te tonen die behoren tot een bepaald type (genre, doelpubliek, strekking, etc.).

Deze faciliteiten zijn sinds begin 2011 beschikbaar, maar wachten nog op aankondiging.

2.6.4.4 Collectiewijzer

Eind 2011 werd *Abraham* gekoppeld aan de *Collectiewijzer Erfgoedbibliotheek* door aan de beschrijving van elke collectie waaruit nieuwsbladen zijn opgenomen een link toe te voegen naar een overzicht met kranten van de betrokken instelling in *Abraham*. Ook werd het mogelijk gemaakt in de *Collectiewijzer* te zoeken naar collecties die zijn opgenomen in *Abraham* (zie figuur). De stafmedewerker deed hiervoor technische aanpassingen op de *Collectiewijzer*; de projectmedewerker STCV voerde de nodige gegevens in.

Toeristische bladen

Algemeen

Doorgaans lokale kranten gericht op het verstrekken van toeristische informatie rond een bepaalde plaats of regio, waarbij in eerste instantie de bezoeker van deze plaats of regio wordt aangesproken. Bevat ook vaak programma-overzichten van culturele attracties en evenementen, of logementsadvertenties. (Marcel van den Heuvel, Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience)

Abbeelding: Toeristisch blad *Journal de la plage* (Nieuwpoort 1912) | Collectie Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience - Antwerpen | © Vlaamse Erfgoedbibliotheek

Zoeken in catalogus naar

- Werken met betrekking tot Toeristische bladen

Meer uitgebreide begrippen

- Typologie Belgische kranten

Figuur 6. Een 'scope note' in Abraham

In *Abraham* worden kranten onder meer inhoudelijk ontsloten via een **typologie van Belgische kranten**. In 2011 werd begonnen hier rond een kleine 'encyclopedie van de pers' te ontwikkelen door 'scope notes' en afbeeldingen toe te voegen aan de trefwoorden. In 2010 waren door fotograaf Stefan Tavernier en projectmedewerker Elsje van Bellingen voorpagina's gedigitaliseerd van uiteenlopende types kranten uit de collectie van de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience. Van deze

afbeeldingen werd door de stafmedewerker dankbaar gebruik gemaakt voor de verrijking van de typologie. Leden van de collegagroep *Abraham* zegden toe een aantal kernachtige tekstjes te schrijven om de trefwoorden te verduidelijken. De reeds voltooide tekstjes zijn te zien in *Abraham* (zie figuur).

2.6.4.5 Samenwerking met de Koninklijke Bibliotheek

Omdat *Abraham* een catalogus van *Belgische* kranten betreft, ligt het voor de hand om deze verder uit te breiden via samenwerking met niet-Vlaamse instellingen. Voortvloeiend uit het gesprek op het kabinet van minister Laruelle werd hiertoe in de loop van 2011 een eerste stap gezet de overeenkomst met de Koninklijke Bibliotheek van België voor het opnemen van de krantencollectie van de Albertina in de databank. Het betreft in eerste instantie de **kerncollectie Journaux Belges/Belgische Kranten**.

Er werd hiervoor vergaderd door de coördinator en de projectmedewerker STCV op 10.05, 22.06 en 06.07. Dit overleg leidde tot de ondertekening van een **samenwerkingsovereenkomst**. Daarin werd bepaald dat de Koninklijke Bibliotheek een metadataset zou aanleveren in een dusdanige vorm dat deze op (semi-)automatische wijze in de databank kon verwerkt worden. Onder leiding van de STCV-projectmedewerker werd met de KBR een methode uitgewerkt om de metadata op een gestructureerde manier aan te leveren, zodat deze vervolgens geautomatiseerd in de *Abraham*-databank zou kunnen worden ingevoerd. Een beknopte **handleiding** werd opgesteld en de werkmethode werd ter plaatse toegelicht. Onder toezicht van een medewerker van de KBR verzamelden jobstudenten in de zomermaanden de metadata.

Op 07.09 en 27.10 vergaderde de projectmedewerker met de KBR in functie van de **(evaluatie van de) metadata**. Die werden begin november aangeleverd aan de Vlaamse Erfgoedbibliotheek maar bleken niet te voldoen aan de vooropgestelde vorm- en kwaliteitsvereisten. Daarom zal in het voorjaar 2012 naar een oplossing worden gezocht die het alsnog zal mogelijk maken om deze waardevolle toevoeging voor *Abraham* door te voeren en deze even waardevolle samenwerking met de KBR verder te zetten.

2.6.5 Middelen

Voor dit project werden behalve de inzet van 1 VTE projectmedewerker 4.235 euro kosten gemaakt voor hosting. De overige kosten eigen aan dit project (zoals reis- en vergaderkosten en bureaumateriaal) vallen onder de algemene werkingskosten.

Art 3.3° Vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheek brengt via de opmaak van een masterplan de noden en behoeften van erfgoedbibliotheeken in Vlaanderen in kaart op het vlak van preservering en conservering van cultureel-erfgoedcollecties

2.7 MASTERPLAN PRESERVERING/CONSERVERING (PLAN VAN AANPAK)

2.7.1 Opzet

Het *Masterplan Preservering/Conservering* heeft als opzet om de **noden en behoeften** van erfgoedbibliotheeken in Vlaanderen en Brussel op het vlak van **preservering en conservering** in kaart te brengen en op basis hiervan een eindrapport te formuleren met beleidsaanbevelingen voor een gecoördineerde aanpak van de conserveringsproblematiek in de volgende beleidsperiode.

2.7.2 Voorgeschiedenis

In 2010 heeft de vzw via een beperkte offertevraag (gepubliceerd in 2009) een dienstverlener (Dennis Schouten + Partners) aangesteld die de Vlaamse Erfgoedbibliotheek en erfgoedbibliotheeken in

Vlaanderen moest ondersteunen op het vlak van preservering en conservering. Dit raamcontract betrof o.a. de opmaak van het *Masterplan Preservering/Conservering*. Om redenen die werden toegelicht in het jaarverslag 2010 werd deze overeenkomst op 11.08.10 beëindigd. De opdracht werd door de Raad van Bestuur verruimd met een luik *Ontsluiting/Digitalisering* (2.4) en zo op 22.11.2010 gegund aan de Vakgroep Informatie- en Bibliotheekwetenschap van de UA.

2.7.3 Timing

In de loop van 2012 zal het onderzoeksrapport met bijhorende beleidsaanbevelingen publiek gemaakt worden.

2.7.4 Initiatieven

Voor de uitvoering van de onderzoeksopdracht heeft de UA – na een selectiegesprek met de voorzitter en de coördinator – Sam Capiou aangeworven. Deze **onderzoeksmedewerker** ging vanaf 01.02. zeven maanden aan de slag. Pierre Delsaerd (UA/IBW) trad op als promotor en zowel de coördinator als de stafmedewerker bleven bij de uitwerking sterk betrokken. Ze vergaderden op maandelijkse basis met de onderzoeksmedewerker en/of promotor. Ze gaven daarbij feedback op de vragenlijst, de verslagen en de eerste resultaten.

De projectmedewerker werd voor wat betreft ontsluiting en digitalisering inhoudelijk bijgestaan door de stafmedewerker. Specifiek voor het luik Preservering/Conservering werd ook een beroep gedaan op de expertise van Lieve Watteeuw waarvoor door de coördinator een contract werd opgemaakt met de KULeuven.

De **klankbordgroep** die in eerste instantie was samengesteld voor het *Masterplan Conservering/Preservering* bleef behouden en werd voor het luik *Ontsluiting/Digitalisering* uitgebreid met twee experts:

- Stafmedewerker David Coppoolse
- Luc Lannoy, hoofdcatalograaf van KULeuven

Andere leden van deze klankbordgroep zijn:

- Hendrik Defoort (UGent): voorzitter
- Pierre Delsaerd (UA)
- Griet Kockelkoren (FARO)
- An Renard (EHC)
- Ludo Vandamme (OB Brugge)
- Jeroen Walterus (FARO)
- Lieve Watteeuw (KULeuven: Illuminare)
- Eva Wuyts (VEB)

Daarnaast werd Jenny Mateboer van KB Den Haag, die haar ontslag gaf, vervangen door Hans Jansen, Hoofd Sector Innovatie & Ontwikkeling van diezelfde instelling.

De functie van de klankbordgroep bleef echter ongewijzigd: advies geven aan de Raad van Bestuur en feedback geven aan de onderzoekers over onder meer de voorgestelde methodiek, de eerste onderzoeksresultaten en de formulering van de beleidsaanbevelingen. De klankbordgroep vergaderde op 02.03, 08.07 en 26.09. Samen met de klankbordgroep werd geopteerd voor een kwalitatief onderzoek dat in **drie fasen** verliep.

- Van 01.02 tot 31.03: In deze eerste fase werd op basis van literatuuronderzoek en gelijkaardige onderzoeken in het buitenland de scope van het onderzoek bepaald en de onderzoeksvragen vastgelegd. Op basis van de *Collectiewijzer Erfgoedbibliotheken* werden 25 instellingen geselecteerd. Omwille van hun evenwichtige spreiding over de deelsectoren en Vlaanderen en Brussel kunnen we hen als representatief beschouwen voor de volledige sector.
- Van 01.04 tot 30.06: In de tweede fase kreeg elke bibliotheek een uitvoerig plaatsbezoek (minstens één dag) waarbij de verschillende verantwoordelijken via diepte-interviews over de

drie onderzoeksdomeinen (Preservering/Conservering, Ontsluiting en Digitalisering) werden bevestigd. Achteraf werd telkens een schriftelijk verslag opgesteld dat ter aanvulling en correctie werd voorgelegd aan de geïnterviewden. Deze resultaten werden al deels verwerkt.

- Van 01.07 tot 31.08: In de laatste fase werden de resultaten van de bevestiging definitief verwerkt en geanalyseerd. Deze analyse werd vastgelegd in een voorlopig onderzoeksrapport dat op 01.09 werd opgeleverd aan de Vlaamse Erfgoedbibliotheek zodat deze informatie kon worden meegenomen in het planningsproces voor het beleidsplan 2013-2017.
- Ter afsluiting van elke onderzoeksfase werd een vergadering van de klankbordgroep belegd.

De volgende bevindingen werden op 05.10 alvast meegedeeld aan het Overlegplatform en meegenomen bij de uitwerking van het Beleidsplan 2013-2017:

- In de bibliotheken is onvoldoende **bewustzijn** aanwezig, en wel op de drie terreinen van preservering/conservering, ontsluiting en digitalisering. Omdat de erfgoedwerking zich ofwel in de marge van de 'reguliere' werking afspeelt, ofwel slechts zeer recent als een (bijkomend) aandachtsveld is opgedoken, is er tot nu toe onvoldoende nagedacht over:
 - de meerwaarde van een beleidsmatige, structurele aanpak
 - de middelen die nodig zijn om de problematieken aan te pakken
 - (specifiek voor preservering/conservering) argumenten om overheden ervan te overtuigen dat preservering/conservering geen luxeprobleem is
 - (specifiek voor ontsluiting) het nut van een collectie-gestuurde aanpak van bibliografische ontsluiting en de bepaling van een minimumniveau van beschrijving van items in erfgoedcollecties
 - (specifiek voor digitalisering) de verschillende doelstellingen die door digitalisering kunnen worden nagestreefd en de impact hiervan op de kwaliteitseisen ervan
- In de bibliotheken is onvoldoende **kennis** aanwezig en dit op elk niveau, van het beleidsniveau over het middenkader tot het niveau van uitvoerende medewerkers. Het aanbod aan geaccrediteerde opleidingen en vormingen is zonder meer onvoldoende.
- **Beleidsplanning** maakt te weinig deel uit van de bedrijfscultuur van erfgoedbibliotheken. Er wordt teveel ad hoc gewerkt. Dit gaat op voor de drie onderwerpen die in het onderzoek werden bevestigd.
- Er gaapt een diepe en brede **kloof** tussen enerzijds enkele bibliotheken die op de drie terreinen professioneel willen en kunnen werken, en anderzijds een meerderheid die daar niet toe in staat is door een gebrek aan visie en/of een gebrek aan middelen. Vooral bij klooster- en abdijbibliotheken zijn de noden erg dringend. Het weinige dat zij met hun erfgoedcollecties kunnen bereiken staat in schril contrast met het cultuurhistorisch belang en de diversiteit van hun collecties.
- Specifiek op het vlak van preservering/conservering blijkt er een groot gebrek te bestaan aan een overzicht van de **fysieke toestand** waarin de collecties zich bevinden. De onmogelijkheid om een trefzekere diagnose te stellen staat a fortiori een remediëring van de problemen in de weg.
- Specifiek op het vlak van ontsluiting is de reusachtige achterstand – die maar niet ingehaald lijkt te kunnen worden – in de **bibliografische ontsluiting** van collecties. In 22 van de 24 bevestigde bibliotheken zijn de collecties niet volledig online ontsloten. In 2/3 van de instellingen is zelfs minder dan de helft van de erfgoedcollecties online ontsloten.
- Bij bibliotheken met **handschriftencollecties** bestaat er een uitgesproken behoefte aan een internationaal erkende beschrijvingsstandaard voor (oude en moderne) handschriften.
- Vorderingen in de **digitalisering** worden belemmerd door de achterstanden in de bibliografische beschrijving. Pas wanneer de collecties goed ontsloten zijn, kan men de digitalisering aansturen met een zinvolle selectie.

- Meer dan de andere – eerder traditionele – taken wordt digitalisering door de overgrote meerderheid van bibliotheken aangevat als een **extra taak**, bovenop het oude takenpakket. Ook hier ontbreekt het aan gespecialiseerde medewerkers en aan aparte budgetten.
- Inzake digitalisering nemen erfgoedbibliotheken een overwegend **afwachtende houding** aan: hier is er een duidelijke roep naar (1) een heldere, gecoördineerde visie en een proactieve houding van de Vlaamse overheid en (2) een infrastructuur voor het duurzaam stockeren en beschikbaarstellen van digitale content.
- Bij de bevraagde bibliotheken leeft een duidelijke **skepsis** t.a.v. (voor-)onderzoeken zoals ze nu én in het afgelopen decennium zijn uitgevoerd. Het gevoel is dat het tijd is om tot actie over te gaan en om met concrete oplossingen voor de dag te komen.
- Er bestaat een grote behoefte aan een organisatie of instelling met het **mandaat** om voor die drie gebieden gevalideerde informatie aan te leveren, goede praktijken aan te reiken en standaarden aan te bevelen. In vele landen neemt de nationale bibliotheek deze coördinerende, centraliserende rollen op zich; de Koninklijke Bibliotheek van België voldoet in dit opzicht duidelijk niet aan de verwachtingen van de bevraagde erfgoedbibliotheken in Vlaanderen.

Het **definitieve onderzoeksrapport** zal in de loop van 2012 publiek worden gemaakt. Daarin zullen behalve conclusies ook beleidsaanbevelingen voor de overheid en de bredere sector worden geformuleerd. Want nu al is duidelijk dat de Vlaamse Erfgoedbibliotheek als netwerkorganisatie de grote noden noch alleen, noch op korte termijn kan lenigen. Dat is een uitdaging en een verantwoordelijkheid die de middelen van de vzw ver overstijgt. We kunnen wel – zoals het decreet beoogt – impulsen geven en zo een motorrol vervullen.

In de loop van 2011 heeft de coördinator ook verder overlegd met **Resonant** en een ontwerp van contract gemaakt tussen Resonant en de UA voor de uitbreiding van dit onderzoek met enkele muziekbibliotheken. Resonant zal hier een apart rapport over ontvangen. Voordelen van deze aanpak zijn dat beide organisaties een duidelijker zicht krijgen op de problematiek bij conservatoriumbibliotheken en dat beide kunnen beschikken over een document op basis waarvan de toekomstige rollen en taken kunnen worden verdeeld.

2.7.5 Middelen

Voor dit project waren in het actieplan 25.000 euro begroot. Die middelen werden gecombineerd met de 25.000 euro die voorzien was voor het *Masterplan Ontsluiting/Digitalisering*. Uiteindelijk werd 42.500 euro uitgegeven aan de aanwerving door de UA van een projectmedewerker en 5.662,8 euro aan de KU Leuven voor de medewerking van expert Lieve Watteeuw aan het luik *Preservering/Conservering*.

2.8 SCHADEREGISTRATIE (MODELPROCEDURE)

2.8.1 Opzet

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil ervoor zorgen dat elke instelling in Vlaanderen en Brussel die een erfgoedbibliotheek beheert, in staat is om **zelfstandig de schade aan de eigen collectie op te meten** op basis van de expertise, modellen en instrumenten die door de vzw worden ontwikkeld en/of ter beschikking gesteld.

2.8.2 Voorgeschiedenis

In 2010 heeft de vzw via een beperkte offertevraag de dienstverlener Dennis Schouten + Partners aangesteld voor de aanlevering van een model voor schaderegistratie. Om redenen die werden toegelicht in het jaarverslag 2010 werd deze overeenkomst op 11.08.10 beëindigd. De Raad van Bestuur heeft vervolgens beslist om deze actie deze beleidsperiode toch **prioriteit** te geven en te verbreden door

aan dit model ook de opmaak van een shadeatlas en een vormingstraject te koppelen. Voor de uitvoering van deze actie moest een nieuwe aanbestedingsprocedure worden opgestart.

2.8.3 Timing

De realisatie ervan was voorzien voor deze beleidsperiode.

2.8.4 Initiatieven

In de loop van 2011 werden door de coördinator en later ook de projectmedewerker Preservering en Conservering verschillende initiatieven genomen om de contouren helder te krijgen en tot een plan van aanpak te komen. Naast deskresearch vonden de nodige **overleg- en aftoetsmomenten** plaats.

Op 18.03 werden de plannen door de coördinator besproken met Griet Kockelkoren van FARO. Met haar, met Ludo Vandamme (OB Brugge) en deskundigen Liv Tubeekx en Marijn De Valck had de coördinator op 04.04 een overleg om de eerste principes af te toetsen en te kijken of het Brugse traject kon worden afgestemd op dat van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek. Na diverse contacten volgde op 01.08 een overleg met Eva Grieten (Artesis Hogeschool – Conservatie en Restauratie) omdat zij concrete ervaring had met een dergelijk traject en om te bekijken of een eventuele samenwerking kon worden opgezet met Artesis. Later volgde nog een gesprek met Baudouin Desmaele (Artesis Hogeschool – Conservatie en Restauratie).

Om een brede consensus rond de voorgestelde methodiek te bereiken en de beschikbare expertise in Vlaanderen maximaal te valoriseren werd door de coördinator op 11.10 een **vergadering** ingepland met meerdere conservatoren-restauratoren waarop het project bij deze deskundigen werd aangekondigd en de haalbaarheid ervan het project werd afgetoetst:

- Elke Van Herck (Dienst Collectiebeleid / Behoud en Beheer van de Musea stad Antwerpen)
- Griet Kockelkoren (FARO)
- Guy De Witte (zelfstandig conservator-restaurator)
- Hanne Moris (Dienst Collectiebeleid / Behoud en Beheer van de Musea stad Antwerpen)
- Lieve Watteeuw (studiecentrum Illuminare van de Katholieke Universiteit Leuven)
- Liv Tubeekx (zelfstandig conservator-restaurator)

De haalbaarheid van een dergelijk project werd door de aanwezige experts niet in vraag gesteld, wel werd gewezen op het feit dat in het buitenland reeds verschillende modellen en trajecten werden uitgebouwd, en deze zeker als referentiemodel kunnen dienen.

Een van deze modellen is de **Preservation Assessment Survey** van de British Library. Dit model en de toepassing ervan wordt sinds 2001 aan bibliotheekinstellingen aangeboden, en legt de noden inzake preservering bloot. Op 02.11 volgde de projectmedewerker een *Preservation Assessment Survey Workshop* in de British Library te Londen, waar de methode en werkwijze van het model aan medewerkers uit bibliotheken die het model wensen toe te passen geïnstrueerd werd.

Omwille van grote overeenkomsten tussen verschillende buitenlandse modellen en de doelstellingen die de Vlaamse Erfgoedbibliotheek zich met dit project stelt, gaf het Dagelijks Bestuur de opdracht aan de projectmedewerker om in 2012 de **mogelijkheden tot samenwerking** met buitenlandse instellingen (British Library, Nationaal Archief) te onderzoeken.

2.8.5 Middelen

Voor dit project was in het actieplan €14.000 begroot. Hiervan werd 300 euro uitgegeven aan (advies door) deskundigen en 316,4 euro reis- en deelnamekosten voor de *Preservation Assessment Survey Workshop* van de British Library.

Art 3.4° Vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheek ontwikkelt samen met haar partnerbibliotheken een gedistribueerd gecoördineerd collectiebeleid.

2.9 COLLECTIEBELEID (STAPPENPLAN)

2.9.1 Opzet

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil een stappenplan opstellen om de **individuele collectiebeidsplannen van de zes partnerbibliotheken op elkaar af te stemmen** en te verzekeren dat hun collecties op de meest efficiënte manier verder worden uitgebouwd en bewaard, met een bijzondere aandacht voor Flandrica.

2.9.2 Timing

Collectiebeleid is een blijvend aandachtspunt binnen de organisatie en haar netwerk, maar de realisatie van het stappenplan is voorzien tegen eind 2012.

2.9.3 Initiatieven

Eén van de opdrachten op lange termijn van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek is het ontwikkelen van een gedistribueerd gecoördineerd collectiebeleid. Aan deze doelstelling werd, o.a. door de complexiteit ervan, nog **geen prioriteit** gegeven.

Wel werden (o.a. in het kader van een adviesvraag van de abdij van Tongerlo in juli 2011) mogelijkheden en pistes onderzocht om het **Cometa-model** te gebruiken als hefboom in een traject rond collectiebeleid. Het gedetailleerd in kaart brengen van de bestaande (deel)collecties is immers een goed vertrekpunt voor het ontwikkelen van collectieplannen bij de individuele instellingen en voor het maken van onderlinge afspraken op basis van de bestaande collecties.

2.9.4 Middelen

Voor dit project was in het actieplan 3.500 euro begroot. Die werden niet uitgegeven. De kost beperkte zich tot de inzet van de staf.

Art 3.5° Vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheek ontwikkelt een Virtuele Vlaamse Erfgoedbibliotheek, waarin cultureel-erfgoedcollecties van erfgoedbibliotheken in Vlaanderen bibliografisch en cultureel ontsloten worden.

2.10 VIRTUELE VLAAMSE ERFGEOEDBIBLIOTHEEK / FLANDRICA.BE (ONTWIKKELINGSPLAN)

2.10.1 Opzet

Flandrica.be, de virtuele Vlaamse Erfgoedbibliotheek, **bundelt het gedigitaliseerd erfgoedmateriaal van de Vlaamse erfgoedbibliotheken**, en van de zes partnerbibliotheken van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek in het bijzonder, in een beeldbank die het brede publiek laat kennismaken met de rijkdom van hun collecties.

2.10.2 Voorgeschiedenis

De start van dit project was voorzien voor 2011 maar in werd door de stafmedewerker al heel wat **voorbereidend werk** geleverd. Dit resulteerde in een **plan van aanpak** dat op 22.11.10 werd goedgekeurd door de Raad van Bestuur. Het project heeft de volgende globale doelen:

- Het project realiseert *Flandrica.be*, de virtuele Vlaamse Erfgoedbibliotheek. Dit is een **portalsite** met gedigitaliseerd erfgoedmateriaal van de Vlaamse erfgoedbibliotheeken (in eerste instantie beperkt tot de partnerbibliotheeken van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek) die vrij toegankelijk is via internet. *Flandrica.be* bevat werken geproduceerd in Vlaanderen, over Vlaanderen of werken in Vlaamse collecties die van cultureel of wetenschappelijk belang zijn.
- De **ervaring en kennis** die uit het project voortvloeien zullen de Vlaamse Erfgoedbibliotheek en haar partners positioneren als een expertgroep in Vlaanderen. Na het project hebben de projectpartners elk afzonderlijk voldoende expertise in huis om digitaliseringsprojecten zelfstandig uit te voeren op een kwaliteitsvolle manier.

Het plan van aanpak verdeelt de uitvoering van het project onder in vijf werkpakketten (zie figuur): (1) Content en applicatie; (2) Standaarden en processen; (3) Digitalisering; (4) Infrastructuur en software; en (5) Projectmanagement en communicatie. De werkpakketten 1 t.e.m. 4 worden uitgevoerd door vier afzonderlijke werkgroepen en werkpakket 5 door de projectstuurgroep.

2.10.3 Timing

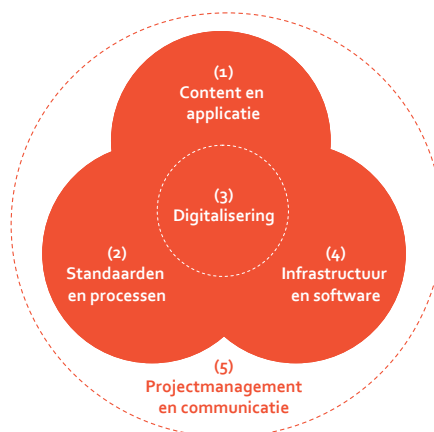
Het opzetten en uitbouwen van *Flandrica.be* zal de hele beleidsperiode in beslag nemen. De lancering van het portaal is voorzien voor eind 2012.

2.10.4 Initiatieven

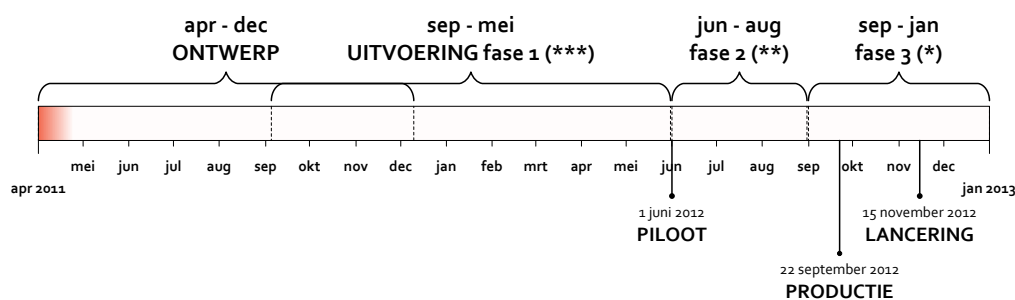
2.10.4.1 Projectopstart (01.01 – 31.03)

De start van het project was voorzien voor 01.04. In het eerste kwartaal werd het project opgestart door de stafmedewerker. Dit hield onder meer in:

- Het ontwikkelen van het **organogram** (goedgekeurd door de Raad van Bestuur op 13.01). Omdat één van de doelen het opdoen van expertise en ervaring is, worden alle werkpakketten uitgevoerd door werkgroepen bestaande uit medewerkers van alle projectpartners. De drie universiteitsbibliotheeken en de vzw staan in voor de leiding van de werkpakketten. Het project wordt gecoördineerd door een stuurgroep, bestaande uit de werkpakketleiders, de coördinator en de stafmedewerker van de vzw, en Mel Collier, lid van de Raad van Bestuur, die de stuurgroep voorziet en op elke vergadering van de Raad van Bestuur over de voortgang rapporteert.
- Het ontwikkelen van de **deliverables** (werkproducten), een **communicatieplan** en een **globale planning** voor het project (goedgekeurd door de projectstuurgroep op 01.03). Deze planning werd in de loop van het jaar enkele malen bijgesteld; het schema hieronder geeft de planning begin 2012:

Figuur 7. De werkpakketten van *Flandrica.be*

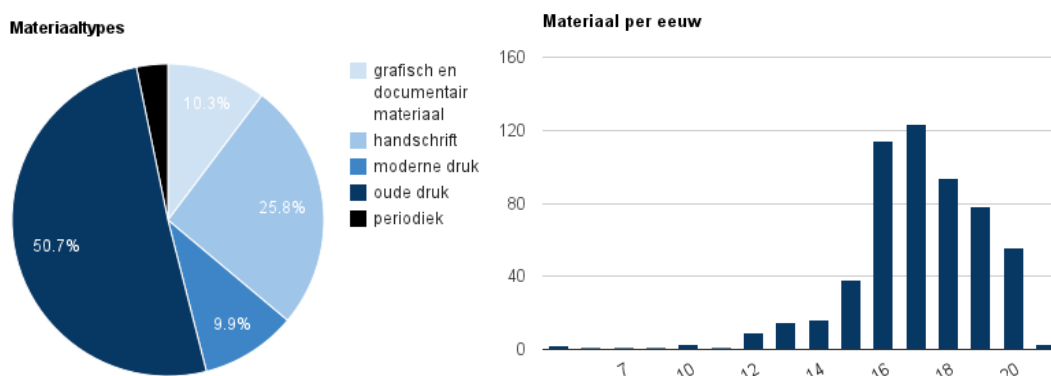
- Het inrichten van een **online projectwerkrumte** op het samenwerkingsplatform *Atrium* van de Vlaamse erfgoedbibliotheek.
- De organisatie van een **kickoff-vergadering** op 23.03. Hierop waren 19 van de 26 projectmedewerkers aanwezig. Na een kennismaking stelde de stuurgroep aan de hand van een uitgebreide **presentatie** het project voor.

2.10.4.2 Ontwerpfase (01.04 – 15.12)

In april werd van start gegaan met de ontwerpfase en vonden de eerste **werkgroepvergaderingen** plaats. Tijdens de ontwerpfase werden de krijtlijnen voor het project verder ingevuld. Het volgende werd gerealiseerd door de verschillende werkpakketten:

WP1 – Content en applicatie

- De **corpusdefinitie** en **selectiecriteria** werden vastgesteld. Aan de corpusdefinitie werden de **missie** van het *Flandrica.be*-portaal en de omschrijving van de **doelgebruiker** toegevoegd. Hiervoor werd er op 26.07 ook overleg gepleegd met Heemkunde Vlaanderen over de behoeften van heemkundigen.
- Op basis van de selectiecriteria werd een **lijst van geselecteerde werken** samengesteld. Bij de samenstelling van het 'corpus' was ook aandacht voor een goede spreiding van het materiaal over materiaaltypes, de eeuwen en inhoudelijke thema's. Deze 'corpuslijst' werd om de samenwerking te vergemakkelijken ondergebracht in een online spreadsheet, die door geautoriseerde gebruikers kan worden geraadpleegd of gewijzigd.² De lijst bevat iets meer dan 550 werken.

Figuur 8. Verdeling van het *Flandrica.be*-corpus over materiaaltypes en eeuwen

- Het corpus werd, in samenspraak met WP3, ingedeeld in drie **prioriteiten**, om zeker te zijn dat er op het moment van de piloot en de lancering een evenwichtig corpus beschikbaar zou zijn. In fase 1 worden de werken met de hoogste prioriteit gedigitaliseerd (63% van het corpus), in fase 2

² <https://docs.google.com/leaf?id=oB9DSqlwFODmWNTZjNjEyNjEtMDhmMCoYWNiLTg1NDItOWQ4MzIlNjAoNDli>

de secundaire (20%) en in fase drie de tertiaire (17%). Elk van de categorieën heeft een zo goed mogelijke verdeling over materiaaltypes, eeuwen en thema's.

- Met behulp van brainstorm- en mindmappingtechnieken werden de **gebruikersvereisten** voor het portaal opgesteld. De uitkomsten van de brainstorms werden ook gebruikt om de **doelgebruiker** van *Flandrica.be* te definiëren. Op basis hiervan werd een eindselectie gemaakt voor de gewenste functionaliteiten.

WP2 – Standaarden en processen

- Twee definitiedocumenten over **metadastandaarden** en **digitaliseringsstandaarden** werden opgesteld, op basis van vergelijkingen van de huidige werkwijze bij de partnerbibliotheken en gebruik makend van internationale standaarden en best practices.

WP3 – Digitalisering

- In de bibliotheken werd, op basis van de corpuslijst van WP1, een **materiaalanalyse** gemaakt om inschattingen te kunnen doen van de digitaliseringswerklast.
- Er werd, in de mate waarin dat door de bibliotheken nodig werd geacht, een **plan van aanpak** per bibliotheek opgesteld voor de digitalisering.

WP4 – Infrastructuur en software

- Er werd een **analyse** gemaakt van de infrastructuuropties en het **ontwerp** van de gekozen **infrastructuuroplossing** werd afgerond.
- **LIBIS** werd bereid gevonden op te treden als **technische partner** van het project. LIBIS draagt zorg voor de technische realisering van de aggregatie en het portaal op basis van de gebruikersvereisten van WP1 en het infrastructuurontwerp van WP4.
- Er werd nauw samengewerkt met WP1 en WP2 voor de afstemming de **metadata-aggregatie**. In samenwerking met WP3 werd testdata samengebracht om de eerste testen voor aggregatie uit te voeren.

Figuur 9. Het projectteam van *Flandrica.be* op de kickoff-vergadering in maart 2011.

2.10.4.3 Uitvoeringsfase (vanaf 01.09)

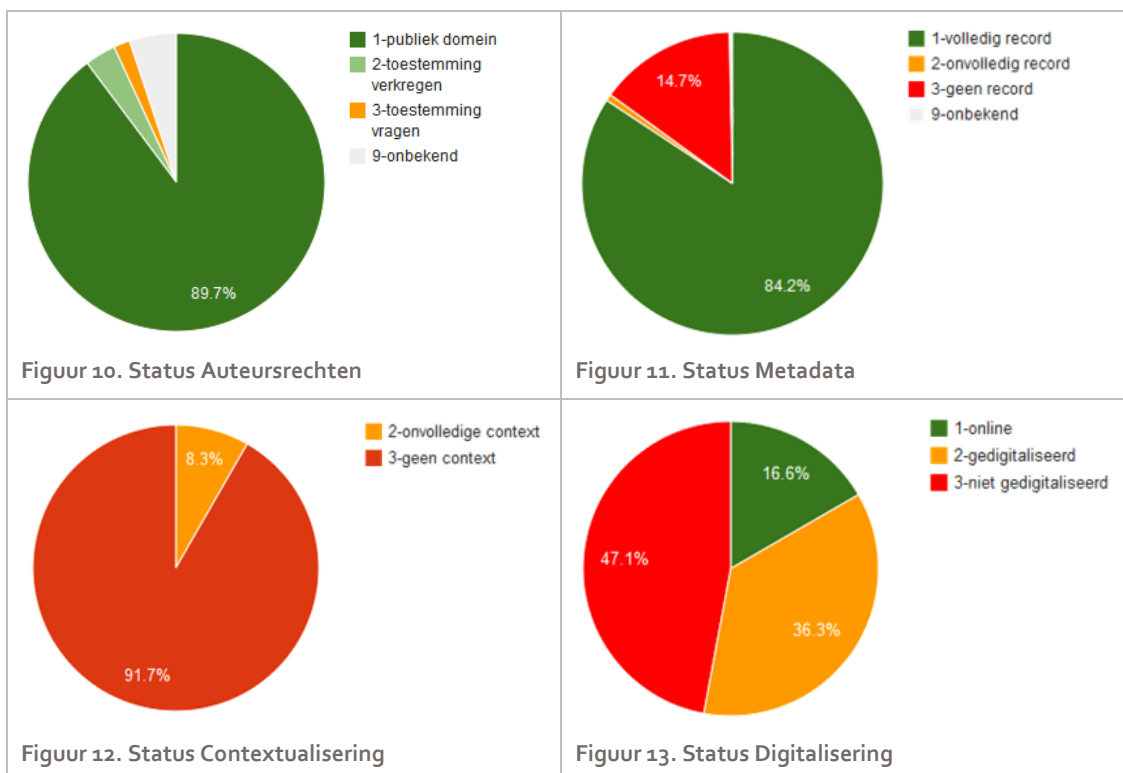
WP1 – Content en applicatie

- Er is een begin gemaakt met de **contextualisering** van de geselecteerde werken. Dit omhelst per collectiestuk het schrijven van een korte toelichting ('waarom in *Flandrica.be*?'), het toekennen van (geografische en thematische) trefwoorden, en de selectie van (max. 5) afbeeldingen voor op het portaal (incl. toekennen van een titel per afbeelding).

WP3 – Digitalisering

- In alle bibliotheken werd de **digitaliseringsstroom** *Flandrica.be* opgestart. Voor sommige bibliotheken ging dit gepaard met de opstart van digitalisering 'in huis' en/of nieuwe scanapparatuur (met alle kinderziektes van dien).
- De **digitaliseringsvoortgang** wordt per collectiestuk gerapporteerd via de corpuslijst. Het gaat om een vierledige rapportage op de status van (1) klaren van rechten, (2) metadatering, (3) contextualisering (trefwoorden, begeleidende tekst, afbeeldingstitels) en (4) online brengen

digitaal object. Op basis van deze gegevens worden grafieken gegenereerd die toelaten de status in *real time* op te volgen. Hieronder de stand van zaken op 14.02.2012.³

WP4 – Infrastructuur en software

- LIBIS heeft eind 2011 een begin gemaakt met de realisering van de infrastructuur.

2.10.4.4 Projectleiding en communicatie (WP5)

Projectleiding

- In 2011 lag de vergaderfrequentie voor het project hoog, zeker in de ontwerpfase. Hieronder het aantal vergaderingen per werkgroep (vanaf april). Werkpakket 1 vergaderde bovendien enkele malen een hele dag.

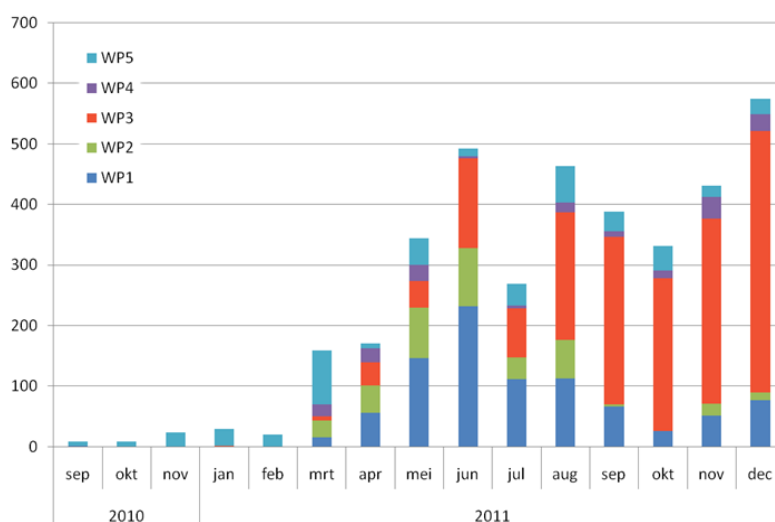
Plenair	Stuurgroep	WP1	WP2	WP3	WP4
1	6	8	5	5	3

De stafmedewerker woonde de meeste van deze vergaderingen bij. De coördinator nam deel aan de stuurgroepvergaderingen en de vergaderingen van werkpakket 1.

- Er werd een tijdsregistratiesysteem opgezet en de gegevens van 2011 werden verwerkt tot een rapport. Ook de 'lokale uren' (van medewerkers buiten de projectwerkgroepen) worden geregistreerd, zodat ook de tijdsinvestering in catalografie, scanning, etc. in de rapportage zijn opgenomen. Onderstaande cijfers zijn gebaseerd op de periode 1 okt 2011 – 25 jan 2012.
 - Totaal aantal uren: 3.806
 - Partnerbibliotheken: 3.081
 - Vlaamse Erfgoedbibliotheek: 725

³ De actuele status is steeds te bekijken via <http://www.vlaamse-erfgoedbibliotheek.be/flandrica-be/stand-van-zaken>.

Naast de uren van de individuele medewerkers aan de projectwerkgroepen werd ook de digitaliseringsactiviteit in de bibliotheken opgenomen in de tijdsregistratie (uren per maand per bibliotheek).

Figuur 14. Werkuren per maand per werkpakket

Communicatie

- De **projectpagina**⁴ op de website van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek werd verschillende malen uitgebreid en geactualiseerd, onder meer met *live* statusrapportage uit de corpuslijst.
- In juni en oktober verschenen **projectnieuwsbrieven** die werden verstuurd naar respectievelijk 362 en 394 ontvangers. De stafmedewerker verzorgde de redactie en de samenstelling van de adreslijst in samenwerking met de projectstuurgroep. Deze nieuwsbrieven kunnen worden geraadpleegd via de projectpagina.⁵ Naast projectinformatie werd in elke nieuwsbrief één van de partnerbibliotheken voorgesteld. Vanaf de tweede editie worden ook steeds enkele werken gepresenteerd die in *Flandrica.be* zullen worden opgenomen.
- De stafmedewerker gaf **presentaties** over het project op de conferentie *Europa en de digitale ontsluiting van cultureel erfgoed* (Brussel, 19.01.2011), op de *Anet Gebruikersdag* (Antwerpen, 15.06.2012), en op de conferentie *Informatie aan zee 2011* (Oostende, 16.09.2011). De presentaties zijn online te raadplegen.⁶
- De stafmedewerker schreef een **aankondiging** van het project voor *META. Tijdschrift voor bibliotheek & archief* (2011/5).⁷

2.10.5 Middelen

Voor dit project werd in het actieplan 90.000 euro begroot, naast een aanzienlijke inzet van personeel van de vzw (stafmedewerker en coördinator). Hiervan werd 60.000 euro uitgegeven via forfaitaire tegemoetkomingen aan de zes partnerbibliotheken om hen te ondersteunen bij de taken die zij moeten uitvoeren in het kader van dit project. Zij investeren namelijk aanzienlijk door de inzet van personeel en infrastructuur. Het resterend budget werd overgedragen naar 2012 voor o.a. grafische vormgeving en communicatie. Reis- en andere kleine onkosten werden betaald uit de algemene werkingsmiddelen van de vzw en de partnerbibliotheken.

⁴ <http://www.vlaamse-erfgoedbibliotheek.be/Flandrica.be>

⁵ <http://www.vlaamse-erfgoedbibliotheek.be/Flandrica.be#NIEUWSBRIEF>

⁶ <http://www.vlaamse-erfgoedbibliotheek.be/node/1011>

⁷ <http://www.vbad.be/node/949>

2.11 DIGITALISERINGBELEID (RICHTLIJNEN)

2.11.1 Opzet

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil, in overleg met andere betrokkenen en op basis van de bestaande expertise, een specifieke **beleidslijn met standaarden** vastleggen voor de digitalisering van de collecties van Vlaamse erfgoedbibliotheeken, opdat de Vlaamse erfgoedbibliotheeken hun digitaliseringbeleid op elkaar kunnen afstemmen en de beschikbare middelen optimaal kunnen gebruiken.

2.11.2 Timing

Het digitaliseringbeleid is een blijvend aandachtspunt binnen de organisatie en haar netwerk maar de realisatie van het stappenplan is voorzien tegen eind 2012.

2.11.3 Initiatieven

Het uitstippelen van beleid gebeurt stapsgewijs en via de praktijk gebeuren dankzij het **Flandrica.be**-project. Hierin worden in onderling overleg met de partnerbibliotheeken standaarden en procedures geselecteerd en geoperationaliseerd. Dit moet eind 2012 leiden tot de publicatie van een handleiding voor het digitaal ontsluiten van bibliotheekcollecties. Hierin wordt bestaande ervaring en kennis bij de partnerbibliotheeken en goede praktijken uit andere projecten en initiatieven samengebracht tot een aanpak die breed wordt onderschreven binnen het netwerk en direct inzetbaar is bij andere erfgoedbibliotheeken.

Het (mee)denken over en het ontwikkelen van een beleid rond digitalisering beperkt zich echter niet tot eigen projecten. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek neemt ook deel aan diverse nuttige **overleg- en vormingsinitiatieven**, waaronder ook de volgende initiatieven van derden:

- De stafmedewerker woonde op 19.01 de conferentie *Europa en de digitale ontsluiting van cultureel erfgoed* van **Europeana Local** bij. Hij stelde hier tevens het *Flandrica.be*-project voor.
- De stafmedewerker neemt deel aan het **Europeana Overlegplatform Vlaanderen** en was aanwezig op 01.02. De andere vergaderingen in 2011 kon hij niet bijwonen wegens agendaconflicten.
- Op 16.03 organiseerde FARO en PACKED een **expertiseoverleg** om tot meer afstemming te komen tussen landelijk erkende erfgoedorganisaties m.b.t. de expertise 'digitaal erfgoed'. De erkenning van het expertisecentrum digitaal erfgoed PACKED vormde de directe aanleiding voor dit overleg. De coördinator en de stafmedewerker woonden dit overleg bij namens de Vlaamse Erfgoedbibliotheek.
- Binnen de programmacommissie voor de VVBAD-conferentie **Informatie aan zee** vroeg de stafmedewerker aandacht voor bijdragen rond digitalisering en digitaal erfgoed.
- Op 07.12 en 08.12 was de stafmedewerker aanwezig op de internationale conferentie *Digital Strategies for Heritage (DISH)* in Rotterdam.

Daarnaast zijn partnerbibliotheeken KULeuven en UGent betrokken bij belangrijke projecten als **Europeana** en **Archipel**. Hiermee houdt de Vlaamse Erfgoedbibliotheek de vinger aan de pols.

2.11.4 Middelen

Voor dit project was in het actieplan 2.500 euro begroot. Deze middelen werden niet besteed.

2.12 DIGITAAL DEPOTBELEID (ONDERZOEK)

2.12.1 Opzet

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil, in samenspraak met andere betrokkenen, een **onderzoek voeren naar de duurzame bewaring van gedigitaliseerd materiaal en een digitaal depot** in de context van de Vlaamse erfgoedbibliotheeken.

2.12.2 Timing

Digitaal depotbeleid is een blijvend aandachtspunt binnen de organisatie en haar netwerk.

2.12.3 Initiatieven

De Raad van Bestuur heeft bij de herziening van de meerjarenbegroting op 29.09.2010 beslist om de onderzoek naar een decretaal depotbeleid deze beleidsperiode **niet uit te voeren**. Dit impliceert echter niet dat relevante ontwikkelingen rond dit thema niet langer zouden worden opgevolgd en wanneer relevant verder onderzocht of bekend gemaakt (o.a. via de organisatiewebsite).

- In het onderzoeksproject **Archipel: Network-centric approach to sustainable digital archives** werd in 2010 en 2011 gewerkt rond de technische en organisatorische uitdagingen van digitale langetermijnarchivering. De Universiteitsbibliotheek Gent was partner in het project. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek was lid van de stuurgroep. Door agendaconflicten kon de stafmedewerker alleen de stuurgroep op 11.01 bijwonen.
- Begin 2011 gaf de Vlaamse Regering aan de vzw Waalse Krook de opdracht om een projectvoorstel voor de opstart van een Vlaams Instituut voor de Archivering en ontsluiting van het Audiovisueel erfgoed (**VIAA**) op te stellen tegen mei 2011. Bij het opstellen van dat projectvoorstel werd gewerkt met werkgroepen, die een bijdrage leverden aan inhoudelijke aspecten van het voorstel, en een klankbordgroep met stakeholders. De stafmedewerker maakte deel uit van de werkgroep Digitalisering. Door agendaconflicten kon hij geen vergaderingen bijwonen maar hij leverde wel input en feedback. De stafmedewerker stelde bovendien eind april een nota op waarin hij beschreef welke onderliggende vragen allemaal beantwoord moeten worden om een realistische kostenschatting te kunnen maken voor de digitalisering van het (analoge) Vlaamse bibliotheek erfgoed. Naast de Vlaamse Erfgoedbibliotheeken participeerden ook vertegenwoordigers van de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience, de Universiteitsbibliotheek Leuven en de Universiteitsbibliotheek Gent in de groepen rond het VIAA.
- De Vlaamse Erfgoedbibliotheek was betrokken bij verkennende gesprekken voor de oprichting van een **platform voor digitale duurzaamheid** in Vlaanderen, geïnspireerd op vergelijkbare coalities in het buitenland en voortkomend uit de onderzoeksprojecten *BOM-Vlaanderen* en *Archipel*. De stafmedewerker nam deel aan de vergaderingen op 01.04, 30.05 en 26.08. Als lid van de kerngroep voor de oprichting van dit platform nam de vzw mee een sturende rol op rond deze thematiek.
- Ook de ontwikkeling van het **Vlaamse e-bookplatform** werd verder opgevolgd door de stafmedewerker. Hoewel binnen dit platform geen voorzieningen worden getroffen voor de duurzame bewaring van e-books kan een dergelijk platform immers in de toekomst mogelijk worden aangesloten op een digitaal depot voor publicaties.

2.12.4 Middelen

Voor dit project waren in het actieplan geen specifieke kosten begroot. Er was enkel de inzet van de stafmedewerker.

Art 3.6° Vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheek neemt pro-actief haar motorrol op voor erfgoedbibliotheeken in Vlaanderen en stimuleert de verdere professionalisering van deze sector door de opbouw en verspreiding van expertise m.b.t. ontsluiting, digitalisering, conservering en conservering.

2.13 OVERLEGPLATFORM (DIALOOG MET SECTOR)

2.13.1 Opzet

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek beoogt de ontwikkeling van een permanent **platform voor de dialoog** met en tussen de Vlaamse erfgoedbibliotheeken.

2.13.2 Voorgeschiedenis

In 2009 werd beslist om deze commissie te laten bestaan, maar ze te heroriënteren naar een open vergadering die haar activiteiten concretiseert in een jaarlijks evenement. Hierbij zal er ruimte zijn voor informatieverstrekking en debat, maar ook tijd om te luisteren naar de verzuchtingen, noden en wensen van erfgoedbibliotheeken in Vlaanderen. Tegelijkertijd wordt dit ontmoetingsmoment benut om netwerking en informatie-uitwisseling te stimuleren, en om de sector verder te professionaliseren.

2.13.3 Timing

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil minimaal één keer per jaar de werking van de vzw (in het voorbije en toekomstige werkingsjaar) bij de brede sector van erfgoedbibliotheeken aftoetsen en hierover in dialoog gaan met haar cultureel-erfgoedgemeenschap.

2.13.4 Initiatieven

Het tweede *Overlegplatform voor erfgoedbibliotheeken* i.s.m. VVBAD vond plaats in de Boekentoren te Gent op 05.10. Bij de koffie konden de circa **40 deelnemers** uit zeer diverse erfgoedbibliotheeken alvast netwerken vooraleer ze door voorzitter Pierre Delsaerd (UA) werden verwelkomd. De voorzitter blikte terug op het voorbije werkingsjaar en gaf toelichting bij het opzet van het platform. Vervolgens presenteerde voormalig onderzoeksmedewerker van de UA Sam Capiou de eerste bevindingen van de **masterplannen**. Daarna presenteerde de coördinator 7 prikkelende en soms provocerende stellingen waarop de deelnemers via de **dotmocracy-methode** konden reageren. Terwijl de STCV-projectmedewerker de resultaten van deze bevraging verwerkte gaven de stafmedewerker en de coördinator toelichting bij enkele **nieuwe projecten** (*Flandrica.be*, het *Cometa*-model, de vorming *Waterschade*, *Adopt-a-Book* en *Schaderegistratie*) en presenteerde Bruno Vermeeren van de VVBAD de

Figuur 15. *Overlegplatform voor erfgoedbibliotheeken* in de Boekentoren in Gent

deontologische code voor bibliothecarissen. Vooraleer de dag werd afgesloten met een receptie gaf de STCV-projectmedewerker een analyse van de antwoorden op de stellingen.

Deze activiteit werd gepland door de coördinator en praktisch georganiseerd door de assistent. Alle erfgoedbibliotheken en hun medewerkers werden hierop uitgenodigd via de communicatiekanalen van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek en de VVBAD.

2.13.5 Middelen

Voor dit project waren in het actieplan geen specifieke middelen begroot. De kosten voor de receptie e.d. zijn vervat in de algemene werkingskosten. Er was enkel de inzet van de volledige personeelsploeg.

2.14 OVERLEG EN VORMING (COMMUNITIES OF PRACTICE)

2.14.1 Opzet

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil, via deelname aan diverse overlegfora of vormingsinitiatieven van derden en het ondersteunen van diverse **communities of practice**, zorgen voor kennisdeling en expertiseopbouw binnen de brede cultureel-erfgoedgemeenschap van Vlaanderen.

2.14.2 Timing

Het opvolgen van en deelnemen aan relevante overleg- en vormingsinitiatieven is een continu aandachtspunt voor de medewerkers van de vzw.

2.14.3 Initiatieven

Communities of practice zijn een niet-hiërarchische organisatiestructuur waarin mensen regelmatig met elkaar in contact treden en zo (impliciete) **kennis delen, uitbreiden en creëren**. Op die manier scherpen ze ook hun individuele vaardigheden aan en bouwen ze een netwerk van contacten uit. Los van de toegevoegde waarde voor de individuele deelnemer genereren deze praktijkgemeenschappen uiteraard ook een meerwaarde voor de groep en bij uitbreiding een **strategische impact op het werkveld**.

Een *community* kan samengesteld zijn uit medewerkers van de vzw, van de partnerbibliotheken en van andere erfgoedbibliotheken in Vlaanderen en Brussel. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek kan daarbij diverse rollen opnemen; die van initiator, kennismakelaar, facilitator, stimulator en/of communicator.

Hieronder volgt een overzicht:

2.14.3.1 Kennismakingsgesprekken met actoren uit het cultureel-erfgoedveld

- de coördinator overlegde met de coördinatoren van **CVAa** (04.02), **Resonant** (11.02) en **Heemkunde Vlaanderen** (11.02) over de rol en functie van een coördinator. Van deze gelegenheid werd ook gebruik gemaakt om eventuele samenwerkingsmogelijkheden te bespreken. Dit leidde concreet tot een cursus i.s.m. Heemkunde Vlaanderen.
- de coördinator en de STCV-projectmedewerker hadden in functie van **Abraham** een overleg met enkele medewerkers van:
 - o KBR op 10.05, 22.06 en 06.07 over de invoer van de KBRcollectie in **Abraham**
 - o CAG op 10.06 over de afstemming tussen de persdatabanken van beide organisaties
- De leden van de Algemene Vergadering brachten
 - o op 13.01 een bezoek aan de tentoonstelling **Gedrukte Stad** - Drukken in en voor Mechelen 1581-1800'
 - o op hun beleidsdag op 06.09 een plaatsbezoek aan de **Corpus Christianorum** – Bibliotheek te Turnhout

- De stafmedewerker had op 18.05 een overleg met het **Departement Internationaal Vlaanderen** i.v.m. de activiteiten in het kader van de herdenking van de Eerste Wereldoorlog

2.14.3.2 Deelname aan overleg

- De coördinator en de stafmedewerker namen op 16.03 deel aan het **expertiseoverleg digitaal erfgoed** o.l.v. FARO
- De coördinator
 - zetelde in het **Cultureel-erfgoedoverleg** van erkende erfgoedorganisaties
 - vergaderde met **architectenbureau AWG** en EHC over de renovatie van het kantoor van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek
- De stafmedewerker
 - was op 01.02 aanwezig op het Overlegplatform **Europa Vlaanderen**
 - nam op vraag van EHC deel aan het overleg met **ProQuest**
 - nam deel aan het overleg rond **Collecties & CollectiveAccess** op 24.05

2.14.3.3 Plaatsbezoeken

- De coördinator bracht een plaatsbezoek aan het **Poëziecentrum** te Gent op 04.10
- De coördinator en de stafmedewerker brachten op vraag van Erfgoedcel Kortrijk op 21.03 plaatsbezoeken aan **Stichting de Bethune** en de **Openbare Bibliotheek van Kortrijk**
- De projectmedewerker Preservering en Conservering bracht in zijn functie van onderzoeksmedewerker plaatsbezoeken aan **25 erfgoedbibliotheek** in Vlaanderen en Brussel

2.14.3.4 Deelname aan adviserende organen en platformen

- De coördinator
 - nam op 17.01, 18.02, 06.05 en 09.06 deel aan de **Adviescommissie Cultureel Erfgoed** van de Vlaamse overheid
 - nam op 18.01 overleg aan een vergadering van het **Boekenoverleg**

2.14.3.5 Deelname aan stuur-, werk- en collegagroepen

- De coördinator
 - zetelde op 02.03, 08.07 en 26.09 in de klankbordgroep van het **Masterplan Preservering/Conservering**
 - nam op 28.03 deel aan de **Prisma** Klankbordgroep van FARO
 - vergaderde op 08.04 met de **Steering Committee Heritage Collections and Preservation van LIBER**
 - nam in de week van 27 juni als secretaris van de **Working Group Preservation and Digital Curation van LIBER** deel aan de *LIBER Annual General Council and Conference* in Barcelona
- De stafmedewerker
 - nam deel aan de vergadering van de **Archipel**-stuurgroep op 11.01
 - nam deel aan de programmawerkgroep voor **Informatie aan zee 2011** (VVBAD) op 10.02, 03.03 en 24.03
 - nam deel aan de Prismawerkgroep **Collecties** op 16.02
 - participeerde in de Prismawerkgroep **Cijferboek** op 18.05
 - nam deel aan vergaderingen van het **Platform Digitale Duurzaamheid** (in oprichting) op 30.05 en 26.08
 - nam deel aan de **Anet Gebruikersdag** op 15.06
 - het Expertenforum selectie van roerend religieus erfgoed van CRKC op 22.11
- De projectmedewerker STCVnam deel aan de **Beleidingscommissie Anet** op 02.03
- De projectmedewerker Preservering en Conservering nam deel aan de **Beleidingscommissie Anet** op 09.11

2.14.3.6 Presentatie van de werking van de vzw

- De projectmedewerker STCV gaf een lezing op de conferentie ***Book Design from the Middle Ages to the Future. Traditions & Evolutions*** op 29.09
- De stafmedewerker gaf een lezing op de conferenties:
 - ***Informatie aan zee*** (Oostende, 15.09 en 16.09) over 'Flandrica.be. Naar een virtuele Vlaamse erfgoedbibliotheek' en 'Cometa. Collecties consistent in kaart brengen'
 - ***Europa en de digitale ontsluiting van cultureel erfgoed*** van **Europeana Local** (Brussel, 19.01) over *Flandrica.be*.

2.14.3.7 Deelname aan vormingsmomenten en infosessies

- De coördinator nam deel aan
 - de opleiding ***Netwerking in de cultureel-erfgoedsector*** van FARO op 15.03
 - de lezing van Garelt Verhoeven voor de module ***Erfgoedbeheer*** van IBW op 24.05
 - de workshop ***Arbeidscontracten*** van Sociare op 09.06
 - de workshop ***Auteursrecht*** van de Gebruikersgroep Auteursrechten op 14.06
- De stafmedewerker nam deel aan
 - De conferentie ***Europa en de digitale ontsluiting van cultureel erfgoed*** van **Europeana Local** op 19.01
 - de **workshop *CollectiveAccess*** op 24.06
 - ***Het Groot Onderhoud*** op 25.10
 - de **infosessie** over Europese ondersteuningsmogelijkheden voor culturele projecten op 27.10
 - de conferentie ***DISH 2011*** op 7 en 8.12
- De projectmedewerker STCV nam deel aan
 - de conferentie ***Book Design from the Middle Ages to the Future. Traditions & Evolutions*** op 29 en 30.09
- De secretaris-penningmeester en de coördinator namen deel aan een workshop rond **auteursrechten** in Utrecht op 19.04
- De projectmedewerker Preservering en Conservering nam deel aan:
 - de ***Preservation Assessment Survey Workshop*** van de British Library op 02.11
- De voorzitter, de secretaris-penningmeester, de coördinator en de stafmedewerker namen deel aan:
 - ***de Staat van het Boek*** op 21.04
 - de lezing '**Met nieuwsgierige blik**' over collectievorming en aankoopbeleid in erfgoedbibliotheek op 08.07
- De secretaris-penningmeester, de coördinator en de stafmedewerker namen op 15 en 16.09 deel aan ***Informatie aan zee***
- De voorzitter, de secretaris-penningmeester, de coördinator, de stafmedewerker en de projectmedewerker STCV namen op 18.03 deel aan de lezing 'Old Books and E-Books: Friends or Enemies?' van Robert Darnton van de ***Leerstoel Boek.be***

2.14.3.8 Vertegenwoordiging

Binnen de Raad van Bestuur van de vzw werden midden 2009 formele afspraken (o.a. rapportering) gemaakt betreffende de vertegenwoordiging van de vzw in diverse fora. De volgende personen kregen hiertoe het mandaat:

- **Boekenoverleg:** Pierre Delsaerdt (UA/IBW)
- Raad van bestuur van de **VVBAD:** An Renard (EHC)
- **Werkgroep Deontologische code** van de VVBAD: Steven Van Impe (EHC)
- **Europeana Vlaanderen** Overlegplatform: Mel Collier (KULeuven) en David Coppoolse (VEB)
- **Stuurgroep ontsluitingsproject de Bethune:** Ludo Vandamme (OB Brugge)
- **Project Archipel:** David Coppoolse (VEB)

- **Working Group Preservation and Digital Curation van LIBER:** Eva Wuyts (VEB)
- **Klimaatnetwerk:** Lieven Watteeuw (ILL) en Sam Capiou
- **Platform Digitale Duurzaamheid:** David Coppoolse (VEB)

Daarnaast was een delegatie van het bestuur en/of de staf van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek aanwezig op belangrijke evenementen in de sector, waaronder:

- De jaarvergadering van de **Vlaamse Werkgroep Boekgeschiedenis** op 01.06
- de opening van de tentoonstelling **Erfgoedbibliotheek** te Oostende op 15.09
- het slotevenement van **Archipel** op 16.11

2.14.3.9 Internationale vertegenwoordiging

- De vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheek is sinds 2009 lid van **LIBER**
- De voorzitter, de secretaris-penningmeester, de coördinator en de stafmedewerker namen in samen met enkele andere bestuursleden op 16.06 deel aan een overleg met **CERL** en onderhandelden in het najaar met de partnerbibliotheek over de mogelijke toetreding van de vzw tot deze internationale organisatie.

2.14.4 Middelen

In het actieplan was 1.500 euro begroot. Hiervan werd 1.181,93 euro besteed. De reis- en verblijfkosten zijn hier niet inbegrepen. Die bedragen samen 1102,39 euro.

2.15 HELPDESK/ADVIESVERLENING (ONDERSTEUNING)

2.15.1 Opzet

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil een **deskundig aanspreekpunt** zijn dat erfgoedbibliotheek in Vlaanderen bijstaat in de kwaliteitsvolle en duurzame omgang met hun erfgoedcollecties.

2.15.2 Timing

Adviesverlening en ondersteuning van het veld is een permanent aandachtspunt.

2.15.3 Initiatieven

Alle medewerkers van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek engageren zich ertoe om zo snel en correct mogelijk te antwoorden op vragen. Indien een vraag niet met enkele mails of telefoons kan worden opgelost leidt dit soms tot een intensiever begeleidingstraject. Indien nodig of relevant zetten ook de partnerbibliotheek hun erg brede expertise in.

2.15.3.1 Adviesvragen via telefoon of e-mail

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek werd in 2011 regelmatig gecontacteerd door **bewaarinstellingen, onderzoekers en publiek** dat vaak op basis van de informatie op de website (soms verkeerdelijk) bij ons terecht kwam met vragen rond

- auteursrecht
- de schenking van kranten of boeken
- lokale krantentitels (bewaarplaats, inhoud, literatuur)
- het gebruik van de STCV-databank
- digitalisering (software, firma's, ontsluiting, methodiek) van kranten en tijdschriften (o.a. een gesprek op 07.09 met het ACW over de digitalisering van *De Gids* en een gesprek op 09.05 en 05.08 met CVAa over de digitalisering van architectuurtijdschriften)

- het kwaliteitslabel
- ontsluiting (o.a. een gesprek op 09.08 met Heemkunde Vlaanderen en EHC over een artikeldatabank)
- duurzame bewaring (o.a. m.b.t. het digitaliseringsproject van de Gazet van Antwerpen)
- onroerend erfgoed
- opleidingen

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek bewaart elk antwoord op een adviesvraag zodat hier later een behoefteanalyse op kan gebeuren en weerkerende onderwerpen via standaardantwoorden of tools op de website aangeboden kunnen worden.

2.15.3.2 Begeleiding aanvraag kwaliteitslabel

De coördinator heeft in 2011 de volgende bibliotheken begeleid bij en/of geïnformeerd over de aanvraag van een kwaliteitslabel voor erfgoedbibliotheek:

- Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience met een overleg op 10.01
- Universiteitsbibliotheek Antwerpen met een overleg op 11.01
- Poëziecentrum met een plaatsbezoek op 04.10

2.15.4 Middelen

In het actieplan een bedrag van 3.500 euro voorzien voor mogelijk advies i.f.v. schaderegistratie. Deze middelen werden niet benut. De kosten beperkten zich tot de inzet van de voltallige personeelsploeg en de bestuursleden van de vzw.

2.16 EXPERTISEOPBOUW EN -VERSPREIDING (ONDERSTEUNING)

2.16.1 Opzet

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil de beschikbare en vaak **verspreide kennis en informatie** binnen en over erfgoedbibliotheek opsporen, bundelen en via diverse kanalen en instrumenten **ter beschikking stellen** van haar cultureel-erfgoedgemeenschap.

2.16.2 Timing

Expertiseopbouw en -verspreiding is een permanent aandachtspunt.

2.16.3 Initiatieven

Alle medewerkers van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek engageren zich ertoe om via de beschikbare kanalen en instrumenten kennis en expertise te vergaren en te verspreiden. Ook de medewerkers van de partnerbibliotheek dragen hier toe bij, o.a. door interessante literatuur, *best practices*, procedures, modellen, handleidingen enzovoort te signaleren.

2.16.4 Bibliografie voor erfgoedbeheerders

Om de reeds beschikbare **kennis te verzamelen, te consolideren en overzichtelijk aan te bieden** is de Vlaamse Erfgoedbibliotheek in 2010 begonnen met de opbouw van een online-bibliografie voor erfgoedbeheerders in bibliotheken. Deze is opgenomen in de nieuwe website als de rubriek 'Documentatie'.⁸ In de rubriek kan worden gebladerd, gezocht en gefilterd in bibliografische referenties

⁸ <http://www.vlaamse-erfgoedbibliotheek.be/documentatie>

naar handboeken, standaarden en richtlijnen, artikelen, onderzoeksverslagen, databanken en repositories, websites, presentaties enzovoort. Niet alleen recente publicaties of bronnen worden opgenomen, er wordt tevens werk gemaakt van het **retroactief aanvullen** van de bibliografie met oudere publicaties die ook nu nog relevant zijn voor erfgoedbeheerders.

Bij het invoeren van documentatie en bronnen wordt aan drie aspecten veel zorg besteed:

- De juiste trefwoorden moeten de gebruiker in staat stellen snel documenten te vinden over onderwerpen waarover hij informatie zoekt.
- Een samenvatting of beschrijving moet toelaten om snel te bepalen of een publicatie inderdaad relevant is.
- Dankzij voldoende en correcte bibliografische gegevens moet het materiaal zo gemakkelijk mogelijk verkrijgbaar zijn. Waar mogelijk worden links naar online versies van publicaties opgenomen.

Via **exportmogelijkheden** kan een gebruiker een referentie gemakkelijk opslaan of importeren in een referentiebeheerprogramma zoals BibTex of Zotero.

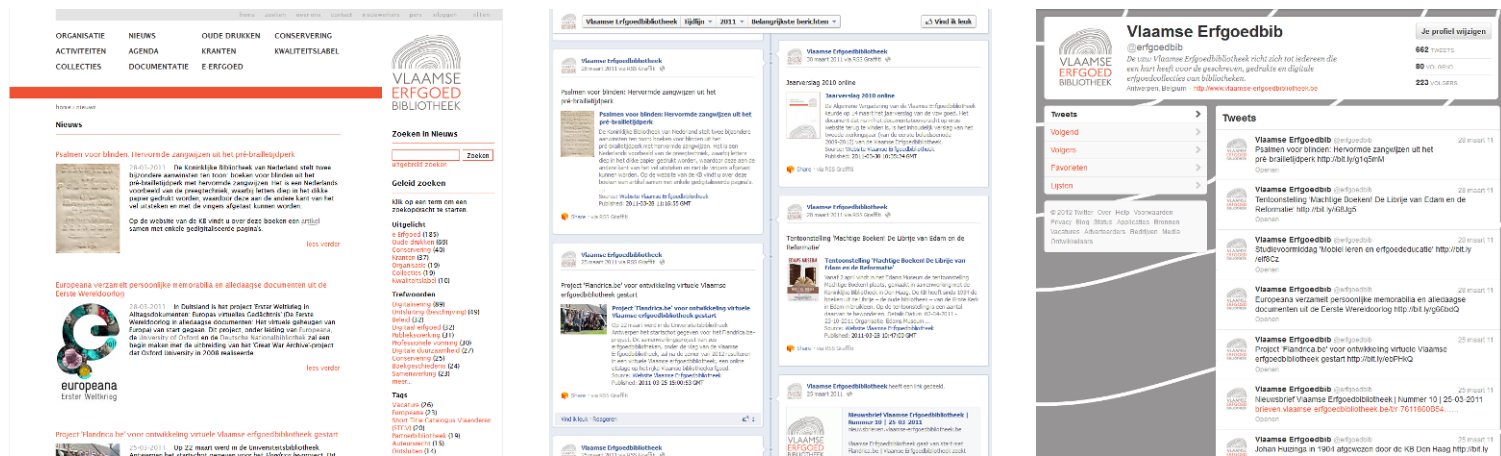
Doordat de documentatiemodule volledig is geïntegreerd in de website, zal een bezoeker via een algemene zoekopdracht niet alleen informatie van de vzw vinden, maar ook referenties naar relevante externe bronnen. De laatst ingevoerde referenties worden gepresenteerd op de voorpagina en, op basis van de toegekende trefwoorden, binnen gerelateerde rubrieken op de website.

2.16.4.1 Nieuwsverstreking

Via de nieuwe website biedt de Vlaamse Erfgoedbibliotheek sinds juni 2010 een actieve nieuwsvoorziening voor erfgoedbeheerders. Dit aanbod beperkt zich bewust niet tot de initiatieven van de vzw, integendeel. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil dat haar website een filter is op het totale nieuwsaanbod uit de bibliotheek- en erfgoedsector. Een erfgoedbibliothecaris kan via deze website professioneel blijven.

Het **agendaoverzicht** van de website lijst enerzijds alle activiteiten rond professionele vorming in Vlaanderen en de ons omringende landen. Dit gaat van cursussen tot internationale congressen. Daarnaast worden de publieksactiviteiten van de sector opgenomen (met een nadruk op België en Nederland). De erfgoedgemeenschap kan zo gemakkelijk kennismaken met de publieksinitiatieven ten lande.

Dit ruime **nieuwsaanbod** wordt maandelijks nog eens onder de aandacht gebracht via de nieuwsbrief. Om het meer *real time* aan te bieden, werd in december 2010 en januari 2011 werk gemaakt van het koppelen van de website aan drie **sociale netwerken**: *Twitter*, *Facebook* en *LinkedIn*. Nieuwsberichten en agenda-items verschijnen na publicatie automatisch op deze platformen.

Figuur 16. Nieuws van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek op de website, op Facebook en op Twitter

2.16.5 Middelen

Voor dit onderdeel waren in het actieplan geen specifieke middelen begroot. De kosten voor de online-instrumenten zitten vervat in de kosten voor de website. Daarnaast is er uiteraard ook de inzet van het personeel.

2.17 VORMINGSAANBOD SECTOR (ONDERSTEUNING)

2.17.1 Opzet

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil de **professionalisering** en de inhoudelijke ondersteuning van Vlaamse erfgoedbibliotheeken ondersteunen door op regelmatige tijdstippen een vormingsmoment te organiseren.

2.17.2 Timing

Professionalisering van de sector via vorming is een **permanent** aandachtspunt.

2.17.3 Initiatieven

Zowel op het maandelijks teamoverleg als op de bestuursvergaderingen is vorming een regelmatig weerkerend agendapunt. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek probeert actief vinger aan de pols te houden voor wat betreft de vormingsbehoeften van de sector en daarover te rapporteren en overleggen met vormingspartners zoals FARO, provinciale museumconsulenten, expertisecentra. Daarbij nemen we doorgaans de rol op van (co-)organisator. In het kader van eigen projecten en initiatieven zoals de STCV en *Cometa* treedt de vzw wel op als initiatiefnemer.

2.17.3.1 Workshop STCV

Van 7 tot en met 10.11 werd voor de tweede maal een intensieve STCV-workshop georganiseerd, ditmaal in de Boekentoren om bibliotheken uit Oost- en West-Vlaanderen beter te kunnen bedienen. Zestien deelnemers waaronder verschillende catalografen van partnerbibliotheeken van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek maar ook catalografen van ondermeer het Stadsarchief Antwerpen, de Openbare Bibliotheek Kris Lambert (Oostende), de Stichting de Bethune (Marke) en het Rubenianum (Antwerpen) namen er aan deel. Ook de stafmedewerker nam deel aan de workshop, in het kader van interne expertisedeling. Net als vorig jaar kregen de deelnemers een grondige theoretische en praktische opleiding in de bibliografische methode van de STCV. De workshop is in de eerste plaats bedoeld om toekomstige medewerkers van het project op te leiden maar ook om de expertise rond het catalografisch beschrijven van oude drukken in de Vlaamse erfgoedbibliotheeken te verhogen en zo bij te dragen tot de **professionalisering** van de sector. Omdat de grootste noden momenteel gelenigd zijn en de voorbereidingen voor de workshop erg veel tijd vergen is beslist om deze in de volgende beleidsperiode tweejaarlijks te organiseren. Om deze workshop te organiseren werd er ondermeer vergaderd op 16.05, 27.07 en 28.10.

2.17.3.2 Vormingstraject rond schaderegistratie

Dit traject zal pas kunnen worden aangeboden zodra er een model beschikbaar is.

2.17.3.3 Vorming rond boekbanden

Wegens tijdsgebrek is in 2011 geen werk gemaakt van deze vorming.

2.17.3.4 Vorming rond waterschade 'Ons geheugen overspoeld'

Omdat waterschade een acuut gevaar is maar erfgoedbibliotheken de weg niet vinden naar de vorming *Wat te doen bij waterschade?* overlegde de coördinator op 21.01 en 18.03 met Griet Kockelkoren van FARO om deze qua inhoud **meer op maat** te maken van de sector erfgoedbibliotheken en specifiek naar hen te communiceren. Dit resulteerde in de vorming 'Ons geheugen overspoeld' dat voor de eerste maal voor zes partnerbibliotheken als proef werd georganiseerd op 18.10. Zo werd bijvoorbeeld het praktijkverhaal van Serafien Hulpiau van de Universiteitsbibliotheek Gent in de workshop geïntegreerd. Twaalf personeelsleden van de partnerbibliotheken en de projectmedewerker Preservering en Conservering namen er aan deel. Wegens onvoorziene omstandigheden (twee lesgevers die niet meer konden participeren) verliep de dag niet zoals gepland. Niettemin werd door de projectmedewerker in overleg met de partnerbibliotheken een evaluatie opgemaakt van deze dag met de bedoeling om het programma nog meer te verfijnen. De volgende editie van deze workshop die was voorzien voor 31.01.12 is echter bij gebrek aan belangstelling voor onbepaalde duur uitgesteld.

2.17.3.5 Modules 'Erfgoedbeheer' en 'Digitalisering'

De UA bood in het tweede semester van het academiejaar 2010-2011 binnen haar IBW-programma het opleidingsonderdeel 'Erfgoedbeheer in bibliotheken' aan. De inhoud van dit vak dat gedoceerd wordt door prof. dr. Pierre Delsaerd (UA/IBW), werd in 2009 mee vorm gegeven door input van de partnerbibliotheken. Voor hetzelfde curriculum doceerde Trudi Noordermeer (UA) een opleidingsonderdeel over 'Digitalisering: productie, opslag en duurzaamheid'. Voor beide opleidingsonderdelen boden zich behalve een 25-tal reguliere IBW-studenten ook enkele externe cursisten aan. Beide modules werden positief geëvalueerd en blijven ook in de toekomst als keuzevakken geïntegreerd in het reguliere IBW-curriculum. Voor het opleidingsonderdeel 'Erfgoedbeheer in bibliotheken' werden 3 gastcolleges (door respectievelijk Lieve Watteeuw, Guy de Witte en Garrelt Verhoeven) georganiseerd in nauwe samenwerking met FARO. In het kader van deze samenwerking werden de 3 gastcolleges telkens opengesteld voor een extern publiek van circa 30 personen. De belangstelling hiervoor was groot.

2.17.3.6 Internationaal symposium 'Ambassadors of the book'

Op 1, 2 en 3 februari 2012 vond in Antwerpen het symposium *Ambassadors of the Book: Teaching Competences for Heritage Librarians* plaats: een internationale conferentie over de **competenties** die erfgoedbibliothecarissen nodig hebben en de manier waarop deze op de verschillende onderwijsniveaus kunnen worden aangeleerd. Het was een initiatief van het Departement Informatie- en Bibliotheekwetenschap van de Universiteit Antwerpen, de Vlaamse Erfgoedbibliotheek en de Ecole nationale supérieure des sciences de l'information et des bibliothèques van Lyon, in samenwerking met IFLA, LIBER (Steering Committee Heritage Collections and Preservation) en CERL. *Ambassadors of the Book* was met 80 deelnemers uit 13 landen een succes en een goede manier om de Vlaamse Erfgoedbibliotheek op het internationaal toneel te plaatsen. De bijdrage van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek in 2011 en 2012 aan de organisatie van dit evenement behelsde ondermeer:

- communicatie
- logistieke ondersteuning (via de inzet van de projectmedewerker Preservering en Conservering)
- contacten met CERL en LIBER (via de coördinator en de voorzitter)
- het voorzitterschap van de verschillende sessies door directeurs van vier partnerbibliotheken (Mel Collier, Sylvia Van Peteghem, Trudi Noordermeer en An Renard)
- de financiering van een broodjeslunch
- de schenking van de prentkaartenreeks 'Een ABC van erfgoedbibliotheken' aan alle deelnemers

- een lezing ('The STCV workshop: a practical training in analytical bibliography for collaborators of heritage libraries') door de STCV-projectmedewerker die in 2012 nog zal verschijnen in het verslagboek van dit congres.

2.17.3.7 Vorming 'Van heemkundige collectie tot online erfgoedbibliotheek' i.s.m. Heemkunde Vlaanderen

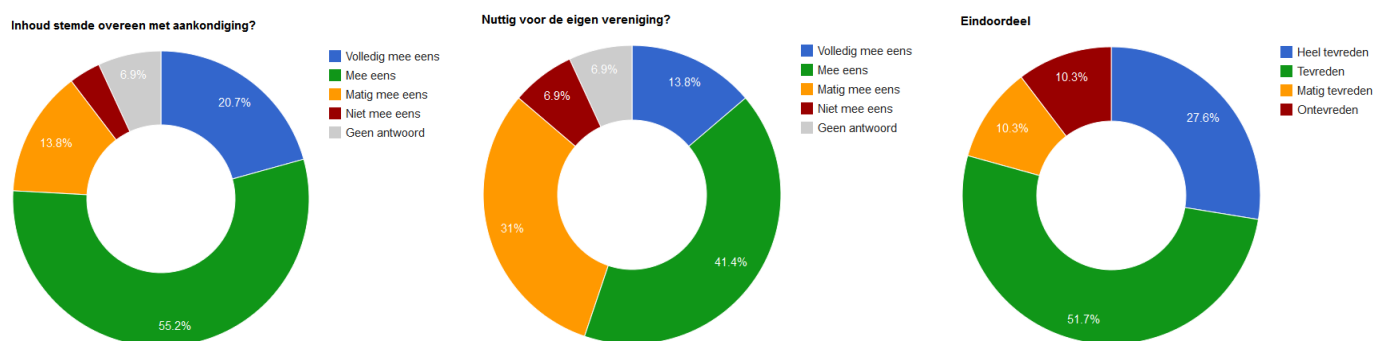
In november 2011 organiseerde Heemkunde Vlaanderen in samenwerking met de Vlaamse Erfgoedbibliotheek de vormingsreeks *Van heemkundige collectie tot online erfgoedbibliotheek*. Hiervoor werd er overlegd op 10.03 en 26.07.

Tot de doelgroep van deze vormingsreeks behoren heemkundige kringen, andere lokale erfgoedverenigingen, erfgoedbeherende instellingen (archieven, musea, documentatiecentra...) en alle individueel geïnteresseerden. De vorming bestond uit een lezing door de stafmedewerker, die in de avonden doorging op vijf locaties in de vijf Vlaamse provincies:

- Antwerpen (Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience), 3 november 2011, 30 deelnemers
- Aarschot (Stedelijk Museum i.s.m. HAKVH), 16 november 2011, 40 deelnemers
- Bilzen (De Ganshof i.s.m. Heemkundekring Bilisium), 25 november 2011, 25 deelnemers
- Zottegem (Kasteel van Egmont i.s.m. Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde en de Stad Zottegem), 29 november 2011, 12 deelnemers
- Brugge (Hof van Watervliet i.s.m. Koninklijke Heemkundige Kring Maurits van Coppenolle, 30 november 2011, 35 deelnemers

Gezien het beperkte tijdsbestek en de te verwachten onbekendheid van de meeste deelnemers met de problematiek van **digitalisering** werd gekozen voor een degelijke theoretische inleiding, eerder dan een praktische insteek. In de lezing werd ingegaan op de digitalisering van 'ingangen' op collecties (catalogi, metadata, etc.), de digitalisering van publicaties (boeken, tijdschriften) en de stappen in het digitaliseringsproces.

Aan de aanwezigen werd achteraf gevraagd een korte evaluatie in te vullen. De 29 deelnemers die reageerden, waardeerden de vorming als volgt:

Figuur 17. Respons evaluatie lezingen Heemkunde Vlaanderen

De meerderheid van de deelnemers was dus tevreden over de vorming, hoewel (zoals viel te verwachten) ook wel een gebrek aan onmiddellijke toepasbaarheid werd ervaren. Heemkunde Vlaanderen organiseert overigens geregeld meer praktische gerichte vormingsmomenten.

2.17.3.8 Lezing 'Met nieuwsgierige blik' over collectievorming en aankoopbeleid in erfgoedbibliotheken

Op vraag van het Agentschap Kunsten en Erfgoed, BAM en FARO ondersteunde de Vlaamse Erfgoedbibliotheek op 08.07 een lezing over **collectievorming en aankoopbeleid** binnen erfgoedbibliotheken. Dit initiatief werd actief gepromoot door de Vlaamse Erfgoedbibliotheek. De Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience trad op als gastheer, haar directeur (tevens secretaris-penningmeester van de vzw) gaf een rondleiding en de voorzitter gaf een korte lezing. Diverse bestuursleden van de vzw namen er actief aan deel zodat de discussie die daar op volgde ook kon worden meegenomen in het beleidsplanningsproces van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek. Een evaluatie van dit initiatief werd overgemaakt aan het Agentschap Kunsten en Erfgoed.

2.17.3.9 Bijdragen aan studiedagen van derden

Stafmedewerker David Coppoolse gaf een lezing over het gebruik van Drupal op de studiedag **Opensourcesoftware voor erfgoedorganisaties** van FARO op 12.10.

STCV-projectmedewerker Diederik Lanoye gaf op 29.09 een presentatie op de conferentie **Book Design from the Middle Ages to the Future. Traditions & Evolutions** te Antwerpen.

2.17.4 Middelen

In het actieplan was in totaal 4.000 euro begroot voor de organisatie van diverse vormingen. De werkelijke kost bedroeg 1.064 euro aan catering voor de STCV-workshop en 420 euro voor de vorming rond waterschade. Verder was er de inzet van de STCV-projectmedewerker, de stafmedewerker, twee medewerkers van de partnerbibliotheken UA en EHC en de inzet van bestuursleden voor de organisatie en/of invulling van de vormingsactiviteiten.

2.18 STUDIEREIS BARCELONA

2.18.1 Opzet

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil visieontwikkeling stimuleren en de werking van het eigen netwerk verbeteren door kennis te maken met gelijkaardige organisaties.

2.18.2 Timing

Het plaatsbezoek vond plaats op 28.06.

2.18.3 Initiatieven

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek neemt (via de coördinator die lid is van het Steering Committee for Heritage Collections and Preservation) jaarlijks deel aan de *Annual General Conference* van LIBER. Bij een eerdere deelname aan dit congres waren door de secretaris-penningmeester en de coördinator al contacten gelegd met het Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya (CBUC), een Catalaans samenwerkingsverband, i.f.v. **kennisuitwisseling en samenwerkingsmogelijkheden** de Catalaanse organisatie. De deelname van verschillende bestuursleden aan het LIBER-congres in Barcelona werd aangegrepen om een gezamenlijk bezoek te brengen aan dit consortium. De directeur en verschillende medewerkers presenteerden de structuur en werking van het CBUC. Op onze vraag werd ondermeer ingegaan op hun digitaliseringsinitiatieven, het financieringsmodel en het beheer van erfgoedcollecties. Als dank schonken de partnerbibliotheken boeken en andere relatiegeschenken van hun bibliotheek. In totaal namen 9 bestuursleden deel aan dit plaatsbezoek dat werd afgesloten met een informeel diner. De praktische organisatie en de opmaak van de agenda waren in handen van de coördinator, met medewerking van de assistent.

2.18.4 Middelen

Voor dit initiatief was in het actieplan 3.500 euro begroot. Hiervan werd 1.000 euro gebruikt voor een forfaitaire bijdrage in de reis- en verblijfskosten van de bestuursleden, 831,7 euro voor het diner en 38,8 euro voor relatiegeschenken voor CBUC.

3 COMMUNICATIE EN PUBLIEKSWERKING

Art 3.7° Vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheek ontwikkelt verschillende communicatie-instrumenten met de bedoeling om sector en publiek voortdurend te informeren over haar eigen werking en over de werking en de collecties van erfgoedbibliotheeken in Vlaanderen.

3.1 WEBSITE (INFORMATIE VOOR SECTOR EN PUBLIEK)

3.1.1 Opzet

De website van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek is hét middel om de bestaande, gedistribueerde kennis van de Vlaamse erfgoedbibliotheeken te **consolideren en centraal beschikbaar** te maken.

3.1.2 Voorgeschiedenis

In 2010 werd de gefragmenteerde internetaanwezigheid van de initiatieven die aan de oprichting van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek voorafgingen samengebracht. De creatie van de nieuwe organisatiewebsite was een ambitieus en intensief project. Er werd samengewerkt met een technische partner, maar het leeuwendeel van de werkzaamheden werd uitgevoerd door het eigen personeel. Zowel voor de algemene werking als de projecten van de vzw is nu alle informatie via één website te vinden.

De databanken van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek (de *Short Title Catalogus Vlaanderen*, *Abraham – Catalogus van Belgische kranten* en de *Collectiewijzer Erfgoedbibliotheeken*) werden visueel geïntegreerd met de website. De tentoonstellingswebsite *Het dagelijks boek* werd omgevormd tot een (afzonderlijke) permanente webtentoonstelling.

De website van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek behaalde eind 2010 het AnySurfer-label voor toegankelijke websites en de derde prijs bij de Vlaamse *Bib Web Awards* van de Bibliotheekschool Gent in de categorie 'Sites van vakorganisaties/belangverenigingen'.

De site is voldoende flexibel van opzet om de ontwikkeling van de organisatie de komende jaren te kunnen volgen zonder bijkomende zware investeringen. Momenteel is de website nog vooral het publicatie-platform van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek. Op termijn kunnen er ook *community*-functionaliteiten zoals fora, wiki en groepen aan worden toegevoegd, om het actief delen van kennis en ervaring in de brede sector te stimuleren. Ondertussen wordt al gebruik gemaakt van de afzonderlijke, gesloten *Atrium*-website als samenwerkingsplatform binnen het netwerk. De website is geoptimaliseerd om met een klein aantal personeelsleden toch een zo rijk en gericht mogelijk aanbod te kunnen realiseren.

3.1.3 Timing

De lancering van de organisatiewebsite vond plaats in juni 2010. Het verder uitbouwen van de functionaliteiten en de content zal de hele beleidsperiode in beslag nemen.

3.1.4 Initiatieven

3.1.4.1 Resultaat

3.1.4.1.1 Redactie

In 2011 werd door al het personeel, maar in bijzonder de coördinator en de stafmedewerker, veel tijd besteed aan het uitbreiden en actualiseren van de informatie op de website. In 2011 werden meer dan 600 pagina's toegevoegd, waardoor het totaal aantal (inhoudelijke) pagina's op tenminste 1250 komt. We overlopen in wat meer detail de verschillende soorten informatie op de website.

De rubrieken 'Organisatie' en 'Activiteiten' beschrijven zeer uitgebreid de geschiedenis en **werking** van vzw, en de **projecten en initiatieven** die ze ontplooit of waarin ze participeert. Beide rubrieken werden continu up-to-date gehouden. De fiches van afgeronde activiteiten worden niet verwijderd maar blijven, na een finale update, beschikbaar in de subrubriek 'Voorbij'. Eind 2011 waren er 35 activiteitenfiches (versus 30 in 2010).

De rubrieken 'Nieuws' en 'Agenda' brengen relevante **actualiteiten** uit de erfgoed- en bibliotheeksectoren. In 2011 werden meer dan 400 berichten aan de website toegevoegd: 227 nieuwsberichten en 177 agendaberichten. Ook nieuws- en agendaberichten blijven beschikbaar als informatiebron voor de sector. Voor 2010 en 2011 samen zijn er ruim 600 berichten terug te vinden.

Figuur 18. Illustraties bij de nieuws- en agendaberichten van 2011

De rubriek 'Documentatie' is een **bibliografie** van gedrukte en digitale bronnen voor beheerders van bibliotheekerfgoed. Eind 2011 bevatte dit overzicht 524 referenties, een toename met 186. Daarnaast werd een groot aantal in 2012 ingevoerde referenties verder verfijnd door het toevoegen van betere trefwoorden, samenvattingen en afbeeldingen van de voorpagina.

Rond thema's van langere adem worden op de website **dossiers** aangeboden. Momenteel bestaan er dossiers rond de organisatie van de vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheek, het kwaliteitslabel voor erfgoedbibliotheeken, de databank *Abraham*, de *Collectiewijzer Erfgoedbibliotheeken* en het STCV-project. In 2011 werden geen nieuwe dossiers gecreëerd, maar de bestaande werden wel uitgebreid en geactualiseerd. Het dossier over het *Abraham-project* werd volledig herwerkt naar een permanent dossier over de *Abraham-databank*. Daarbij werd het nieuw geïllustreerd met behulp van foto's uit de reeks van Stefan Tavernier. Eind 2011 telde de site 101 dossierpagina's, tegenover 81 eind 2010.

De website omvat een aantal **startpagina's** die actualiteiten en achtergrondinformatie rond een bepaald thema aanbieden. De bestaande startpagina's 'Oude drukken', 'Kranten', 'e-Erfgoed', 'Conservering en Kwaliteitslabel' werden verfijnd op basis van de ervaringen in het voorgaande jaar. Afhankelijk van het onderwerp en de update-frequentie werden er specifiekere zwaartepunten gelegd per startpagina. Er werd een begin gemaakt met het opzetten van uitgebreidere startpagina's voor 'Organisatie' en 'Collecties' (af te ronden in 2012).

Via een **fotoalbum** kunnen allerhande zaken op een meer visuele manier onder de aandacht worden gebracht. De albums 'Een ABC van erfgoedbibliotheeken' en 'Bijbel van Anjou' bleven gehandhaafd. Er werd begonnen aan een foto-album over krantencollecties, op basis van foto's van Stefan Tavernier (af te ronden in 2012).

3.1.4.1.2 Onderhoud en uitbreiding

In 2011 werden door de stafmedewerker nog veel kleine **optimalisaties** uitgevoerd aan de website, onder andere om het redactiewerk te vereenvoudigen. Maar ook aan de publiekscant van de site werden enkele verbeteringen aangebracht:

1. Op de voorpagina werd de rubriek 'Activiteit in de kijker' toegevoegd. Hier wordt met enige afwisseling één van de projecten of initiatieven uit het activiteitenoverzicht getoond. De concrete werking van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek wordt zo beter zichtbaar voor de bezoekers.
2. Ook nieuw op de voorpagina was de rubriek 'Nieuw in documentatie'. De opbouw van het documentatie-overzicht wordt daarmee gemakkelijker te volgen voor terugkerende bezoekers.
3. De integratie met sociale netwerken werd verder op punt gesteld. De titel (met link) van alle nieuws- en agendaberichten wordt via RSS-feeds automatisch gepubliceerd op Twitter en LinkedIn. Op Facebook verschijnen tevens een *teaser* en een *thumbnail* bij het bericht. Om redactioneel nog te kunnen ingrijpen gebeurt de publicatie naar de sociale netwerken met enkele uren vertraging. Normaal gezien worden geen 'handmatige' berichten gepost op deze netwerken – ze worden, zoals de maandelijkse nieuwsbrief, ingezet als extensie van de bestaande nieuwsvoorziening via de website. Op deze manier kunnen gebruikers zelf kiezen via welk mechanisme ze het liefst kennis nemen van deze informatie. Via de organisatiesite zijn de profielpagina's van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek te bereiken via de gekende logo's in het voetmenu.
4. Aan het voetmenu van de site werden links toegevoegd naar overzichten van de databanken, de foto-albums en de publicaties van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek.
5. Voor de *Collectiewijzer Erfgoedbibliotheeken* werd een afzonderlijke domeinnaam geregistreerd, www.collectiewijzer.be. Deze verwijst nu nog door naar de domeinnaam collecties.vlaamse-erfgoedbibliotheek.be – in 2012 zal deze volledig door de nieuwe domeinnaam worden vervangen.

De **snelheid** van de website (en van het samenwerkingsplatform *Atrium*) liet op verschillende momenten in 2010 en 2011 te wensen over door overbelasting van de (gedeelde) webhostingomgeving door andere klanten van de hostingfirma. Overwogen werd naar een eigen virtuele server te verhuizen, maar dit zou het technisch onderhoud complexer maken en een migratietraject vragen – beiden konden eigenlijk niet in eigen beheer worden uitgevoerd, wat de onderhoudskosten zou opdrijven. Uiteindelijk besloot de hostingfirma om de achterliggende databanken van de websites van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek naar een nieuwe, meer performante server te verhuizen. Dit vroeg de nodige aanpassingen op de websites zelf, die werden uitgevoerd door de stafmedewerker. Sindsdien lijken de problemen verholpen.

3.1.4.2 Expertisedeling

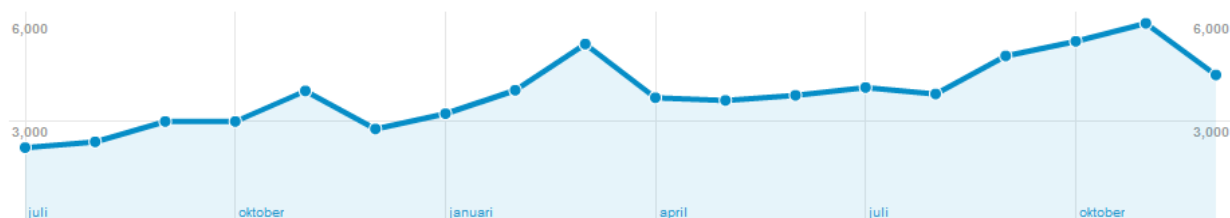
Naar aanleiding van de ervaringen van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek bij het realiseren van de website in 2010, werd de stafmedewerker gevraagd mee te werken aan de **studievoormiddag Openourcesoftware voor erfgoedorganisaties** van FARO op 12.10.2011. Zijn uitgebreide presentatie voor deze bijeenkomst, 'Drupal + Open Atrium bij de Vlaamse Erfgoedbibliotheek', is online beschikbaar.⁹

Naar aanleiding van deze vorming werden de uitgebreide **contract- en ontwerpdocumenten** van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek als voorbeeld verstrekt aan de archiefdienst van Vlaams-Brabant. Het bestek en de opgedane ervaring werd eveneens gedeeld met de internationale organisatie LIBER, die hiervan gebruik heeft gemaakt om de eigen website aan te besteden.

3.1.4.3 Gebruik

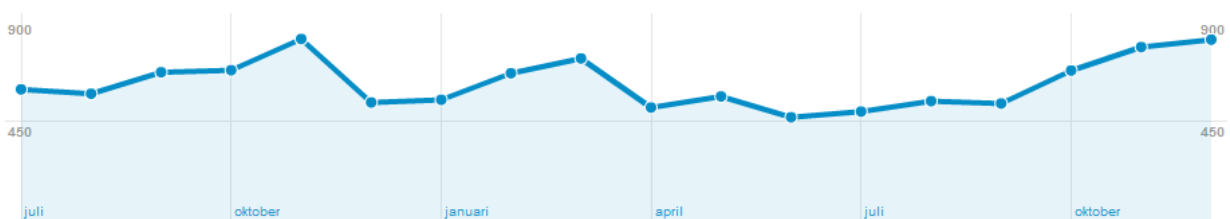
Het gebruik van de websites wordt gemeten met Google Analytics. Hiermee werd gestart op 1 juli 2010 voor de organisatiewebsite en de *Collectiewijzer Erfgoedbibliotheeken*; voor de online tentoonstelling *Het dagelijks boek* zijn er metingen vanaf 1 november.

De **bezoekersaantallen** van de organisatiesite zijn bescheiden maar vertonen een licht stijgende lijn die laat zien dat de site zijn plaats heeft in het ruime aanbod op het web.

Figuur 19. Maandelijkse bezoekersaantallen organisatiewebsite | juli 2010 - december 2011 (bron: Google Analytics)

De bezoekerscijfers van de *Collectiewijzer Erfgoedbibliotheeken* zijn constant te noemen.

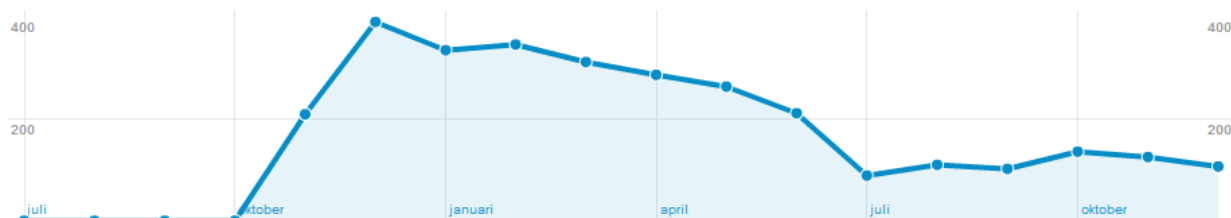

Figuur 20. Maandelijkse bezoekersaantallen *Collectiewijzer* | juli 2010 - december 2011 (bron: Google Analytics)

De tentoonstellingsite *Het dagelijks boek* verloor in de tweede helft van 2011 een belangrijk deel van zijn bezoekers. Tussen november 2010 en juni 2011 stond op de homepage van de organisatiesite een banner

⁹ <http://www.vlaamse-erfgoedbibliotheek.be/node/2058>

voor de webtentoonstelling. Die moest plaatsmaken voor enkele nieuwe rubrieken, met lagere bezoekersaantallen voor *Het dagelijks boek* tot gevolg.

Figuur 21. Maandelijks bezoekersaantallen *Het dagelijks boek* | juli 2010 - december 2011 (bron: Google Analytics)

Hieronder geven we nog wat gedetailleerdere getallen voor 2011:

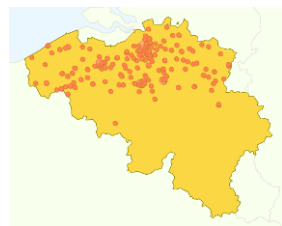
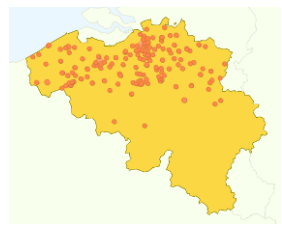
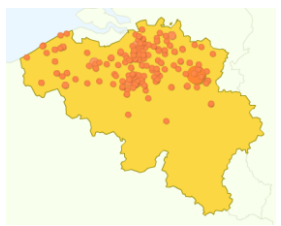
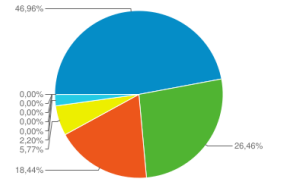
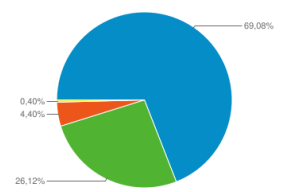
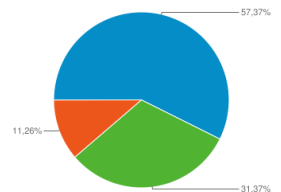
	Organisatiewebsite		Collectiewijzer		Het dagelijks boek		
URL	www.vlaamse-erfgoedbibliotheek.be		www.Collectiewijzer.be		www.hetdagelijksboek.be		
Meetperiode	2011	['2010'] ¹⁰	2011	['2010'] ¹¹	2011	['2010'] ¹²	
Paginaweergave's	130.741	[106.536]	21.018	[21.712]	7.363	[18,486]	
Bezoeken	51.299	[34.272]	7.255	[7.662]	2.407	[3.576]	
Unieke bezoekers	32.588	[23.424]	6.067	[6.664]	1.623	[3.018]	
Tijd per bezoek (min.)	1:47	[2:02]	1:49	[4:00]	1:02	[2:10]	
Pagina's per bezoek	2,55	[3,11]	2,90	[2,83]	3,06	[5,17]	
Bounces ¹³	58%	[49%]	59%	[59%]	72%	[46%]	
Terugkerende bezoekers	38%	[32%]	18%	[13%]	34%	[16%]	
Afkomstig uit							
	België	75,3%	[76,8%]	87,0%	[86,6%]	76,2%	[74,1%]
	Nederland	12,7%	[17,0%]	7,9%	[7,9%]	19,7%	[23,5%]
	Verenigd Koninkrijk	7,5%	[6%]				

¹⁰ Voor 2010 was de meetperiode maar zes maanden, van juli tot en met december. De getallen voor paginaweergave's, bezoeken en unieke bezoekers zijn geëxtrapoleerd op jaarbasis om een vergelijking mogelijk te maken.

¹¹ Idem.

¹² Voor 2010 was de meetperiode maar twee maanden: november en december. De getallen voor paginaweergave's, bezoeken en unieke bezoekers zijn geëxtrapoleerd op jaarbasis om een vergelijking mogelijk te maken.

¹³ Percentage bezoeken van één pagina (bezoeker verlaat de site meteen na binnenkomst).

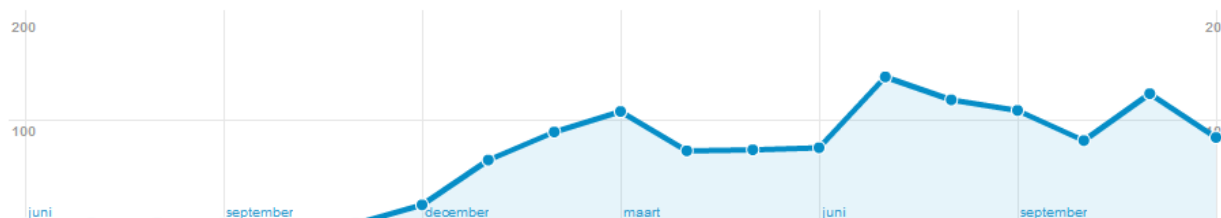
	Organisatiewebsite	Collectiewijzer	Het dagelijks boek																																													
Geografische spreiding bezoekers uit België																																																
Verkeersbronnen	 <table border="1"> <tr> <td>Zoekmachines</td> <td>47,0%</td> <td>[46,6%]</td> </tr> <tr> <td>Direct verkeer</td> <td>26,5%</td> <td>[26,1%]</td> </tr> <tr> <td>Verwijzende sites</td> <td>18,4%</td> <td>[26,1%]</td> </tr> <tr> <td>E-mail</td> <td>5,8%</td> <td>[6,1%]</td> </tr> <tr> <td>Twitter</td> <td>2,2%</td> <td>[0,1%]</td> </tr> </table>	Zoekmachines	47,0%	[46,6%]	Direct verkeer	26,5%	[26,1%]	Verwijzende sites	18,4%	[26,1%]	E-mail	5,8%	[6,1%]	Twitter	2,2%	[0,1%]	 <table border="1"> <tr> <td>Zoekmachines</td> <td>69,1%</td> <td>[70,7%]</td> </tr> <tr> <td>Direct verkeer</td> <td>4,4%</td> <td>[4,7%]</td> </tr> <tr> <td>Verwijzende sites</td> <td>26,1%</td> <td>[24,5%]</td> </tr> <tr> <td>E-mail</td> <td>0,4%</td> <td>[0,0%]</td> </tr> <tr> <td>Twitter</td> <td>0,0%</td> <td>[0,0%]</td> </tr> </table>	Zoekmachines	69,1%	[70,7%]	Direct verkeer	4,4%	[4,7%]	Verwijzende sites	26,1%	[24,5%]	E-mail	0,4%	[0,0%]	Twitter	0,0%	[0,0%]	 <table border="1"> <tr> <td>Zoekmachines</td> <td>57,4%</td> <td>[46,3%]</td> </tr> <tr> <td>Direct verkeer</td> <td>31,4%</td> <td>[37,9%]</td> </tr> <tr> <td>Verwijzende sites</td> <td>11,7%</td> <td>[15,8%]</td> </tr> <tr> <td>E-mail</td> <td>0,0%</td> <td>[0,0%]</td> </tr> <tr> <td>Twitter</td> <td>0,0%</td> <td>[0,0%]</td> </tr> </table>	Zoekmachines	57,4%	[46,3%]	Direct verkeer	31,4%	[37,9%]	Verwijzende sites	11,7%	[15,8%]	E-mail	0,0%	[0,0%]	Twitter	0,0%	[0,0%]
Zoekmachines	47,0%	[46,6%]																																														
Direct verkeer	26,5%	[26,1%]																																														
Verwijzende sites	18,4%	[26,1%]																																														
E-mail	5,8%	[6,1%]																																														
Twitter	2,2%	[0,1%]																																														
Zoekmachines	69,1%	[70,7%]																																														
Direct verkeer	4,4%	[4,7%]																																														
Verwijzende sites	26,1%	[24,5%]																																														
E-mail	0,4%	[0,0%]																																														
Twitter	0,0%	[0,0%]																																														
Zoekmachines	57,4%	[46,3%]																																														
Direct verkeer	31,4%	[37,9%]																																														
Verwijzende sites	11,7%	[15,8%]																																														
E-mail	0,0%	[0,0%]																																														
Twitter	0,0%	[0,0%]																																														

3.1.4.4 Sociale netwerken

Het bereik van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek op de sociale netwerken is bescheiden, maar na een jaar aanwezigheid telde de Vlaamse Erfgoedbibliotheek op **Twitter** 165 'volgers'; op **Facebook** 102 en op **LinkedIn** 38. De aanwezigheid van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek op deze kanalen is dan ook vooral bedoeld geïnteresseerden de mogelijkheid te bieden om nieuws- en agenda-items van de organisatiesite te screenen op een manier die de gebruiker het beste uitkomt.

Afkomstig van	Twitter	Facebook	LinkedIn	Nieuwsbrieven
Bezoekers websites	1.128	1.228	22	2.989
Pagina's per bezoek	1,5	2,13	2,8	2,4

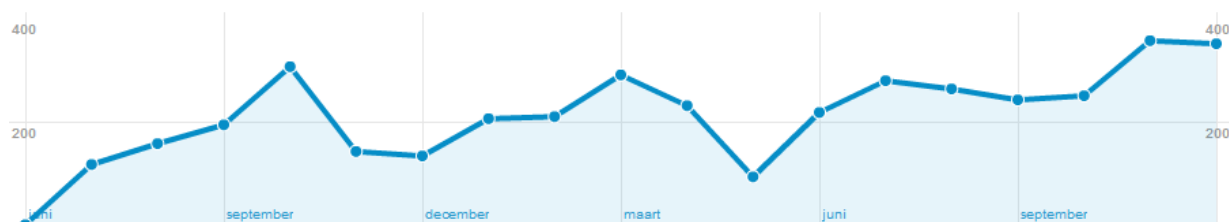
Voor gebruikers afkomstig van sociale netwerken en de nieuwsbrief ligt het aantal pagina's per bezoek wat lager dan gemiddeld (2,55). Dat komt waarschijnlijk omdat ze het nieuwsaanbod al kunnen screenen vóór ze op de website arriveren en alleen doorklikken naar de pagina's waarvoor de titel of de teaser echte interesse opwekt.

Figuur 22. Maandelijkse bezoekersaantallen via Twitter | juli 2010 - december 2011

Figuur 23. Maandelijks bezoekersaantallen via Facebook | juli 2010 - december 2011

Figuur 24. Maandelijks bezoekersaantallen via nieuwsbrieven | juli 2010 - december 2011

3.1.5 Middelen

Voor dit project was in het actieplan 1.000 euro begroot voor incidentele kosten. Deze werden niet gebruikt. De vaste kosten voor het online houden van de websites en de domeinnamen bedroegen 998,01 euro. Daarnaast was er een aanzienlijke inzet van de stafmedewerker en de rest van het personeel voor het onderhoud – zowel technisch als inhoudelijk – van de organisatiewebsite.

3.2 SAMENWERKINGSPLATFORM ATRIUM (INFORMATIE VOOR LEDEN EN PARTNERS)

3.2.1 Opzet

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil haar bestuur en haar werk-, stuur- en collegagroepen bij hun werkzaamheden ondersteunen via een dynamisch en gebruiksvriendelijk samenwerkingsplatform.

3.2.2 Voorgeschiedenis

Binnen het project dat in 2010 de organisatiewebsite realiseerde werd een tweede, **gesloten website** opgezet voor het delen van informatie binnen de netwerkorganisatie. Dit 'extranet' is gebaseerd op het open sourcepakket *Open Atrium* en is door de Vlaamse Erfgoedbibliotheek kortweg *Atrium* gedoopt. Er worden op *Atrium* eenvoudige **teamruimtes** ('groepen') aangemaakt voor samenwerking rond specifieke onderwerpen. Alleen personen die een account krijgen hebben toegang tot het platform (en dan nog tot bepaalde ruimtes).

Het platform wordt actief gebruikt voor de **bestuursorganen** (voorbereiding vergaderingen; raadplegen notulen vorige vergaderingen, beleidsdocumenten en werkingsverslagen), **werkgroepen** (o.a. collegagroep STCV), projecten (o.a. *Flandrica.be*, *Masterplannen*) en ad hoc samenwerking. De technische ondersteuning wordt verzorgd door de stafmedewerker; de coördinator is eindverantwoordelijke voor het gebruik en de inrichting.

3.2.3 Timing

Het samenwerkingsplatform is permanent toegankelijk. De inrichting ervan wordt regelmatig aangepast op basis van actuele behoeften binnen de organisatie.

3.2.4 Initiatieven

3.2.4.1 Inrichting en redactie

De in 2010 opgezette groepsstructuur van het platform bleef voldoen aan de eisen. Wel werden enkele groepen van voorbije initiatieven gearhiveerd en enkele nieuwe bijgemaakt (o.a. voor het initiatief *Adopt-a-Book* en de beleidsplanning 2013-2017).

De coördinator draagt zorg voor de inrichting van de bestuursgroepen. De andere groepen worden inhoudelijk beheerd door het voor een initiatief verantwoordelijk personeelslid ('groepsmanager'). De inrichting wordt bepaald op basis van de behoeften van de groep. Dat kan uiteenlopen van een eenvoudige prikbordachtige setup tot een complete **samenwerkingsruimte** met agenda, blog, actiepunten, tijdsregistratie, etc. De inrichting van de groepen wordt technisch ondersteund door de stafmedewerker.

Atrium is voor de Vlaamse Erfgoedbibliotheek in de eerste plaats een **communicatieplatform**. Het documentarchief van de vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheek bevindt zich op een gedeelde netwerkschijf die alleen voor het personeel toegankelijk is. De groepsmanager van een *Atrium*-groep (het verantwoordelijke personeelslid) draagt zorg voor het op regelmatige basis overbrengen van relevante documenten of pagina's naar de archiefmappen. Omgekeerd worden uit het archief bestuurs- en beleidsdocumenten die ter inzage moeten zijn voor de bestuursleden gepubliceerd op *Atrium*. De coördinator draagt hiervoor zorg.

3.2.4.2 Onderhoud en uitbreiding

Het **beheer** van pagina-versies en bestanden werd begin 2011 verbeterd. *Open Atrium* houdt bij elke pagina- of bestandswijziging de vorige versie bij, wat voor een sterke groei van de database en het schijfgebruik zorgde. *Atrium* is voor de Vlaamse Erfgoedbibliotheek in de eerste plaats een communicatiesysteem, zonder noodzaak tot het lang bijhouden van eerdere pagina- en documentversies. Om de onnodige groei te beperken, werd een module geïnstalleerd die vorige versies ouder dan acht weken op wekelijkse basis verwijdert. Dit laat toe vorige versies nog te gebruiken in een 'undo'-scenario, maar ze worden niet meer definitief bewaard.

Voor het *Flandrica.be*-project werd besloten dat de medewerkers van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek en de partnerbibliotheken hun gewerkte uren zouden registeren. Het bleek mogelijk deze functie toe te voegen op het *Atrium*-platform door extra modules te installeren. Dit werd uitgevoerd in maart 2011. De stafmedewerker voorzag (in het kader van het project) de nodige handleidingen en instructies voor deze **tijdsregistratie**.

Op het moment van de installatie van *Atrium* was de software alleen nog in een voorlopige (bèta-)versie beschikbaar. In juli 2011 kwam de eerste officiële versie beschikbaar. Omdat in deze nieuwe versie een flink aantal kleine problemen werden opgelost (qua functionaliteit, veiligheid, etc.) kreeg de bestaande installatie in augustus 2011 een **upgrade**. Op basis van de ervaringen in het voorgaande jaar werden daarna nog een aantal aanvullende modules geïnstalleerd om te functionaliteit te verbeteren.

Atrium was, meer nog dan de websites, geaffecteerd door de traagheid van de hostingomgeving (zie boven), wat de bruikbaarheid soms niet ten goede kwam. Deze problemen zijn sinds december 2011 van de baan.

3.2.5 Middelen

In het actieplan waren geen middelen voor *Atrium* voorzien. Er zijn geen bijkomende vaste kosten voor het online houden van het samenwerkingsplatform omdat de hosting wordt voorzien binnen het abonnement voor de websites. Het onderhoud van en de aanpassingen aan *Atrium* werden uitgevoerd door de stafmedewerker.

3.3 NIEUWSBRIEF (INFORMATIE VOOR SECTOR EN PUBLIEK)

3.3.1 Opzet

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil haar cultureel-erfgoedgemeenschap **vorm geven en informeren** door haar op regelmatige tijdstippen attent maken op alle relevante nieuws- en agendaberichten op de organisatiewebsite.

3.3.2 Timing

De nieuwsbrief verschijnt maandelijks. Daarnaast worden nog persberichten, uitnodigingen, en projectnieuwsbrieven verstuurd.

3.3.3 Initiatieven

3.3.3.1 Inhoud

De redactie van de maandelijks nieuwsbrieven is het werk van de coördinator en de assistent (later de projectmedewerker Preservering en Conservering), met ondersteuning van de stafmedewerker voor de beeldredactie. Die maken een **selectie** uit de vele nieuws- en agendaberichten op de website. Soms worden ook aspecten van de organisatiewebsite (bijvoorbeeld een databank) kort in de kijker gezet. Om het ruime aanbod aan tentoonstellingen over boekenerfgoed beter bekend te maken wordt een overzicht van komende en lopende tentoonstellingen opgenomen. Sinds november 2011 wordt ook regelmatig een collectie uit de *Collectiewijzer Erfgoedbibliotheek in de kijker* gezet in de nieuwsbrief.

3.3.3.2 Gebruik

De eerste nieuwsbrief van 2011 werd verstuurd naar 562 **adressen**. Gedurende de rest van 2011 steeg het totaal aantal inschrijvingen naar 935 (+66%). Die aanwas is gedeeltelijk 'natuurlijk' (via inschrijving op de website) en gedeeltelijk het resultaat van het toevoegen van meer dan 300 adressen van de openbare bibliotheken in juni. Het aantal uitschrijvingen naar aanleiding van een nieuwsbrief blijft zeer gering (geen of enkelen per editie).

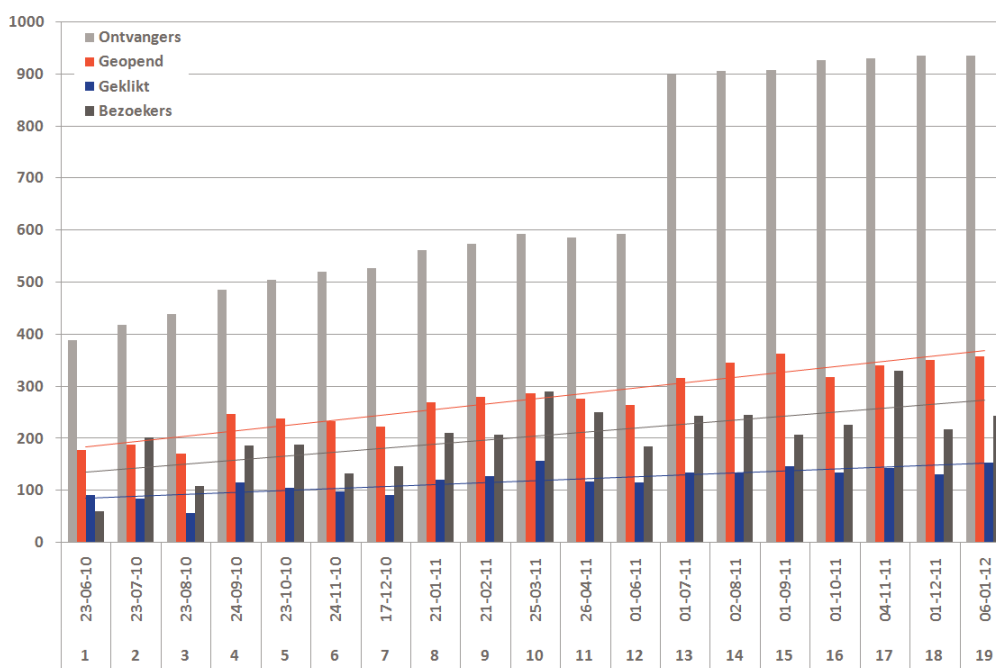
De nieuwsbriefservice levert de nodige **gebruiksstatistieken**. Die laten een aantal stijgende trendlijnen zien (zie figuur). De nieuwsbrief werd in de eerste helft van het jaar gemiddeld geopend door tenminste 47% van de ontvangers. Dat percentage ligt lager in de tweede helft van het jaar (37%). Het percentage daadwerkelijk geïnteresseerden in het nieuwe segment van de openbare bibliotheken ligt dus wat lager dan in van de rest van de verzendlijst.¹⁴ Deze percentages zijn volgens dienstverlener CampaignMonitor normaal voor informatieve nieuwsbrieven waarin geen waren aan de man worden gebracht. Het absolute aantal effectieve 'openers' (bovenste trendlijn) en 'klikkers' (onderste trendlijn) van de nieuwsbrief steeg hoe dan ook gedurende het jaar.

Via Google Analytics wordt ook het aantal **bezoekers aan de website** naar aanleiding van elke nieuwsbrief gemeten. Ook hier zien we een stijgende lijn (middelste trendlijn).

Figuur 25. De nieuwsbrief van juli 2011

¹⁴ Door beperkingen in de meettechnieken kan dit percentage mogelijk hoger liggen.

Figuur 26. Bereik nieuwsbrieven in de periode juni 2010 – januari 2012

3.3.3.3 Bijkomende campagnes

Naast de nieuwsbrieven zagen de volgende speciale e-mail campagnes het licht:

Nieuwsbrief	Datum	Ontvangers
Persbericht Tentoonstelling 'Erfgoedbibliotheken'	26-05-2011	513 (perslijst)
Uitnodiging Tentoonstelling 'Erfgoedbibliotheken'	26-05-2011	591 (nieuwsbriefabonnees)
Persbericht Kwaliteitslabel	06-07-2011	693 (gedeeltelijke perslijst; stakeholders; openbare bibliotheken)
Info Tentoonstelling 'Erfgoedbibliotheken'	23-06-2011	614 (openbare bibliotheken; cultuurcentra; cultuurbeleidscoördinatoren)
Nieuwsbrief Extra Erfgoeddag	07-04-2011	666 (nieuwsbriefabonnees)
Flandrica.be Projectupdate Nummer 1	19-07-2011	383 (projectstakeholders)
Flandrica.be Projectupdate Nummer 2	28-10-2011	394 (projectstakeholders)
Nieuwsbrief Extra Nieujaarswens	21-12-2011	1,749 (alle lijsten gecombineerd)

Erfgoeddag werd onder de aandacht gebracht via een nieuwsbrief waarin een vijftiental activiteiten waren opgenomen van erfgoedbibliotheken en andere organisaties rond literair of boekhistorisch erfgoed.

Naar aanleiding van de toekenning van het **kwaliteitslabel** 'Erkende erfgoedbibliotheek' aan zeven nieuwe instellingen waaronder de zes parterbibliotheken werd een persbericht verstuurd.

In de **nieuwjaarswens** van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek werd de krantendatabank *Abraham* op een creatieve manier onder de aandacht gebracht.

De mailings rond *Flandrica.be* en de tentoonstelling *Erfgoedbibliotheeken* worden toegelicht in de respectievelijke secties van dit jaarverslag.

3.3.3.4 Ontwikkeling

Ook in 2011 werd gebruik gemaakt van in het jaar daarvoor ontwikkelde systeem op basis van de online-dienst **CampaignMonitor** voor het versturen van de nieuwsbrief en het onderhouden van de verzendlijsten (o.a. via doe-het-zelf in- en uitschrijving via de website).

In de loop van 2012 bood CampaignMonitor nieuwe, uitgebreidere mogelijkheden voor het aanmaken van **sjablonen**. Om van die flexibiliteit gebruik te kunnen maken, werden de sjablonen van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek door de stafmedewerker herzien. Daarbij werd het mogelijk zes verschillende sjablonen voor nieuwsbrieven, persberichten, uitnodigingen, etc. samen te voegen tot een tweetal, één met twee kolommen en één met een enkele kolom. De nieuwe sjablonen bieden veel meer mogelijkheden en flexibiliteit qua redactie van nieuwsbrieven en andere e-mailcampagnes en het vergemakkelijken het onderhoud.

Voor de projectnieuwsbrief van *Flandrica.be* werd een afzonderlijke **verzendlijst** aangemaakt, met bijbehorend inschrijfformulier op de website.

3.3.4 Middelen

In het actieplan was 100 euro begroot. De kosten voor het opzetten van de nieuwsbriefmodule zijn geïntegreerd in de vergoedingen die betaald werden voor de ontwikkeling van de organisatiewebsite. De kosten voor de verzending bedroegen in 2011 139,78 euro. Daarnaast is er de inzet van de voltallige personeelsploeg.

Art 3.8° Vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheek sensibiliseert een breed publiek over cultureel-erfgoedcollecties van erfgoedbibliotheeken in Vlaanderen door de ontwikkeling en ondersteuning van culturele en educatieve activiteiten of producten rond deze collecties.

3.4 REIZENDE FOTOTENTOONSTELLING ERFGOEDBIBLIOTHEKEN (CULTURELE ACTIVITEIT)

3.4.1 Opzet

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil zich bij sector en beleid **bekendmaken** als netwerk en als aanspreekpunt en de **zichtbaarheid** van (de werking van) erfgoedbibliotheeken in Vlaanderen en Brussel bij het publiek verhogen.

3.4.2 Voorgeschiedenis

In januari 2010 kreeg fotograaf Stefan Tavernier de opdracht om de werking (collecties, functies, gebruikers, architectuur...) en de diversiteit van erfgoedbibliotheeken in beeld te brengen in **twaalf verschillende instellingen** uit Vlaanderen en Brussel. Deze fotoreeks werd in 2010 o.a. gebruikt om een prentkaartenreeks te maken.

3.4.3 Timing

De fototentoonstelling *Erfgoedbibliotheken* zal in 2011 en 2012 in diverse instellingen te zien zijn.

3.4.4 Initiatieven

Eind 2010 werd door de fotograaf, de coördinator en Bruno Vermeeren (VVBAD) al voorbereidend werk gedaan door de **selectie** van dertig verrassende beelden uit de fotoreeks. Verder maakte de coördinator ter voorbereiding van dit initiatief werk van o.a. de opmaak van een huurcontract, een informatieve handleiding en een **publieksgidsje**, de productie van de fotokaders, het afsluiten van een verzekering en de redactie van een persbericht en een speciale **nieuwsbrief** die werd verzonden naar alle cultuurbeleidscoördinatoren, cultuur- en gemeenschapscentra, openbare bibliotheken, erfgoedcellen, koepelorganisaties en erfgoedbibliotheken.

De tentoonstelling werd op 28.05 voor het eerst **geopend** in de PBL. Daarna was ze te zien in de Stedelijke Openbare Bibliotheek Harelbeke (van 01.07 tot 28.08) en tijdens VVBAD-evenement *Informatie aan zee* in de Bibliotheek Kris Lambert in Oostende (van 01.09 tot 30.09). Voor 2012 zijn reeds zeven locaties geboekt.

De tentoonstelling wordt tegen vergoeding verhuurd maar is gratis toegankelijk voor het publiek. Dat kan er uitzonderlijk ook de **prentkaartenreeks** aanschaffen voor de milde prijs van 5 euro. Er werd hiervoor vergaderd op 03.03, 06.05 en 07.06. De coördinator was verantwoordelijk voor de uitvoering en coördinatie van al deze acties. De administratie werd eerst verzorgd door de assistent en vervolgens door de projectmedewerker Preservering en Conservering.

3.4.5 Middelen

In het actieplan was hiervoor 3.000 euro voorzien. Uiteindelijk kostte de productie, verzending en verzekering ervan 4.646,36 euro. Deze meerkost wordt gec recupereerd via de ontleenvergoeding. Daarnaast was er de inzet van de coördinator (voor de productie) en van de assistent en de projectmedewerker Preservering en Conservering (voor de opvolging van de programmering).

Figuur 27. Uit de publieksgids bij de tentoonstelling 'Erfgoedbibliotheken'

3.5 ERFGOEDDAG (CULTURELE ACTIVITEIT)

3.5.1 Opzet

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil de rijkdom en diversiteit van de collecties van de Vlaamse erfgoedbibliotheeken bij een breed publiek bekend maken via de **organisatie** van en **participatie** in culturele activiteiten.

3.5.2 Timing

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil jaarlijks een culturele activiteit organiseren.

3.5.3 Initiatieven

Na de gezamenlijke *FAK(E)simile?*-activiteit in 2010 werd beslist dat de Vlaamse Erfgoedbibliotheek niet langer als organisatie zou deelnemen aan Erfgoeddag. De partnerbibliotheeken nemen indien het thema en de mogelijkheden dit toelaten wel nog individueel deel aan Erfgoeddag. Zo organiseerden ze in 2011 de volgende **activiteiten**:

- EHC: Tentoonstelling *De strijd tegen koning Alcool* en rondleidingen achter de schermen.
- UA: Tentoonstelling *Zalig de Armen* en rondleidingen achter de schermen.
- OB Brugge: Evocatie *Herinneringen: de kindertijden van Achiël Van Acker*

De vzw wil voor de sector wel nog de **overkoepelende communicatie** voeren, o.a. via een speciale nieuwsbrief. Een andere communicatieactie die samen met de coördinatie van Erfgoeddag werd onderzocht was de heruitgave van enkele centsprenten. Er werd hierover overlegd met de coördinatie van Erfgoeddag maar om redenen van haalbaarheid werd dit idee voorlopig in de koelkast gezet tot er zich een nieuwe gelegenheid voordoet.

3.5.4 Middelen

In het actieplan was hiervoor 500 euro voorzien. Die werd niet besteed.

3.6 ADOPT-A-BOOK (CULTURELE ACTIVITEIT)

3.6.1 Opzet

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil de rijkdom en diversiteit van de collecties van de Vlaamse erfgoedbibliotheeken bij een breed publiek bekend maken via de **organisatie** van en **participatie** in culturele activiteiten.

3.6.2 Timing

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil op *Erfgoeddag 2013* de aftrap geven voor een landelijke fondsenwervingcampagne.

3.6.3 Initiatieven

In het najaar van 2011 werden diverse verkennende gesprekken gevoerd met diverse potentiële partners:

- In het voorjaar overlegde de coördinator met Roel Daenen van **Erfgoeddag**, o.a. over een mogelijke samenwerking
- Op 11.05 stelde de coördinator het project voor aan de **erfgoedcellen** op hun beleidsoverleg. Achteraf bezorgde ze elke erfgoedcel een projectvoorstel
- Op 01.08 had de coördinator een gesprek met Eva Grieten (**Artesis Hogeschool – Conservatie en Restauratie**). In oktober volgde nog een gesprek met haar collega Baudouin Desmaele.
- Op 07.09 organiseerden de coördinator en de projectmedewerker Preservering en Conservering een **werkvergadering** met vertegenwoordigers van verschillende Vlaamse erfgoedcellen, FARO en Erfgoeddag om het concept verder te verfijnen. Deze input werd door de coördinator gebruikt om nieuwe contacten te leggen, o.a. met Locus en de provinciale museumconsulenten
- Op 28.09 werd het project voor een eerste keer besproken met de **Raad van Bestuur**
- Op 13.12 besprak de projectmedewerker Preservering en Conservering het project met enkele **provinciale museum- en depotconsulenten**
- Op 19.12 had de projectmedewerker Preservering en Conservering een overleg met Dominique Allard, directeur van het Centrum voor Filantropie van de **Koning Boudewijnstichting**

Verschillende partners (waaronder FARO, Erfgoeddag, erfgoedcellen en de Koning Boudewijnstichting) gaven te kennen dat ze *Adopt-a-Book* genegen zijn maar de verdere concretisering van het project afwachten alvorens zich definitief te kunnen engageren.

De coördinator zorgde voor de opvolging van deze actie en werd tijdens haar zwangerschapsverlof hiervoor vervangen door de projectmedewerker Preservering en Conservering.

3.6.4 Middelen

In het actieplan was hiervoor 10.000 euro voorzien. Die middelen werden niet besteed. Daarnaast was er de inzet van de coördinator en de projectmedewerker Preservering en Conservering.

3.7 REIZENDE TENTOONSTELLING OVER BOEK- EN PAPIERSCHADE (EDUCATIEF PROJECT)

3.7.1 Opzet

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil **medewerkers en gebruikers van erfgoedbibliotheeken bewust maken** van de schadeproblematiek bij erfgoedbibliotheekcollecties.

3.7.2 Timing

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil tegen het einde van de beleidsperiode een educatief project hebben ontwikkeld.

3.7.3 Initiatieven

Om de beschikbare middelen maximaal te benutten en de geplande projecten *Adopt-a-Book* en *Schaderegistratie* te versterken werd geopteerd om een educatieve tentoonstelling te maken over de schadebeelden – en problematieken van bibliotheekerfgoed. Deze tentoonstelling zou kunnen worden opgesteld bij de verschillende deelnemende erfgoedbibliotheeken. Dit idee werd bij verschillende mensen en gelegenheden afgetoetst, o.a. bij de coördinatie van Erfgoeddag, de docenten van Artesis, conservatoren-restauratoren en erfgoedcellen.

De verdere uitwerking van deze tentoonstelling is voorzien voor de tweede helft van 2012 en de eerste helft van 2013.

Verder merken we op dat binnen het *Flandrica.be*-project eveneens pistes worden onderzocht om zowel het gedigitaliseerde materiaal als het platform in te zetten voor educatieve doeleinden.

3.7.4 Middelen

In het actieplan was hiervoor 6.000 euro voorzien maar er werden hiervan geen middelen uitgegeven.

3.8 ARTIKELEN OVER ERFGOEDBIBLIOTHEKEN (PUBLICATIE)

3.8.1 Opzet

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek communiceert via diverse **externe communicatiekanalen** over en voor de sector van erfgoedbibliotheeken in Vlaanderen en Brussel.

3.8.2 Timing

De publicatie van artikelen is een permanent aandachtspunt.

3.8.3 Initiatieven

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil actief inspelen op de vraag van diverse media om een bijdrage te leveren over erfgoedbibliotheeken. Die worden vaak geïllustreerd met foto's uit de foto-opdracht. Alle verschenen artikelen zijn terug te vinden (én vaak ook digitaal raadpleegbaar) via de documentatiemodule van de website.

Hieronder een overzicht:

- Jeroen Walterus van FARO en de coördinator schreven samen het artikel 'Erfgoedbibliotheeken in 2020. The Future's So Bright, [We] Gotta Wear Shades?' voor *faro | tijdschrift over cultureel erfgoed*.
- Een interview dat op 14.01 werd afgenomen met de coördinator verscheen in: Jacqueline van Leeuwen en Gregory Vercauteren, *Netwerken in erfgoedland. Werkboekje voor het weven van een prachtig web* (Brussel 2011).
- De stafmedewerker schreef de volgende artikelen:
 - o Samen met Bart De Nil (FARO) en Henk Vanstappen (PACKED) de brochure *Cometa. Een model voor het maken van beschrijvingen op collectieniveau*.
 - o Het artikel 'Wat kost de digitalisering van ons bibliotheekerfgoed?' voor *META. Tijdschrift voor bibliotheek & archief*.
 - o Het artikel 'De krachten bundelen. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek als expertisenetwerk digitalisering' voor *Archief- en Bibliotheekwezen in België*.

3.8.4 Middelen

Voor deze artikelen werden geen middelen voorzien. De enige kost was de inzet van de coördinator en de stafmedewerker als auteur.

3.9 FLANKERENDE COMMUNICATIE (ONDERSTEUNING)

3.9.1 Opzet

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil de rijkdom en diversiteit van de collecties van de Vlaamse erfgoedbibliotheeken bij een breed publiek bekend maken via de **communicatieve ondersteuning** van culturele activiteiten van derden.

3.9.2 Timing

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek screent doorlopend het aanbod aan publieksactiviteiten en speelt hier proactief op in.

3.9.3 Initiatieven

3.9.3.1 Erfgoeddag

Het programma van Erfgoeddag op 01.05 werd door de coördinator gescreend op activiteiten in erfgoedbibliotheeken en/of rond bibliotheekerfgoed. Die werden via een speciale editie van de nieuwsbrief in de kijker gezet. Daarnaast werd de sector via diverse nieuwsberichten opgeroepen om er aan deel te nemen. O.a. de partnerbibliotheeken EHC, UA en KULeuven gaven hieraan gehoor.

3.9.3.2 Open Monumentendag

Het programma van Open Monumentendag op 11.09 werd door de assistent gescreend op activiteiten in erfgoedbibliotheeken en/of rond bibliotheekerfgoed. De weinige activiteiten bij of over erfgoedbibliotheeken die er waren (zoals dat van partnerbibliotheek KULeuven) werden op de organisatie website in de kijker gezet.

3.9.3.3 Tentoonstellingen

Tentoonstellingen en andere publieksactiviteiten in Vlaanderen en Brussel, maar indien relevant ook in Nederland, Frankrijk en Groot-Brittannië worden actief opgespoord en gecommuniceerd op de website en in de maandelijkse nieuwsbrief.

3.9.4 Middelen

In het actieplan waren hiervoor geen middelen voorzien. Er werden (uitgezonderd de inzet van de coördinator en de assistent) evenmin kosten gemaakt.

Art 3.9° Vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheek heeft bijzondere aandacht voor een etnisch-cultureel diverse samenstelling van het personeelsbestand, onderneemt acties om personen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond op te nemen in de advies-, overleg- en bestuursorganen en zet activiteiten op rond diversiteit en interculturaliteit.

3.10 DIVERSITEIT (SENSIBILISERING)

3.10.1 Opzet

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil een organisatie zijn die **aandacht heeft voor maatschappelijke diversiteit en interculturaliteit**.

3.10.2 Timing

Culturele diversiteit is een permanent aandachtspunt binnen de organisatie en haar netwerk.

3.10.3 Initiatieven

Er wordt voortdurend uitgekeken naar etnisch of cultureel-diverse kandidaten die in aanmerking zouden kunnen komen voor een mandaat in een van de **advies-, overleg- of bestuursorganen** van de vzw. Deze zoektocht gaat voort.

De coördinator is lid van de **werkgroep Diversiteit** van FARO en blijft zo op de hoogte van interessante initiatieven.

De vzw onderzoekt of dit thema de komende jaren kan worden geïncorporeerd in een van haar **publieksprojecten** zoals *Flandrica.be* of *Adopt-a-Book*.

In elke **vacaturetekst** van vzw (die tevens genderneutraal wordt geformuleerd) is opgenomen dat de vzw iedereen die aan de voorwaarden voldoet aanmoedigt te solliciteren, ongeacht geslacht, afkomst of functiebeperking.

3.10.4 Middelen

In het actieplan was hiervoor 1.000 euro voorzien. Die middelen werden niet besteed.

4 ALGEMENE WERKING

Art 3.10° Het zakelijke bestuur van vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheek is duidelijk en doorzichtig.

4.1.1 Opzet

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek wil een **efficiënte en dynamische organisatie** zijn die ten dienste staat van erfgoedbibliotheken in Vlaanderen en Brussel.

4.1.2 Initiatieven

De werking van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek als netwerkorganisatie is erg **experimenteel**. Dit vraagt bijgevolg de nodige aandacht met betrekking tot interne afspraken, communicatie, processen en (beslissings-)procedures. Dit is noodzakelijk om alle, erg diverse partners bij de werking te betrekken. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek vergt daarenboven niet alleen werk van de centrale staf, maar gaat ook gepaard met grote inspanningen van de zes betrokken bibliotheken.

Het bestuur van de vzw staat er daarom op dat de werking van de netwerkorganisatie regelmatig wordt geëvalueerd en wanneer nodig bijgestuurd. Specifiek voor wat betreft de **rol van een coördinator** voerde de coördinator gesprekken met haar collega's van CVAa (04.02), Resonant (11.02) en Heemkunde Vlaanderen (11.02). Van deze gelegenheid werd ook gebruik gemaakt om eventuele samenwerkingsmogelijkheden te bespreken. Dit leidde concreet tot de cursus i.s.m. Heemkunde Vlaanderen.

In 2011 vonden de volgende bestuursvergaderingen van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek plaats:

- **Dagelijks Bestuur**
 - bestaande uit Pierre Delsaerd (IBW/UA - voorzitter), An Renard (EHC - secretaris-penningmeester), Mel Collier (KULeuven – ondervoorzitter tot 06.09), Martine Balcer (PBL – ondervoorzitter vanaf 06.09) en Eva Wuyts (coördinator)
 - vergaderde formeel tien maal op 13.01, 16.02, 14.03, 06.04, 04.05, 13.07, 31.08, 28.09, 14.10, en 18.11
- **Raad van Bestuur**
 - bestaande uit An Renard (EHC), Trudi Noordermeer (UA), Leen Speecke (OB Brugge), Sylvia Van Peteghem (UGent), Mel Collier (KULeuven), Martine Balcer (PBL), Bruno Vermeeren (VVBAD) en Pierre Delsaerd (UA/IBW)
 - met de coördinator en de overige leden van de Algemene vergadering als waarnemer
 - vergaderde zes maal op 13.01, 14.03, 16.06, 06.09, 28.09 en 23.11
- **Algemene Vergadering**
 - bestaande uit de leden van de Raad van Bestuur, aangevuld met Steven van Impe (EHC), Jan Corthouts (UA), Ludo Vandamme (OB Brugge), Hendrik Defoort (UGent) Dirk Aerts (KULeuven), Marleen Vandenreyt (PBL), Jeroen Walterus (FARO) en Lieve Watteeuw.
 - met de coördinator als waarnemer
 - vergaderde drie maal op 14.03, 06.09 en 23.11

Alle vergaderingen tot 15.10 werden door de **coördinator** voorbereid, bijgewoond en achteraf uitvoerig genotuleerd. Tijdens haar zwangerschapsverlof werd ze hiervoor vervangen door stafmedewerker David Coppoolse. De overige personeelsleden woonden (delen van) de bestuursvergaderingen enkel bij indien ze zelf een agendapunt moesten toelichten.

De **notulen** van de bijeenkomsten van het Dagelijks Bestuur werden telkens verspreid onder de leden van de Raad van Bestuur en hun vervangers. De notulen van de Raad van Bestuur werden eveneens bezorgd aan de vervangers zodat iedereen binnen de organisatie voldoende geïnformeerd bleef over de beslissingen en gevolgde strategie. Sinds het najaar beschikt de vzw ook over het samenwerkingsplatform **Atrium**, een afgesloten archief- en samenwerkingsplatform waar de bestuursleden behalve de agenda's, vergaderstukken en notulen van alle bestuursvergaderingen ook contracten, tussentijdse rapporten en andere nuttige informatie kunnen consulteren.

Elke vergadering had een uitgebreide agenda en werd druk bijgewoond door de leden. De belangrijkste agendapunten in 2011 betroffen:

- **Algemeen beleid en financiën**, o.a.:
 - de herwerking van de meerjarenbegroting
 - de bespreking en goedkeuring van het activiteitenverslag 2010
 - de bespreking en goedkeuring van het actieplan 2012
 - de opmaak van het beleidsplan 2013-2017
 - de toetreding tot het Klimaatnetwerk
 - de toetreding tot het Platform Digitale Duurzaamheid
 - bezoek van het Boekenoverleg aan de minister van Cultuur
 - de bespreking en goedkeuring van een protocol rond de bewaring van buitenlandse kranten
 - het bespreken en goedkeuren van samenwerkingsovereenkomsten rond de STCV
 - bespreking aanpak en stand van zaken van de dossiers rond het kwaliteitslabel
 - briefwisseling naar de Vlaamse ministers van cultuur en begroting
- **Projecten en communicatie**, o.a.:
 - Erfgoeddag (voorbereidingen voor een ruilovereenkomst met de coördinatie van Erfgoeddag)
 - Fototentoonstelling (bespreking selectie, begeleidende teksten en uitleenvoorwaarden)
 - Digitalisering van kranten (o.a. opvolging contacten met KBR en bespreking voorstel Europeana 14-18)
 - Masterplannen (o.a. opvolging werkzaamheden)
 - *Flandrica.be* (o.a. rapportering, goedkeuring visie en missie, vastleggen principes van matching, ...)
 - Ambassadors of the Book
 - Workshop Waterschade (o.a. evaluatie)
- **Administratieve formaliteiten**, o.a.:
 - de aanstelling van een extern accountant
 - het afsluiten van verzekeringen en contracten
 - besprekingen rond het lidmaatschap van CERL
 - de opmaak van procedures en sjablonen
 - de verdere uitbouw van *Atrium*
 - het afsluiten van de aannemingsovereenkomst met de UA en de KULeuven n.a.v. het onderzoek i.f.v. de masterplannen
 - het afsluiten van de samenwerkingsovereenkomsten met de partnerbibliotheken n.a.v. *Flandrica.be*
 - het afsluiten van een overeenkomst met de Gemeenschappelijke Preventiedienst van de Stad Antwerpen
 - de regeling van de portret- en auteursrechten n.a.v. de foto-opdracht *Erfgoedbibliotheken*
 - het afsluiten van samenwerkingscontracten met Museum Plantin-Moretus en de Stad Oudenaarde in het kader van het STCV-project
 - het afsluiten van een samenwerkingsovereenkomst met de KBR in het kader van het *Abraham*-project

- de opmaak van een bruikleencontracten voor de fototentoonstelling 'Erfgoedbibliotheken'
- de verkiezing van een nieuw Dagelijks Bestuur
- publicaties in het Belgische Staatsblad
- bespreking van de aanvraagdossiers voor het kwaliteitslabel van erkende erfgoedbibliotheek
- **Personeelsbeleid**, o.a.:
 - De jaarlijkse evaluatie van het personeel
 - De administratieve formaliteiten en nieuwe taakverdeling n.a.v. het zwangerschapsverlof van de coördinator
 - de aanwerving van Sam Capiou: eerst via de UA (na een selectiegesprek met de voorzitter en de coördinator op 15.12.10) en vervolgens door de Vlaamse Erfgoedbibliotheek
 - de aanwerving (met een selectiegesprek door de secretaris-penningmeester en de coördinator op 03.05) van Nathalie Rega
 - de aanwerving (via een schriftelijk examen op 21.11 en een selectiegesprek op 28.11) van Susanna De Schepper waarbij de voorzitter, de secretaris-penningmeester, de STCV-medewerker en de stafmedewerker als juryleden fungeerden

Ondanks de gevulde agenda werd er op elke vergadering ook ruimte voorzien om informatie uit te wisselen uit de eigen bibliotheken en organisaties of rond gemeenschappelijke thema's. Jaarlijks wordt er bij de aanvang van het werkingsjaar ook een **informeler** ontmoetingsmoment gepland. In 2011 was dat een nieuwjaarsreceptie te Mechelen – naar aanleiding van de tentoonstelling *Gedrukte Stad* waar de Vlaamse Erfgoedbibliotheek heeft aan meegewerkt.

4.1.3 Middelen

De vzw maakt voor de periode van 01.11.08 tot en met 31.12.12 exclusief gebruik van een **kantoorruimte** gelegen op de benedenverdieping van de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience, met eigen ingang aan de Leeuw van Vlaanderenstraat. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek betaalt de vzw Musea en Erfgoed van de stad Antwerpen maandelijks een bedrag van 875 euro voor het gebruik van de ruimte en aanwezige faciliteiten. Hierin zijn de volgende **kosten** inbegrepen: onderhoud, verzekering en schoonmaak van het gebouw, nutsvoorzieningen (water, elektriciteit, gas), telefoon, drank, internet en gedeeld gebruik van de refter, de vergaderruimte en sanitaire voorzieningen van EHC. Ook voor gespecialiseerde **literatuur en documentatie** kan de vzw een beroep doen op deze partnerbibliotheek, die haar collectie ter beschikking stelt en – indien nodig – de bijkomende aankopen doet. Deze middelen werden – zoals voorzien in het actieplan – uitgegeven.

Omdat deze kantoorruimte moet worden opgefrist heeft EHC in 2009 via een aanbestedingsprocedure het architectenbureau AWG aangesteld. Hiervoor werd er door de coördinator en de secretaris-penningmeester vergaderd op 12.01, 17.02 en 14.07. O.a. omdat het werken betreft aan een beschermd monument en er onvoldoende respons of acceptabele offertes kwamen van de aangeschreven aannemers duurt de ontwerp-, overleg- en goedkeuringsfase langer dan verwacht. Verwacht wordt wel dat de renovatie eind 2012 is afgerond. De middelen hiervoor zijn afkomstig van de vzw Musea en Erfgoed van de stad Antwerpen.

De **portkosten** (o.a. voor de verzending van de *Cometa*-brochure aan alle erfgoedbibliotheken uit het adresbestand van de vzw) bleven met 1.079,71 euro ver onder het begrote bedrag. De aankoop van **kantoorbenodigdheden** (waaronder een toestel om het binnenklimaat van de werkruimte te verbeteren) viel met 2.891,92 euro eveneens goedkoper uit dan verwacht. De budgetten voor **algemeen drukwerk, computerbenodigdheden en kantooormateriaal** werden niet aangewend. Het onderhoud van de kopieermachine koste 943,20 euro

De **boekhouding** van de vzw wordt nog steeds verzorgd door Fiskodata die hiervoor 3.9231,34 euro aanrekende. De kost voor de **extern accountant** bedroeg 980,10 euro.

De **bestuurdersverzekering** kostte 218,51 euro.

Hoewel voorzien in de begroting werden er in 2011 geen vergoedingen uitbetaald voor **auteursrechten en royalties**.

De **restaurant-, receptie-, vergader- en onthaalkosten** (met inbegrip van catering tijdens de STCV-workshop en het diner met het bestuur in Barcelona) bedragen 3.806,15 euro. De uitgaven voor **hosting en webservices** zijn geïntegreerd in de kosten voor de organisatiewebsite. Er werden voor 350,12 euro **relatiegeschenken** aangekocht (o.a. om de gastheren van CBUC te bedanken), **lidgeld** (bij Sociare, VSDC en LIBER) kostte de vzw 460 euro. De **restaurantkosten**

VLAAMSE
ERFGOED
BIBLIOTHEEK

Vlaamse Erfgoedbibliotheek vzw
Hendrik Conscienceplein 4
B-2000 Antwerpen

t +32 (0)3 338 87 92
f +32 (0)3 338 87 75

info@vlaamse-erfgoedbibliotheek.be
<http://www.vlaamse-erfgoedbibliotheek.be>

Met steun van de
Vlaamse overheid

